

โพธิญาณ

สิริวรรณ

โพธิญาณ

สิริวรุณ

ภาพปกฝีมือจิตรกรรมของ อาจารย์ประหยัด พงษ์ดำ

จัดพิมพ์เป็นธรรมทาน จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

อุทิศถวายเป็นพระราชกุศลแด่

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ

๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙

โดยแม่ชี ดร.ไพเราะ ทิพยทัศน์

อาศรมมาตา ต. ภูหลวง อ. ปักธงชัย จ. นครราชสีมา ๓๐๑๕๐

พิมพ์ที่ : บริษัท เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด
๒๑๔ ซ. พระรามที่ ๒ ซอย ๓๘ ถ. พระราม ๒
แขวงบางมด เขตจอมทอง กทม. ๑๐๑๕๐

โทรศัพท์ : ๐-๒๔๑๕-๒๖๒๑ ต่อ ๗๐๑

โทรสาร : ๐-๒๔๑๖-๗๗๔๔

อีเมลล์ : jobamy@gmail.com

คำนำ

ในขณะที่เขียนต้นฉบับ “โพธิญาณ” รัฐบาลภายใต้การนำของ คสช. โดยมี พล. ท่าน พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้า ได้เร่งผลักดันโครงการ SME รูปแบบใหม่ ให้ชื่อว่า “start up projects”

ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ข้าพเจ้าฟังข่าวเศรษฐกิจจากไทยทีวีช่อง ๓ ติดต่อกัน จนเข้าใจความหมายของ “start up projects”

มันคือการค้นหาโครงการที่คิดสร้างสรรค์โดดเด่น แต่ทว่ามันเป็นแค่โครงการในความฝัน หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน จึงต้องผลึกกำลังกัน เพื่อฟันโครงการที่โดดเด่นเหล่านั้น และช่วยกันผลักดันจนกลายเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จเชิงรูปธรรมในระดับอาเซียน

คนอิสราเอลมีความคิดสร้างสรรค์สูง ไม่ว่าจะคิดทำอะไรเข้าข่าย “start up projects” จำนวนมาก เช่น คิดแอปพลิเคชัน “Line” แล้วขายลิขสิทธิ์ให้ญี่ปุ่น นักธุรกิจญี่ปุ่นนำมาขายให้คนไทย ปรากฏว่าสังคมไทยนิยมเล่น “Line” กันมาก

ถ้าหากคณะกรรมการที่รัฐตั้งขึ้นเลือกสรร “start up projects” จนทำงานได้ผลจริง เขาเหล่านั้นต้องทำด้วยกำลังจิตที่เรียกว่าโพธิญาณเท่านั้น กล่าวคือ

๑. ผู้แทนของรัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน ที่มาประชุมรวมกันคัดสรร “start up projects” จะต้องสละประโยชน์ส่วนตน ต้องไม่มีผลประโยชน์ของหน่วยงานของตนแอบแฝง ดังนั้นก็จะสามารถใช้สติปัญญาอย่าง

ยืดหยุ่น เลือก “start up projects” ที่มีศักยภาพสูง และเมื่อได้รับการผลักดัน สามารถปรับให้เป็นโครงการเชิงรูปธรรมที่มีผลสัมฤทธิ์สูง

๒. **ต้องมีจิตเสียสละ** ไม่คิดว่าถ้าผลักดันแล้ว ประโยชน์จะไปตกอยู่กับเจ้าของโครงการ ที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน (นี่คือจิตของทุกคนพร้อมช่วยผลักดัน โดยคิดแต่เพียงว่าเป็นโครงการของคนไทย และสังคมไทย โดยมวลรวมจะได้ประโยชน์)

๓. **ต้องอุทิศสติปัญญาช่วยแก้ปัญหา** เพื่อเปลี่ยนโปรโตไทป์ (Prototype) ให้เป็นรูปธรรมเชิงเศรษฐกิจ เพราะกิจการทุกชนิด ย่อมมีปัญหาให้แก้แน่นอนอยู่แล้ว

๔. **ต้องมีความสุขที่เห็นความพยายามผลักดันของตนมีผล** นี่คือปณิธานของโพธิสัตว์มหายาน กล่าวคือ มุ่งช่วยให้ผู้อื่นได้ประสบผลสำเร็จ โดยไม่คิดถึงประโยชน์ตน

ท่านทราบไหมว่า สติปัญญาดังกล่าว เรียกว่า “โพธิญาณ”

โพธิญาณ คือ การตื่นรู้ เห็นเหตุปัจจัยที่ประชุมรวมกันเป็นปรากฏการณ์ตรงตามข้อเท็จจริง ที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

โพธิญาณ คือ การคิดแบบองค์รวมของเหตุปัจจัยทั้งรูปธรรมและนามธรรม เป็นเรื่องของการหยั่งรู้โดยใช้ปัญญาและกรุณามาทำงานพร้อมกัน ด้วยจิตว่างจากตัวตน

โพธิญาณ เป็นความคิดตรงกันข้ามกับระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งเป็นการคิดแยกส่วนและเล็งประโยชน์ของตนเป็นจุดหลัก เหตุปัจจัยจึงถูกน้อมเข้ามาหาประโยชน์ส่วนตัว มีความพึงพอใจในการได้กำไร หรือได้ชัยชนะ

โพธิญาณ จะเกิดได้ ผู้มันต้องเห็นพระคุณของมนุษย์ด้วยกันเอง และเห็นพระคุณของธรรมชาติตรงตามจริง ส่วนความคิดสร้างสรรค์และแยกส่วนแบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นเรื่องรองลงมา กล่าวอีกนัยหนึ่งมิได้นำเงินตรามาเป็นเป้าหมายในการพิจารณาโครงการนั้นๆ

ผู้มีโพธิญาณจะมีความสุขจากการใช้สมรรถนะของตน ช่วยเหลือผู้อื่นโดยมิได้หวังผลตอบแทนแต่ประการใด เขารู้ว่าหน้าที่ของมนุษย์คือช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อโอกาสและจังหวะมาถึง

ข้าพเจ้าเป็นเด็กในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง หลังจากการทำภาวนาผ่านมาสองสามทศวรรษ จึงเกิดความเชื่อ “โพธิญาณ” ที่มีในตนด้วยความประทับใจประสบการณ์ชีวิตของตนเองต่อไปนี้

๑. ประทับใจชีวิตในวัยเด็ก ยุคที่ประเทศไทยยังมิได้สร้างเขื่อน การคมนาคมยังใช้คลอง ชีวิตแนบชิดกับคลอง ใส่บาตรก็ตามคลอง อาบน้ำในคลอง ตักน้ำคลองไว้ใช้ รองน้ำฝนไว้ดื่ม ยังใช้หม้อดิน และยังคงจำน้ำขึ้นล้นตลิ่งในคืนเทศน์มหาชาติ เพราะทางวัดจะจัดพระมาช่วยกันเทศน์ตลอดคืน

๒. ประทับใจข้างขึ้นข้างแรม การท่องหนังสือภายใต้แสงจันทร์วันเพ็ญ การเล่นสนุกตามลานวัด เช่น ตีจับ ม้าส่งเมือง อื่นๆ การช่วยกันทำขนมครก ข้าวเกรียบปากหม้อ ซึ่งต้องรวมกันเป็นทีม ช่วยกันเตรียมแป้งข้าว ไม้ข้าว ขูดมะพร้าว คั้นหัวกะทิ หยอดขนมครก ช่วยกันกินและช่วยกันเก็บล้าง

เคยถามเพื่อนสมัยเรียนมัธยมศึกษาบางคน ที่เดินทางรอบโลกมาสองสามรอบเหมือนกับข้าพเจ้าว่า เราต่างได้เคยไปใช้ชีวิตอยู่ในประเทศที่มีความเจริญทางวัตถุสูงสุด เราต่างได้ผ่านการงานหน้าที่สูงๆ

ได้ใช้ชีวิตที่ทันสมัย ตามจริง ๆ ประทับใจชีวิตช่วงไหนมากที่สุด คำตอบของเพื่อนเก่าตรงกันกับของข้าพเจ้า คือประทับใจชีวิตสมัยเด็กที่ผูกพันกันอยู่กับคลองและเป็นคลองน้ำใสที่ปราศจากเรือหางยาว น้ำใสสะอาด กุ้งปลาชุกชุม เป็นคลองที่เต็มไปด้วยอาหารที่มีอยู่อย่างเหลือเฟือ

๓. ข้าพเจ้าเรียนปริญญาเอกที่ประเทศสหรัฐอเมริกาอายุขณะนั้นใกล้ ๓๐ ปี ข้าพเจ้าไม่มีปัญหาเรื่องทำวิจัย เพราะเข้าใจกระบวนการวิจัยของวิทยาศาสตร์อย่างดี แต่สิ่งที่ลำบากมากคือ การเขียนวิทยานิพนธ์ เพราะไม่ว่าจะเขียนอย่างไร ก็เลือกภาษามาใช้ไม่ถูกใจผู้เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ความยากลำบากในครั้งโน้น ประทับอยู่ในความทรงจำเสมอว่า ถ้ามีเวลาเป็นอิสระของตนเองเมื่อไร จะต้องเข้าใจให้ได้ว่ารากเหง้าของภาษาไทยต่างจากของภาษาอังกฤษอย่างไร ปัจจุบันอายุ ๗๕ ปี ซาบซึ้งใจดีว่า ภาษาไทยแท้เป็นคำโดด มีความหมายผูกพันอยู่กับคุณของพระศรีรัตนตรัย ภาษาไทยคำเดิมถ้าหากมีญาณปัญญาเพิ่มขึ้น ก็จะเข้าถึงความหมาย ที่ลึกซึ้งขึ้น คำศัพท์ในภาษาไทยจึงเป็นคำศัพท์ที่เดาความหมายได้ ถ้าผู้นั้นมีคุณธรรมสูง

เช่น ถ้าเข้าถึงความลึกซึ้งของคำว่า แม่ เมื่อไร ก็จะเข้าใจพระคุณของ “แม่น้ำ” “แม่พระโพสพ” “แม่พระพาย” “แม่นม” ฯลฯ

แต่ภาษาอังกฤษสร้างภาษาจากความเชื่อเรื่องรูปเป็นใหญ่และเห็นสสารแยกกันเป็นหน่วย จึงนิยามศัพท์ใหม่ๆ ตลอด เพราะมองไม่เห็นความเกี่ยวโยงกันของธรรมชาติแต่อย่างใด เช่น แม่ (mother) แม่น้ำ (river) แม่พระโพสพ (rice) แม่พระพาย (windy) แม่นม (baby sit) ฯลฯ

ท่านลองคิดดูให้เห็นจริงด้วยตนเองเถิด จะซาบซึ้งว่าภาษาไทย
ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้คนไทยได้ใช้ **“โพธิญาณ”** และเข้าถึง **“นิพพาน”**
ด้วยวิถีชีวิตธรรมดาๆ

ที่คนไทยผู้ทันสมัยพบว่า **“นิพพาน”** เป็นสิ่งลึกลับ ยากต่อการ
เข้าถึง เพราะจิตวิญญาณของคนไทยสมัยใหม่ เต็มไปด้วยความคิด
แยกส่วน เห็นว่ามนุษย์แยกต่างจากธรรมชาติรอบตัว ที่ร้ายแรงกว่านั้น
คิดว่ามนุษย์มีอำนาจเหนือธรรมชาติ สามารถปรับ แต่ง นำสัตว์ต่างๆ พืช
ต่างๆ มาปรับเปลี่ยน และใช้ประโยชน์ตามอำเภอใจ ไม่เคยมองเห็นคุณ
ของมนุษย์ด้วยกัน ไม่เห็นคุณของสัตว์ พืช และสายลม แสงแดดที่เป็น
ผู้ให้และปกครองชีวิตทุกชีวิตไว้

มนุษย์ยุคใหม่เต็มไปด้วยความเชื่อว่า ตัวตนมีจริง ดังนั้นจึงพัฒนา
ธรรมชาติต่างๆ และถืออำนาจบาตรใหญ่ว่า (claim) สิ่งดังกล่าวเป็น
ของตน เด็กยุคใหม่นอกจากจะคิดว่า ตัวตนมีจริง ญาติพี่น้องและสมบัติ
เป็นของตนจริง ก็ยังเชื่อว่า มีตนอยู่ในสิ่งเหล่านั้น เห็นสิ่งเหล่านั้นเป็นตน
เช่น เซลล์ไขมันส์มาก โดยคิดว่าภาพที่เห็นนะ **“ตนจริง”** แม้ว่าบ่อยครั้ง
ปรับลู่ภาพเซลล์ ก็ยังเชื่อว่าภาพที่เซลล์เป็นภาพตนจริงๆ

การเข้าถึงหนัตตาธรรมกลายเป็นเรื่องลึกลับ ไม่น่าสนใจใช้ประโยชน์

ถึงจะหลงผิดขนาดไหน ถ้าหากมีศรัทธาในโพธิญาณก็สามารถ
ปรับมโนทัศน์ของตนเสียใหม่

เขาสามารถใช้ปัจจัยที่ทันสมัยทั้งหลาย ไม่ว่าจะสินค้านตลาดรวม
สินค้า หรือบริโภคนามธรรมออนไลน์ ทุกสิ่งที่มีอยู่ ถ้าถูกนำมาใช้อย่าง
แยบคาย ก็สามารถยังเห็นหนัตตาธรรมที่พระพุทธรูปทรงเครื่องได้ ท่าน

ที่สนใจโปรด อ่าน “อนัตตารธรรมกับชีวิตทันสมัย” สำนักพิมพ์สุภาพใจ
พ.ศ. ๒๕๔๗

๔. ข้าพเจ้าภาวนาอยู่ในป่าติดต่อกันหลายปี ส่วนมากคือการลอง
ผิดลองถูก ไม่ต่างจากงานวิจัยที่ข้าพเจ้าทำตอนรับราชการเป็นอาจารย์
และเป็นผู้คุมวิทยานิพนธ์เพื่อให้ปริญญาระดับสูงกับนักศึกษา

ข้าพเจ้าค้นพบจากการภาวนาว่า เมื่อไรที่เห็นคุณค่าของความทุกข์
เช่น เห็นคุณค่าของความเจ็บปวดยามเป็นโรคนุสวัสติ ความเจ็บปวดจะ
ไม่ใช่ของเรา และเราจะเข้าใจกลไกการทำงานของจิตวิญญาณว่าเหตุใด
จึงมีอาการเช่นนั้นอีกด้วย

นอกจากนี้ บ่อยครั้งที่ระหว่างภาวนา เกิดความเจ็บทรมานเหมือน
ใกล้ความตาย แต่ถ้ามองความเจ็บนั้นด้วยญาณ (ตอนนั้นไม่รู้ว่าเป็นอะไร)
ความเจ็บปวดก็จะหายวับไป ไม่ต่างจากการเล่นมายากล

การที่ยังรู้มายากลของความเจ็บปวดก่อให้เกิดความปิติและ
ทำให้ไม่เกรงกลัวการนั่งภาวนานานๆ อีกต่อไป

ในที่สุดจึงเชื่อว่า ปฏิจจสมุปบาท มี ๒ สาย คือ ปฏิจจสมุปบาท
สายทุกข์ เป็นเรื่องที่เกิดเพราะติดสมมติบัญญัติ และจิตเพิ่มกำลังทุกข์ด้วย
การคิดวทวน คิดซ้ำซากกลับไปกลับมา ส่วนปฏิจจสมุปบาทสายไร้ทุกข์
เป็นเรื่องของความเชื่อที่เห็นความทุกข์เป็นแค่ปรากฏการณ์หนึ่งของชีวิต
ที่มีคุณค่า เพื่อหยุดพฤติกรรมของมนุษย์ให้เปลี่ยนพฤติกรรมเสียใหม่
(ถ้ามีติของความคิดเปลี่ยนใหม่พฤติกรรมจะปรับตาม) นั่นก็คือความ
สำนึกถึงพระคุณของความทุกข์จะเป็นการกลับมิติแห่งความเชื่อ หลัง
ชำนาญในการปล่อยวางความเจ็บปวด ต่อมานำมาสู่ความสามารถปล่อย

วางชั้นทั้งปวง โดยไม่ต้องพิจารณาอะไรเพิ่ม เพราะสิ่งนี้คือสัจธรรม (ความจริงแท้)

ผู้ใดมองเห็นคุณค่าของความรู้สึกของตนเอง แม้เพียงเป็นเพียงความรู้สึกเล็กๆ เช่นกำลังเขียนต้นฉบับอยู่ จะรู้สึกถึงแรงกดดันปลายปากกา และปรากฏการณ์ที่จิตสั่งให้มือเขียนอักษรทีละตัว มันเป็นสิ่งอัศจรรย์งดงาม มันเป็นศิลปะกรรมที่มีค่าของชีวิต มันเป็นรหัสลับที่ข้าพเจ้ามอบความเข้าใจเกี่ยวกับ “ชีวิตคืออะไร” ให้เป็นสมบัติของโลก และสมบัติที่เป็นอมตะนี้จะถูกผู้ที่รู้คุณค่าของความรู้สึกของตนเอง สามารถถอดรหัสและชื่นชมสัจธรรมด้วยความปิติ ปัสสัทธิ หรือความสุขได้เช่นเดียวกัน และถ้าผู้ใดใช้โพธิญาณเป็นตัวถอดรหัส เขาก็สามารถอยู่เหนือความทุกข์ทั้งปวง นั่นคือปล่อยวางโลกได้ชั่วคราว สภาวะนี้เรียกว่า นิพพุติ (นิพพานชั่วคราว)

๕. ข้าพเจ้าเคยทำวิจัย “พันธวิศกรรม” ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงนามธรรมล้วน หมายความว่า เมื่อตั้งสมมติฐานจะทดลองอะไร และลงมือทำการทดลอง จวบจนติดตามการทดลอง นักวิจัยจะไม่เคยเห็นอะไรที่เป็นรูปธรรม เริ่มจากสายละลายใสๆ นิดหน่อย (หลอดทดลองเท่านั้นวัก้อย) แล้วจบด้วยสารละลายใสๆ ท้ายที่สุดจึงจะมีเครื่องหมายว่า ที่ตั้งสมมติฐานไว้ถูกหรือผิด งานวิจัยชนิดนี้ต้องการการจินตนาการ ความประณีต อดทน และการรอดด้วยสมาธิอย่างสูง อีกประการหนึ่งการทดลองคือการทำงานหนักถึงหนึ่งสัปดาห์ ผลที่ออกมาถ้าเป็นบวกก็จะดีใจ ถ้าเป็นลบก็จะซึมเศร้าไปหลายวัน

คุณของการทำงานวิจัยที่เป็นจินตนาการและเป็นมายาอย่างมาก ทำให้ข้าพเจ้าคุ้นเคยกับการต้องลองวิธีภาวนาแบบใหม่ๆ ไม่ว่าจะไปเรียน

ภาวนาวิธีไหน ทำที่ถูกต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อเท่านั้น เพราะจะถูกกลับทิศความหมาย กลับทิศมิติสารพัดรูปแบบ ทุกรูปแบบ ของการภาวนาต่างเป็นมายาเหมือนๆ กัน

ข้าพเจ้าไม่สามารถจะวางใจการทำภาวนาตามรูปแบบได้ ข้าพเจ้า ได้รับการแนะนำให้อดทนทำตามรูปแบบอะไรสักอย่าง ผลที่สุด ได้รับรู้ นิยามที่กว้างที่สุดจากท่านพุทธทาส ภิกขุ ว่าตราบใดที่เรายังรู้ว่า มีลมหายใจตราบนั้นคือ “ อาณาปานสติภาวนา ”

การยอมรับสภาวะทุกข์ทั้งปวง เห็นคุณค่าของปรากฏการณ์ทั้งปวง เป็นการยอมรับผ่านญาณปัญญา เพราะไม่ต้องพิจารณาการเกิดดับของ รูปขันธ์ ของสัญญาขันธ์ ของสังขารขันธ์ ของวิญญาณขันธ์

เมื่อเข้าใจและชำนาญในการหยั่งรู้ขันธ์ทั้งห้า จิตจะอยู่เหนือ ปรากฏการณ์การเกิดดับ และสิ่งที่พบคือญาณปัญญา เมื่อไม่ได้อาศัยการ พิจารณา ไม่ได้เห็นว่ามီးอะไรเกิดมီးอะไรดับ แต่มองเห็นขันธ์แต่ละขันธ์ผุด บังเกิดด้วยอำนาจของกฎอิทัปปัจจยา มันเกิดเองและดับตัวเอง รวดเร็ว เกินการพิจารณา เมื่อทุกขันธ์มีเหตุเกิดและดับอยู่ในตัวมันเอง จิตที่มองเห็น สัจธรรมเช่นนี้ เรียกว่า ญาณปัญญา

จิตมิได้ปฏิเสธ จิตมิได้ยอมรับ จิตยังเห็นแค่สังขารมรรมดา ถึง จะพูดว่ามันเป็นเช่นนั้นเอง ก็ไม่ใช่ความคิด เพราะไม่มีภาษาที่จะไป กำกับปรากฏการณ์ มันเจียบจากภาษาทั้งปวง

คำถาม แล้วทำไมจึงเขียนต้นฉบับได้ ทำงานบ้าน เช่น ซักผ้าถูบ้านได้
คำตอบ เห็นทุกอย่างมันผุดขึ้นมาเป็นขณะ แต่ผลของมันจะค้างอยู่ เช่น ถ้าเขียนต้นฉบับ จะมีลายมือค้างอยู่เป็นวิบากกรรม ถ้าซักผ้าก็มีผ้าที่ซักนำไปตาก คือ ความสะอาดขึ้นเป็นวิบากกรรม การภาวนาในลักษณะเช่นนี้ มีชื่อว่า อุปสมานุสติ การใช้นิพพานเป็นอารมณ์

๖. อะไรเป็นตัวผลักดันทำให้เกิดอริยาบถต่างๆ เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน หรืออริยาบถน้อยใหญ่ทั้งหลาย **คำตอบ** คือ ตัวชีวิต

อะไรเป็นตัวผลักดันทำให้เขียนต้นฉบับ **คำตอบ** คือ รูปนามที่มีเป้าหมายว่าจะอธิบายโพธิญาณเป็นตัวหนังสือ

อะไรเป็นตัวผลักดันทำให้ลมหายใจยังอยู่ **คำตอบ** คือ กรรม เมื่อมีกรรม ผลของมันก็มีอยู่ตามค่านิยามของกรรม กรรมทั้งหมดเป็นสิ่งมีจริง เป็นสมมติบัญญัติไม่ต่างจากขั้นที่ห้า ดังนั้นถ้ามองดูกรรมด้วยญาณปัญญา สิ่งที่ได้คือ กรรมเหนือกรรม

อะไรเป็นตัวผลักดันทำให้กรรมเหนือกรรม เป็นแค่อัปพยากฤติ จะว่าเป็นกรรมก็ใช่ จะว่าไม่ใช่กรรมก็ใช่ **คำตอบ**คือ เมื่ออยู่ในการภาวนาโดยใช้นิพพานเป็นอารมณ์ นี่คือสภาวะโพธิญาณ กล่าวอีกนัยหนึ่งอมตะธรรมเป็นวิสัยธรรมของจิตใด จิตนั้นจะทำ พุด คิด (ระบบสมมติ) ด้วยโพธิญาณ (การตื่นรู้) นั่นก็คือ ในขณะที่นั้นๆ จะทำด้วยความจริงที่เป็นอนัตตาธรรมล้วนๆ กฎของอนัตตาธรรมข้อแรก คือเห็นเหตุปัจจัยที่รวม

กันเป็น ปราบฏกการณที่เกดขึ้นจริงเฉพะหน้า มิใช่เห็นตามความจำ (สัญญา) หรือเห็นตามความคิดปรุงแต่ง (สังขาร) ทุกสิ่งทีโพธิญาณกำลัง พุด หรือ คิด จึงเป็นสัักแต่ว่าทั้งสิ้น

โพธิญาณ จึงอยู่เหนือความเป็นคู่ทั้งปวง

จิตทีทำงานอยู่เหนือกำไรชาตุน ประโยชน์ โทษ คือ จิตทีมี ศักยภาพในการทำงานตามสมควรธรรม

จิตนี้อยู่เหนือการวิเคราะห์แจกแจง ไม่ว่าเขาจะถูกวิเคราะห์ แจกแจงจากผู้ขอบคิด ขอบติดสมมติ แต่เขาก็เห็นการวิเคราะห์ทั้งหลาย ไร้แก่นสาร เพราะนั่นคือมายานั่นเอง โพธิญาณจึงเป็นสภาวะทีมีอยู่ ในมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็ใคร ผ่านร้อนผ่านหนาวมาโชกโชนอย่างไร ถ้าเมื่อใดเกิดศรัทธาในโพธิญาณ คือ คิดทีจะช่วยเหลือผู้อื่นโดยสุจริต ด้วยคิดถึงวามมนุษย์ทุกคนล้วนมีพระคุณต่อกันทั้งหมดทั้งสิ้น เขาจะอยู่เหนือสมมติบัญญัติทั้งปวง และสามารถใช้รูปนามของเขาเต็มสมรรถนะ ของรูปนามในขณะนั้นๆ

โพธิญาณ คือ ความตื่นรู้ ทีจะทำ พุด คิด เป็นปัจจุบันขณะ สภาวะ เช่นนี้พระพุทษเจ้าตรัสรู้ว่ เป็นความงาย เป็นความธรรมดา มีแล้วเป็น ปกติในทุกคน ขอเพียงทำพุดคิดอย่างสุจริตอย่างเหนือสมมติบัญญัติทั้ง ปวง สำนวนกัคือ ทำตามสมมติ แต่ก็อยู่เหนือสมมติ

เมื่อได้เจียหุฟังผู้เป็นกัลยาณมิตรอธิบายถึงสมรรถนะโพธิญาณ
ในจิตของแต่ละคน

ทำด้วยความศรัทธา ความเคารพในรูปนามของตน

ทำด้วยความกตัญญู กตเวทิตา ต่อมนุษย์ทุกคน

ทำด้วยความซาบซึ้งในพระคุณของธรรมชาติ

ทำด้วยความอัศจรรย์ในขณะชีวิตของตน

โพธิญาณดังนี้แหละ ที่จะทำให้จิตเปล่ง พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ
ด้วยดวงจิตที่ตื่นรู้และอยู่เหนือภาษาทั้งปวง

สิริวิรุณ

๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๘

(วันแม่แห่งชาติของชนชาวไทย)

หมายเหตุ กรุณาอ่านปฏิจจสมุปบาทและศัพทานุกรมในภาคผนวก
ที่ ๑ และที่ ๒ ซึ่งได้พยายามอธิบายคำนิยามของพุทธธรรมที่ผู้อ่านไม่
คุ้นเคย เพื่อช่วยให้การอ่านเข้าถึงความหมายของโพธิญาณได้มากขึ้น

คำอุทิศ

ขอตัวอักษรธรรมดาทุกตัว ที่ผู้อ่านอ่านแล้วเกิดสัมมาทิฐิ เป็นฐาน
ในการรู้แจ้งโปธิญาณ จงเป็นเครื่องบูชา เครื่องสักการะ แต่พ่อขุนราม
คำแหงมหาราช และองค์พระบูรพมหากษัตริย์ ผู้เป็นเอกอุปกัณฑ์พระ
พุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง เป็นแสงสว่างส่องกลางใจคนไทย ขอความ
สงบร่มเย็นในใจของพสกนิกรของมหาราชเหล่านั้นจงสัมฤทธิ์ผลสมดัง
ปณิธานที่ท่านผู้ยิ่งใหญ่เหล่านั้นได้วางไว้จงทุกประการ

สารบัญ

คำนำ.....	๓
คำอุทิศ.....	๑๔
สารบัญ.....	๑๕
โพธิญาณ (อรรถสาระและพยัญชนะ).....	๑๗
โพธิญาณ (โคลกธรรม).....	๓๑
โพธิญาณ (นานาทศนะ).....	๓๓
อัศจรรย์ของพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า.....	๓๕
อัศจรรย์ของพระธรรม.....	๓๗
บุญ-บาป เป็นเรื่องของอาตมัน.....	๓๙
สูงสุดคืนสู่สามัญ.....	๔๑
สามัญธรรมาคือความสูงสุด.....	๔๒
เวลา เงื่อนไขของความซับซ้อน.....	๔๓
นี้แหละทางสู่โพธิญาณ.....	๔๗
การบรรลุธรรมของคนโบราณเกิดง่าย.....	๕๒
มลทินจากการเชื่อรูปเป็นใหญ่.....	๕๓
อานิสงส์จากการเชื่อเรื่องจิตเป็นใหญ่.....	๖๑
เหตุแห่งการรวนเวียนของจิตมนุษย์.....	๖๓

๑๖ สารบัญ

มลทินนำความเสื่อมมาสู่ปัญญาญาณ.....	๖๕
ช่างยากจริงหรือหนอ กับการหยั่งรู้ปัญญาญาณ.....	๖๙
มหาบุรุษคือใคร.....	๗๙
โอนความเชื่อจากรูปเป็นใหญ่ สู่จิตแบบเป็นใหญ่.....	๘๑
ประโยชน์สูงสุดของชีวิตนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต).....	๘๑
เซ็นที่ไร่นิพพาน	
(ชูชุกิ เขียน แม่ชีไพเราะ ทิพยทัศน์์แทรกคำถาม).....	๘๔
ธรรมะนำชีวิต.....	๘๖
ภาคผนวกที่ ๑ ปฏิจสุมปาบท.....	๑๐๐
ภาคผนวกที่ ๒ ศัพทานุกรม.....	๑๐๘
ภาคผนวกที่ ๓ สาเหตุการเขียนธรรมของสิริวรุณ.....	๑๑๘

โพธิญาณ
อรรถสาระและพยัญชนะ

โภธิญาณ

โดยพยัญชนะ : คือญาณแห่งการตื่นรู้ ของอนุโลมว่าเป็นโลกุตระกุศลชนิดหนึ่ง

โดยอรรถะ : เข้าถึงสภาวะธรรมที่รู้ด้วยตนเองว่า “อะไรเป็นอะไร” กล่าวคือ

๑. อะไรที่เป็นสภาวะของโลกียธรรม รู้ว่านั่นคือ **บัญญัติ** รู้ว่านั่นบัญญัติของชาติสี่ ชั้นห้า อายตนะหก มีสภาวะเป็นอย่างไร ไม่ต่างจากบัญญัติของวิทยาศาสตร์ที่บัญญัติ สสารว่าคือ อะไร เป็นอะตอม โมเลกุล สารประกอบ สารผสม ที่ทดสอบทดลองได้เป็นสากล

๒. อะไรที่เป็นสภาวะของโลกุตระธรรม รู้ว่านั่นคือความเหนือบัญญัติ โลก เหนือกาลเทศะ เหนือความเป็น ชาติสี่ ชั้นห้าอายตนะหกนั่นเอง

๓. ถ้ารู้โลกียธรรม จิตจะถูกบัญญัติว่า “**วิญญาณ**” หรือ วิญญาณ คือการทำหน้าที่ของจิตที่ผ่านอายตนะหก ชั้นห้า และชาติสี่

ถ้ารู้โลกุตระธรรมจิตถูกบัญญัติว่า “**อายตนะนิพพาน**” หรือ จิตเดิม หรือ โภธิจิต โภธิญาณ หรือมีนามอย่างอื่นอีก

ไวพจน์ : ได้แก่อมตธรรม อสังขตธรรม นิพพานธรรม โมกขธรรม ความเหนือโลก รู้หุบปากหนึ่ง แม้กระทั่ง “รู้ชื่อๆ” ก็น่าจะหมายถึงโภธิญาณ

องค์ประกอบ : ไม่มีการปรุงแต่ง แต่จิตรู้ได้ทันทีว่า “อะไรเป็นอะไร” เหมือนจะมีบัญญัติ แต่เจียบงันจากสมมติบัญญัติ สำนวนที่ว่า “มีเหมือน ไม่มี ไม่มีเหมือนมี” ก็เป็นไวพจน์ได้

ลักษณะ:

๑. ลักษณะเหนือมิติตุกชนิด เพราะไม่ใช่การปรุงแต่ง โดยเฉพาะเหนือจากมิตีเส้นตรง ทั้งเชิงรูปธรรมและนามธรรม เหนือความรู้ที่เป็นอารยธรรม

๒. ถ้าสติยังไม่แก่กล้าพอ ก็จะมองเห็นความเป็นมโนภาพ เป็นนิมิต เป็นจักรวาลน้อยๆ เพราะโพธิญาณยังมีมลทินปะปนกับโลกียธรรม ไม่ต่างจากเมล็ดข้าวมีมลทินจากเมล็ดกรวด หรือฝุ่นผงต่างๆ

๓. ถ้าสติเต็มรอบ เป็นสัมมาสติล้วนๆ จะทำให้เกิดความเกษมอย่างเดียว นี้อคือ สติของ พระอรหันต์อย่างเดียว (๑๐๐%) ของตั้งสมมติฐานว่า สติของพระอนาคามี (๗๕%) สติของพระสกทาคามี ๕๐% สติของพระโสดาบัน (๒๕%) สติของอัคริยบุรุษ ๑๒% สติของกัลยาณชน ๑๐% สติของปฎุชน ๕ - ๑๐% สติของคนบ้าต้องน้อยกว่า ๕%

๔. ถ้ามีสติปัญญาที่ยืดหยุ่น จะมีความเข้าใจโลกสมมติ ว่า ตั้งอยู่ในมาตรฐานของการเอา / ไม่เอา (digital basis) แต่สติปัญญาของมนุษย์สามารถ รับรู้ โดยไม่รับ ไม่ปฏิเสธ เพราะเข้าใจว่า “อะไรเป็นอะไร” นั่นเอง

๕. มีลักษณะที่เลือกธรรมเป็นใหญ่ ไม่ใช่เลือกโลกเป็นใหญ่ หรือเลือกตนเองเป็นใหญ่ทั้งนี้เพราะเข้าใจกฎแห่งธรรมอย่างดี รู้ว่า ปัจจุบันธรรมคือกฎแห่งธรรม ไม่ใช่กฎแห่งกรรม

๖. เมื่อเลือกธรรมเป็นใหญ่อยู่เสมอๆ ก็เลส อาสวะ ก็จะจางคลายไปเอง (เมื่อไม่คอยได้นำมาใช้ สิ่งเหล่านั้นก็ไม่คุ้นเคย โอกาสที่จะกลับมาอีกก็ลดลง จนเสมือนว่าไม่ปรากฏอีกเลย)

๒๐ โภธิญาณ

อาการ : อยู่ในโลกโดยไม่ต้องหนีจากโลกเพราะอยู่กับอมตธรรม ความไม่เกิดไม่ดับ เห็นทุกปรากฏการณ์ที่โลกสมมติขึ้น เป็นแต่การผุดบังเกิดของธรรมชาติต่างๆ ชนิด

ประเภท:

๑. ถ้าพิจารณารูปนามเป็นของเกิดดับ หมายถึงพิจารณาผ่านปฏิจسسุมุปบาทสายทุกข์ เริ่มจาก อวิชชาเป็นเหตุ มีทุกข์เป็นผล (ผ่าน ๑๑ ขั้นตอน ๑๒ อาการ) (ภาคผนวกที่ ๑ ปฏิจسسุมุปบาท)

๒. ถ้าพิจารณาความสงบ หรือผ่านอมตธรรม หมายถึงการพิจารณา ผ่านปฏิจسسุมุปบาทสายไร้ทุกข์ มีทุกข์เป็นเหตุ มีนิพพานเป็นผล (ผ่าน ๑๑ ขั้นตอน และ ๑๒ อาการ ทุกอาการเป็นโลกุตระกุศลล้วนๆ) (ภาคผนวกที่ ๑ ปฏิจسسุมุปบาท)

๓. ผู้ที่จะเข้าถึงปัจจุบันขณะจะต้องเข้าใจกฎแห่งธรรม ด้วยตนเอง เพราะปัจจุบันขณะและกฎแห่งธรรมเป็นสมบัติหนึ่งของโพธิญาณ

๔. จะสัมผัสกับโลกีย์ธรรมด้วยคติสมบัติเท่านั้น ไม่มีทางจะเป็นคติวิบัติได้ (ภาคผนวกที่ ๒ ศัพทานุกรม)

๕. การพิจารณาปัจจุบันขณะต้องเป็นเรื่องที่นี้และเดี๋ยวนี้ แต่การพิจารณาอริยสัจสี่ ต้องเป็นเรื่องของสมมติบัญญัติ ดังนั้น จึงเกิดสำนวนที่อาจขัดหูคิดว่าเป็นสำนวนภาษา นั่นก็คือ

ทฤษัจจ ต้องกำหนดรู้ แต่ไม่มีอะไรต้องรู้ เพราะเป็นโลกุตระกุตล
สมุทยัจจ ต้องกำหนดละ แต่ไม่มีอะไรต้องละ เพราะเป็นโลกุตระกุตล
นโรธัจจ ต้องทำให้แจ้ง แต่ไม่มีอะไรต้องแจ้ง เพราะเป็นโลกุตระกุตล
มรรคัจจ ต้องทำให้เจริญ แต่ไม่มีอะไรต้องเจริญ เพราะเป็นโลกุตระกุตล

หมายเหตุ ท่านคิดว่าสำนวนนี้เป็นวาทะ แสดงว่าท่านขาดโพธิญาณ
 นั้นเอง สิ่งเหล่านี้เปิดเผย ชื่อ ๆ โด่ง ๆ อยู่ตรงหน้าของผู้เข้าถึงโพธิญาณ

กฎเกณฑ์: โพธิญาณ คือ โลกุตระกุตล ต้องการองค์ประกอบต่อไปนี้

๑. ศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าสิ่งนี้มีอยู่ไม่ว่าพระพุทธเจ้า
 จะตรัสรู้หรือไม่ โลกจะยังวิวัฒน์หรือแตกสลาย สิ่งนี้ (โลกุตระธรรม)
 ก็มีอยู่เช่นเดิม ดังนั้นโพธิญาณจึงไม่ขึ้นกับ เพศ วรรณะ ฐานะใดๆ ทาง
 โลกมายา

๒. ต้องเป็นผู้ที่เลือกธรรมเป็นใหญ่ ในสำนวนนี้สื่อให้เห็นความ
 นัยว่า ต้องเข้าใจว่า ถ้าเลือกโลกเป็นใหญ่จะได้ลักษณะของความเป็นคู่
 เช่น กำไร / ขาดทุน ประโยชน์ / โทษ ไข / ไม่ใช่ ฯลฯ และถ้าเลือกตนเอง
 เป็นใหญ่จะได้ลักษณะของ อัตตานุทิฎฐิ ยึดวาทะว่าตนถูก ผู้อื่นผิด ซึ่ง
 ได้แก่วาทะ ๖๒ ประการ ที่มีอยู่ก่อนที่เจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้ อัตตานุทิฎฐิ
 เป็นเหตุของความขัดแย้ง การทุ่มเถียงที่ไร้ขีดจำกัด ไร้ขอบเขต

ผู้ที่เข้าถึงโพธิญาณจึงอยู่เหนือความขัดแย้ง ทุ่มเถียง ริษยา ตำหนิ
 กล่าวโทษ ทุกประการ

๒๒ โปธิญาณ

๓. โปธิญาณช่วยทำให้เห็นว่า กฎแห่งกรรมและกฎแห่งกรรมอยู่ที่เดียวกัน ถ้าใช้โลกเป็นใหญ่ก็คืออยู่กับมาตรฐานโลก อยู่กับ อย. (อะไรที่โลกสรรเสริญว่าดี) การใช้อัตตาเป็นใหญ่ก็คือ ยึดว่าตนเองถูก ผู้อื่นผิด ถูกผิดกับเหนือถูกผิด ก็อยู่ที่เดียวกันขึ้นกับว่ามีโปธิญาณหรือไม่เท่านั้น

สัจจะ : โปธิญาณเป็นเครื่องหมายแสดงว่า ผู้นั้นจะเข้าถึงความหลุดพ้น (วิมุตติ) และถึงนิพพานเป็นปริโยสาน

หน้าที่ : โปธิญาณถูกค้นพบจะทำให้

๑. อยู่กับโลกโดยไม่ต้องหนีโลก แต่มีสัมมาสติไม่ให้โลกเข้ามาสร้างทุกข์ก่อโทษได้ง่ายๆ

๒. มีสมรรถนะในการบริหารจัดการ กิจการภายใต้ความรับผิดชอบหรือกิจกรรมที่กำลังเผชิญเฉพาะหน้า ไม่ว่าจะ เป็นกิจส่วนตัวหรือกิจส่วนรวม ด้วยการกระทำที่มีประโยชน์สูง และประหยัด

๓. เพราะเข้าถึงสมรรถนะอันจำกัดของรูปนามของตนเอง (เหมือนรู้กำลังรถยนต์ที่กำลังขับอยู่) ก็จะไม่แบกความรับผิดชอบเกินสมรรถนะ (ไม่วิ่งจนรถพัง หรือ เกิดอุบัติเหตุ)

๔. แต่โปธิญาณช่วยให้กลมกลืนกับทุกปรากฏการณ์ ที่เผชิญอยู่ตรงหน้า เนื่องจาก ไม่แยก ดี / ชั่ว บุญ / บาป แต่เห็นทุกสิ่งเป็นปัจจัยกำลังประชุมกันตามกฎแห่งกรรม จึงทำกิจได้อย่างเหนือบุญบาป

๕. ข้อปลื้มย่อก็คือ รู้ว่าเหตุการณ์ใดต้องการขันติ ต้องใช้ความเป็นโลกสูง เหตุการณ์ใดต้องการวิริยะ กับปรากฏการณ์ตรงหน้า จึงจะ

ทำให้รูปนามเกิดความสมมูลพอดี (ไม่ต่างจากรู้ว่าเมื่อไรควรเร่งเครื่องยนต์ เมื่อไรควรชะลอน้ำมัน รถยนต์ก็แล่นโดยปราศจากอุบัติเหตุ)

อุปมา : เหมือนน้ำที่มีสมบัติปรับเปลี่ยนรูปร่างไปตามวัตถุที่รองรับอยู่ และสามารถเปลี่ยนสี เพื่อให้สามารถเข้าใจว่าอะไรเป็นอะไรได้จากการเติม บัจฉยลงไป แต่มีข้อแม้ว่า ต้องดำรงความไม่ประมาท ด้วยการ ใช้หลัก ไตรสิกขา คือ ทาน ศีล สมาธิ ปัญญา เท่านั้น

สมุทัย : โภธิญาณ คือ ผลจากการเข้าถึง ความจริงแท้ ซึ่ง ก็ต้องผ่าน ความจริงสมมุติ คือ

๑. รู้ว่าโลกสมมติเริ่มจากสมมติจากฐานอะไร ใช้ระบบ กำหนด องค์ประกอบ เงื่อนไข เวลา และบัจฉย อย่างไร

๒. เนื่องจากถูกบีบบังคับให้อยู่กับโลกสมมติตั้งแตอยู่ในท้อง (ครรภ์ของมารดา) จึงค่อยถูกชักพาให้หันเหและทอดทิ้ง ความจริงแท้ที่ เห็นง่าย ๆ ชื่อ ๆ ไต้ง ๆ ไปเสียสนิท

๓. เพราะมีวิชาเป็นเหตุ ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดคิดว่า “**รูปคือ ดน หรือ ดนมีอยู่ในรูป**” นอกจากนี้การเกิดเป็นคนยังอยู่ในสภาวะที่พึ่ง ผู้อื่นสูงมาก ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ดิรัจฉาน ดังนั้น จึงค่อย ๆ พัฒนาความ กลัวด้วยตนเอง ตั้งแต่ยังเป็นทารก และดังนั้นยังมีโอกาสเชื่อคำอธิบาย พิธีกรรม ตำนาน เรื่องราวต่าง ๆ ที่ถูกป้อนตั้งแต่เล็ก

มนุษย์แทบทั้งนั้นเกิดตายด้วยการเสี่ยงโชคว่า จะหาที่พึ่งที่บรรเทา หรือกำจัดความกลัวได้อย่างไร เด็กจึงเป็นทายาทของอารยธรรมที่ล้อมรอบ และป้อนสู่จิตของเขา

๒๔ โปธิญาณ

๔. ยุคนี้ถูกขนานนามว่า ยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีระบบเหตุผล หลักการ แนวความคิดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสามารถแทรกแซงความเชื่อดั้งเดิมผ่านการศึกษาทันทีและนอกระบบ ไม่ว่าจะศรัทธาความรู้สากลขนาดไหน ก็ไม่อาจจัดความกลัวต่างๆ ออกไปจากใจมนุษย์ได้ หรือไม่อาจคิดอย่างลึกซึ้ง กลับหวาดกลัว หวาดระแวง เรื่องราวต่างๆ มากขึ้นกว่าคนโบราณ ทั้งๆ ที่มักกล่าววาทาว่า ไม่เชื่อเรื่องไสยศาสตร์ แต่ยากที่จะหาคนไม่พึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของยุคสมัย หรือพิธีกรรมที่ลอกเลียนจากโบราณกาล เพียงแต่พิธีกรรมสมัยใหม่ทำขึ้น โดยมีนัยของประชาสัมพันธน์ โฆษณา แทรกแซง พิธีกรรมจึงเป็นเครื่องหมายแสดงอำนาจของโลกธรรมแปดที่ชัดเจนกว่าสมัยโบราณ

๕. พุทธบริษัทผู้ได้ยินได้ฟัง มรรคมืองค์แปด ทางสายกลาง คือหนทางแห่งการดับทุกข์ แต่ไม่ว่าจะมีปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว ปัญหาชุมชน ปัญหาระดับประเทศ ก็ไม่นิยมวิเคราะห์ปัญหาว่ามันหลุดจากทางสายกลางไปได้อย่างไร พุทธบริษัทตั้งมรรคมืองค์แปดไว้ เป็นศักดิ์ศรีของพุทธศาสนา แต่มิได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เยาวชนเห็นค่าทางสายกลางยิ่งกว่าเห็นค่าของสมาร์ทโฟน

๖. ประเด็นย่อยๆ ที่นิยมมาอ้างก็คือ ขณะนี้เลยถึงพุทธกาล เหมว่าพระพุทธานุชาจะมีอายุ ๕,๐๐๐ ปี ดังนั้นจึงไม่มีผู้ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ มีแต่อรหันต์โยมแต่งตั้ง ที่แยกว่านี้ชี้ว่า ถ้าหากชาติที่ผ่านมา มาไม่เคยนับถือพระพุทธานุชา ชาตินี้ก็จะมีการทราน้อย หรือไม่ก็อ้างว่าผู้จะเป็นอรหันต์ต้องเคยได้รับพรชัยจากพระพุทธานุชาองค์ที่ผ่านมา คำกล่าวอ้างเหล่านี้ ล้วนเป็นอุปสรรคต่อศรัทธาที่จะใช้โปธิญาณที่มีอยู่แล้วตรงหน้าของทุกคน

ขอให้กำลังใจกับทุกคนที่ศรัทธาโพธิญาณว่า ไม่ว่าข้อความดังกล่าว จะเป็นจริงหรือเป็นเท็จก็ไม่มีความหมายอะไรมากเพราะทุกคำอ้างล้วนเป็น “สังขารปรุงแต่ง” ที่เกิดจากอวิชชาเท่ากัน

๗. แม่ผู้อ้างโน่นอ้างนี่ที่จะขวางศรัทธาต่อโพธิญาณ แต่เขาเหล่านั้นก็คงได้รับอานิสงส์จากโพธิญาณอยู่ดี คำกล่าวอ้างเป็นเหตุผลที่มนุษย์ใช้พูดเพื่อทำศกดิ์ศรีของตนให้ดูดี มนุษย์ทุกคนล้วนมีแม่ (ผู้ให้กำเนิด) แต่ละคนเรียกแม่เหมือนกันนับไม่ถ้วนครั้ง ในความเคยชินนั้น จะมีแค่บางคนที่มีสภาวะโพธิญาณ จึงจะซาบซึ่งพระคุณแม่อย่างแท้จริงคำว่า ลูกควรมีนิยามว่าผู้ที่ไม่มีวันจะใช้หนี้บุญคุณแม่ได้หมดสิ้น ยกเว้นลูกผู้นั้นเป็นเหตุให้แม่ได้ดวงตาเห็นธรรม คือ เกิดโพธิญาณขึ้นเท่านั้น

ถ้าเข้าถึงบุญคุณอันสุดพรรณานของแม่ได้เมื่อไร ก็รู้ซึ่งว่าภาษาไทยเดิมนั้นบัญญัติคำไทยแท้ด้วยจิตของผู้มีโพธิญาณนั่นเอง คำไทยแท้เป็นคำโตด ๆ

๘. จะเข้าถึงโพธิญาณได้ง่าย ๆ ต้องศรัทธาพุทธวัชรณะดังต่อไปนี้

๘.๑ การเกิดเป็นมนุษย์ มีร่างกายสมบูรณ์ ไม่ทุพพลภาพ ไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย สภาวะนี้เกิดจากการรักษาศีลห้ามาดี ถ้าเชื่อในพุทธวัชรณะนี้ ก็อย่าพยายามทำศีลให้ขาด หรือต่างพร้อย

๘.๒ มนุษย์ต้องประพฤติเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับที่เหมาะสม ขณะเป็นทารกดูเหมื่อนจะทำหน้าที่รับ แต่ความไร้เดียงสาและความบริสุทธิ์ก็มีความเป็นผู้นให้ความสุขกับโลก ถ้ามนุษย์ได้เกิดกับบุพการีที่มีสัมมาทิฐฐิก็จะสามารถประพฤติตนเป็นผู้ให้และผู้รับอย่างเหมาะสม ในทุกวัยแห่งชีวิต

๒๖ โปธิญาณ

๘.๓ สมดุลของความเป็นมนุษย์อยู่ที่ทำงานให้เกิดเหตุหรือ เหตุของมนุษย์ควรแลกเปลี่ยนกับประโยชน์อะไรสักอย่างกับสังคม

๘.๔ ถ้ามนุษย์เกิดมาในยุคที่พุทธธรรมยังคงได้รับการสั่งสอนและสืบทอดอยู่ แต่ว่าตนเองอาภัพ มิเคยได้รับรสของพระธรรม ก็นับว่าเป็นผู้สว่างมามีดีไป

๘.๕ การเห็นคุณค่าของธรรมชาติ มิใช่การอนุรักษ์ธรรมชาติ อย่างที่คนยุคนี้ทำกัน เพราะยังมีตัวตนเป็นผู้อนุรักษ์อยู่ นับว่าเป็นเรื่องของการทำความดีแบบฉบับของโลก

แต่การจะซาบซึ้งในคุณค่าของธรรมชาติ อันเกิดจากการเห็นความจริงว่า ธรรมชาติ (ข้าว น้ำ อากาศ) ก็เป็นปัจจัยหลักที่เปรียบเสมือนแม่ผู้ค้ำจุนร่างกาย คนโบราณจึงเกรงใจธรรมชาติ เพราะรู้ว่ามนุษย์ต้องพึ่งธรรมชาติอย่างเดียว มิใช่สับปลับพูดว่า มนุษย์กับธรรมชาติ และเหมาเอาว่ามนุษย์เป็นนายเหนือธรรมชาติ พุทธธรรมถือว่าเป็นหลักการที่คิดว่าตนเองเอาชนะธรรมชาติได้ คือ บ่อเกิดของมัจฉาทิฎฐิ

๘.๖ พระธรรมวินัยเป็นบัญญัติที่ทำหน้าที่คล้ายศาสดา แทนองค์พระพุทธเจ้าที่ปรินิพพานไปแล้ว ใครผู้ใดเคารพพระธรรมวินัยใช้พระธรรมวินัยเป็นกัลยาณมิตรก็จะมีโอกาสค้นพบโปธิญาณ (วินัยของปฤชชนคือศีลห้า ของนักบวช คือ ศีลที่สูงขึ้น ของภิกษุคือศีล ๒๒๗ ข้อ ของภิกษุณีคือ ศีล ๓๑๑ ข้อ)

ส่วนพระธรรมได้แก่ “ธรรมนุญของชีวิต” และ “การปฏิบัติวิปัสณาภาวนา”

๘.๗ เลื่อนชั้นศีลจนเป็นศีลจิต เลื่อนชั้นภาวนาจนเป็นวิปัสสนา
ปัญญา โอกาสที่คั่นพบโพธิญาณย่อมอยู่ใกล้แค่ปลายจมูก

ทางเข้าถึงโพธิญาณ : แม้โพธิญาณจะเป็นศักยภาพของทุกคน แต่ก็
เข้าถึงได้ เพราะบุคคลที่มีสมบัติดังนี้

๑. สุตมยปัญญา เป็นอริยทรัพย์ หมายถึง ทรัพย์อันประเสริฐที่จะ
ต้องใช้ตามลำพัง จะแบ่งให้คนอื่นไม่ได้ สุตมยปัญญา สามารถนำไป
ปรโลกได้ ดังนั้นกำลังสุตมยปัญญาของทารกที่เติบโตเป็นเด็กที่จะมี
ศักยภาพไม่เท่ากัน

อริยทรัพย์ยังมีอีก ๖ องค์ประกอบ คือ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปะ
จาคะ และปัญญา ทั้งหมดสามารถแทรกซึมกันได้ ดังนั้น สุตมยปัญญาจึง
สามารถฝึกได้ทุกทิศทาง

ข้าพเจ้าเคยอนุมานปัญญาไว้ในหนังสือ “**ปฎิหาริย์แห่งความ
ถูกต้อง**” สำนักพิมพ์สุขภาพใจ พ.ศ. ๒๕๔๘

๒. กัลยาณมิตรผู้มีพลังความคิดแยกคายเป็นปัจจัยสำคัญ ในการ
บ่มเพาะสุตมยปัญญา ดังนั้น

สุตมยปัญญาจึงเป็นทั้งพรสวรรค์ (อริยทรัพย์ที่ติดตัวมา) และพรแสวง
(การฝึกฝนในชาติปัจจุบัน)

๓. จิตมยปัญญา เป็นอริยวิวัฒน์ เป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝน (พรแสวง) จึง
ขึ้นกับความเพียร และขึ้นกับว่าจะสร้างสรรค์รูปธรรม และนามธรรม ใน

๒๘ โปธิญาณ

การศึกษาของคุณนี้ ผู้เป็นแพทย์ วิศวกร วิทยาศาสตร์ ฯลฯ เป็นอะไรก็แล้ว แต่ ถ้าสามารถลงลึกถึงรากแก้วแห่งศาสตร์นั้นๆ ได้ ก็เชื่อว่าการล้างของ จินตมยปัญญาจะสูง

๔. กาวนามยปัญญาทำได้ ๕ ทาง คือ **หนึ่ง** เป็นผู้รักและชอบความจริง **สอง** เป็นผู้ชอบฟังความจริง **สาม** เป็นผู้ชอบเสียงสวดมนต์หรือเสียงเพลงที่มีความหมายที่ช่วยให้เข้าใจความจริง **สี่** เป็นผู้ที่รักษารชรมชาติโดยอุปนิสัย ชอบอยู่ตามลำพังในธรรมชาติที่เงียบสงบสงัดจากสิ่งเร้า **ห้า** เป็นผู้ชอบรูปแบบของกิจกรรมภาวนา คือ ชอบภาวนาสำนึกใจสำนึกหนึ่งก็ได้

๕. ต้องศรัทธาคำสอนว่าต้องมีสติ มีเป้าหมายคือ อิสรภาพ มีความอึดอัดต่อความบีบคั้นของเวลาของอะไรที่เร้า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่างไรชอบเขตของความพอดี

๖. วิธีการที่ไม่ทำไม่ได้คือ ทาน ศีล ภาวนา หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา เปลี่ยนทุกกิจกรรมในชีวิตให้เป็นไตรสิกขาให้ได้ด้วยตนเอง

อานิสงส์ : ศรัทธาในโปธิญาณเกิดขณะใด สามารถดอกุศลวิบากโดยอัตโนมัติ

๑. จะไม่สงสัย จะไม่ตั้งคำถาม ที่แสดงว่าฉันรู้แล้ว ฉันก็รู้ ทำนองนี้ แสดงว่า เวลารับฟังเรื่องอะไร พูดอย่างไร ถูกกติกาหรือไม่ ก็เห็นเป็นเช่นนั้นเอง

๒. ดูฟังข่าวอะไร ถ้าดูข่าวด้วยโปธิญาณ จะไม่หวั่นไหวในกระแสข่าว แต่ไม่เชื่อว่าไม่รู้ ไม่เข้าใจ เพียงแต่ไม่มีการปรุงแต่งต่อเติมเท่านั้น

๓. ถ้าไม่จำเป็น ไม่ถูกบีบบังคับให้กล่าว ใช่ / ไม่ใช่ ก็จะไม่พูด เช่นนั้น เพราะเห็นทุกอย่างเป็นไปตามกฎแห่งกรรม แต่ถ้าต้องการให้ แสดงความเข้าใจ “กฎแห่งกรรม” ก็แสดงได้

เหตุที่คนปัจจุบันไม่อาจเข้าถึงโพธิญาณได้ได้ง่าย ๆ :

๑. เพราะยกเหตุผลของวิทยาศาสตร์เป็นใหญ่ทุกเรื่อง แม้แต่อรรถ สาระของความรู้วิทยาศาสตร์ก็ไม่ใช่ปัจจัยโดยตรงต่อการผุดบังเกิดของ โพธิญาณ เช่นเชื่อเรื่องฮอว์โมน อาหารเสริม เชื่อเรื่องการศึกษา สิ่งแวดล้อม ทำนองนี้ เพราะนี่เป็นแก่นของโลกาภิวัตน์

๒. วนเวียน หมกมุ่น ครุ่นคิดอยู่กับความเป็นบริโภคนิยม เช่น คิดถึงว่าบริโภคอย่างไร ได้กำไร ไม่ขาดทุน บริโภคฟรี บริโภคแล้ว ได้ ลด แลก แจก แถมบัตรชิงโชค คิดแต่จะวางแผนทำธุรกิจที่เติมไปด้วย ตัวเลข กำไร ขาดทุน โดยเฉพาะถ้าแม่ไข่ต้ม อาหารทุกมื้อเป็นเรื่องของ บริโภค (สั่งซื้อเท่านั้น) ปัจจัยที่จำเป็น และปัจจัยที่ขบใจ เป็นเรื่องของ การบริโภค จมอยู่หน้าจอ แชนท์ แชนร์ เล่นเกมส์ เช่นนี้ จะปิดโอกาสจะได้ โพธิญาณโดยอัตโนมัติ

๓. มีอำนาจในการประเมิน ใครส่งแบบสอบถามอะไร ประเมิน อะไร ชัดตามใจชอบ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้รู้เรื่องเหล่านั้นสักนิด เพราะเคยชินกับ การคาดเดาคาดคนเรื่องที่สมมติขึ้น ความเชื่อพร้อม ๆ กัน เช่นนี้ ปิดบัง โพธิญาณอยู่แล้ว

๓๐ โภธิญาณ

วิธีเข้าโพธิญาณด้วยข้อเสนอง่าย ๆ:

๑. ทำกิจวัตรส่วนตัวด้วยตนเอง ทำงานเพื่อตอบแทนโลกด้วยสัมมาชีพ
๒. ปฏิเสธการรับแจกฟรีทุกเรื่อง เพราะตามกฎหมายแห่งกรรมไม่มีของฟรี ในวงการธุรกิจ พยายามถือสันโดษในปัจจุบัน แม้ของทำบุญก็ควรสันโดษเช่นกัน
๓. ถ้าจะใช้บริโภคนิยม ก็ให้ทำด้วยหลักทางสายกลาง
๔. ปรับโลกทัศน์ของบุญกิริยาวัตถุสิบให้อยู่ในวิถีชีวิต
๕. พยายามน้อมใจเคารพตน เคารพธรรมชาติให้ได้ด้วยความเคารพแท้จริง

ถ้าเดินถูกทาง ความสุขจากปกติชีวิตจะเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ อำนาจของสิ่งเร้าจะไร้ความหมายไปเอง

โพธิญาณ
(โศลกธรรม)

โภธิญาณ (โศลกธรรม)

การตื่นรู้ความจริงสูงสุด ความจริงอมตะ ความจริงเที่ยงแท้
ปัจจัยภายนอก คือ ทางสายกลาง
การเข้าถึงทางสายกลาง คือ การไม่สุดโต่งสองทาง
การเข้าถึงทางสายกลาง ต้องการ สัมมาทิฏฐิ และสัมมาสังกัปปะ
ปัจจัยภายใน คือ การดำรงความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม
ทำอะไร ความไม่ประมาทอย่างถึงพร้อมจึงจะเกิด ขณะ คิด พูด ทำ
นั่นคือ ทำแบบไร้เจตนา เรียกว่าเป็นกิริยาจิตย่อมได้
กิริยาจิต หมายถึง รู้สึกผ่านอายตนะหกแค่สักแต่ว่า
กิริยาจิต หมายถึง ผัสสะหกบริสุทธิ
ผัสสะหกบริสุทธิ หมายถึง การที่เกิดจิตวิเวก
เสียงก็สักแต่ว่าเสียง แสงก็สักแต่ว่าแสง
ทุกอย่างไม่มีการเกิดไม่มีการดับ
ทุกอย่างแค่รู้แสงและเสียง และรู้ที่ไร้ภาษา
รู้ที่ไร้ภาษาจะดำรง รูปนามให้บริสุทธิ
การดำรงสภาวะรู้เช่นนั้นได้
จะเห็นธรรมชาติทุกชนิดเป็นมายา
รูปกายเป็นแค่เครื่องมือ มันเป็นฐานให้เกิดรู้
อาหารกาย เป็นอาหารของรูป ก่อให้เกิด เวทนา อาหารความรู้สึก เป็น
อาหารของจิต ก่อให้เกิด ผัสสะ
ผัสสะที่เป็นกิริยาจิต จะดับตามกฎอิทัปปัจจยตา ทุกอย่างจึงเห็นเป็นเช่น
นั่นเอง

โพธิญาณ (นานาชาติศนะ)

แอลลัส ฮักสลีย์ เขียน กิ่งแก้ว อัดถากร แปล

ณ แผ่นดินโลกนี้ ความรักพระเจ้าย่อมดีกว่าความรู้เกี่ยวกับพระเจ้า ความรักไม่แสวงหาเหตุผลนอกเหนือจากตัวมันเอง เพราะความรักย่อมเป็นผลตัวมันเอง ฉันรักก็เพราะฉันรัก เพื่อที่จะให้คนที่ฉันรักเกิดความสุข : *ภควัทคีตา*

คุณค่าของความรักมิได้อยู่ที่ความรู้สึกรุนแรง แต่อยู่ที่การปล่อยวาง อดทนต่อการทดสอบทั้งปวงเพื่อเห็นแก่พระเจ้าที่เรารัก

ถ้ามีเจตจำนงมุ่งที่จะเป็นหนึ่งเดียวกับพระองค์ จะต้องทำตนเองให้ว่าง กำจัดความสับสนทุกประการซึ่งล้วนเป็นต้นเหตุออกให้หมดสิ้น

พฤติกรรมคือ ความรัก สิ่งเหล่านี้อยู่ในจิตเป็นจุดมุ่งหมายและเป็นปลายทาง เป็นแรงจูงใจของความรัก

: *เซนต์จอห์นไม์กางเขน*

คนทั่วไป แม้จะกล่าวว่ารักพระเจ้าหมดหัวใจ แต่ก็ยังมีความอภิมรณกับหลาย ๆ สิ่ง เขายังสนุกกับถ้อยคำ ทำทาง การแต่งกาย การผ่อนคลาย อารมณ์ และการตลกคณองที่เลยเถิด : *เซนต์ฟรอนซัวส์ เดอ-ชาลส์*

ความงามคือความจริงปฐมภูมิ

ความงามคือประสบการณ์อย่างฉับพลัน เป็นสิ่งเดียวกับหลักการ

ความดี ความจริง ความงาม

ถ้าไร้ตัวตนอย่างแท้จริง ก็จะไม่เห็นความงามเป็นทิพย์ (ฉับพลัน)

กวีที่ชั่ววาทศิลป์ แต่ไม่อาจถึงความไร้ตัวตนได้ เขาก็เป็นเพียง

ผู้บูชารูปแก้ว

คนไหนเป็นเช่นไร เขาย่อมเห็นพระผู้เป็นเจ้าของเป็นเช่นนั้นเอง

จิตของคนทั่วไปมองเห็นเหตุผล

แต่ศาสตาศาพยากรณ์มองเห็นปฐมเหตุทุกสิ่งไม่ว่ารุ่งเรืองเพียงใด

กลับไปสู่รากที่มั่นคงดิบโต

การกลับไปสู่ราก เรียกว่า ความเจียบ

ความเจียบ คือ การยอมจำนนต่อชะตาชีวิต

อะไรที่ยอมจำนนต่อชะตาชีวิต เป็นส่วนหนึ่งแห่งเช่นนั้นเอง

การรู้เช่นนั้นเอง คือ การถูกทำให้สว่าง

ถ้าไม่รู้จักสิ่งนี้ ก็เดินทางด้วยความมืดบอด : **เล่าจื้อ**

การเรียนรู้ประกอบด้วยการเพิ่มเติมข้อมูลในแต่ละวัน

การปฏิบัติเต๋า คือการลบออกในแต่ละวัน

ลบแล้วลบอีก จนถึงจุดไม่มีกิจกรรม : **เล่าจื้อ**

ถ้าดำเนินชีวิตแบบจิตว่างตลอดชีวิต ใครเล่าจักทำร้ายเขาได้ : **จางจื้อ**

ตะบะที่ยอดเยี่ยมที่สุด คือตะบะช่วยกำจัดความเอาแต่ใจตัวเองความ
สนใจประโยชน์ส่วนตน การคิดปรารภ และจินตนาการโดยเอาตนเอง

เป็นศูนย์กลางตบะที่ยากยิ่ง คือ การวางเฉยอันศักดิ์สิทธิ์ เมื่อประสบความสำเร็จความล้มเหลวทางโลก ทั้งๆ ที่ลงแรงไปอย่างดีที่สุด ความวุ่นวายใจเกิดขึ้น เมื่อเราใส่ใจกับเหตุการณ์ที่เราไม่มีอำนาจไปแก้ไข หรือใส่ใจกับเรื่องยังไม่เกิด การคิดถึงความชั่วร้ายที่อยู่ไกลโพ้น การฟังและการอ่านข่าว ชั่วๆ ซากๆ การแสดงความสนใจอย่างชาญฉลาดทางการเมือง ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ คือ การปล่อยเวลาให้สูญไปกับความอยากรู้ อยากเห็น อยากเกียจคร้านมากกว่าความสุขพร้อมกับความทะนงตน การจับจ้องรูปลักษณะของตน หงุดหงิดกับเรื่องเล็กน้อยที่ก่อความพอใจของตนเอง นี่คือการมอมเมาตนเอง และหลงตนเองว่ากำลังปฏิบัติดีใน

อัครรย์ของพระศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้า

๑. ทรงบัญญัติ ปฏิจสุมุปาบท กลไกการเกิดและการดับทุกข์
ทรงนิยาม อริยสัจสี่ ปราภฏการณแห่งการเกิดและดับทุกข์
ทรงนิยาม อิทัปปัจจยดา ที่เป็นอำนาจก่อให้เกิดโลกีย-
ธรรมและการหยั่งเห็นโลกุตระธรรม
๒. ทรงนิยาม กิเลส กรรม กรรมวิบาก เป็น ๓ ปัจจัยที่สร้างสังสารวัฏ
๓. ทรงยกย่องพระธรรมวินัย ให้เป็นตัวแทนของพระองค์
๔. ทรงนิยามการบูชาพระองค์เป็น ๒ นัย คือ อามิสบูชาและ
ปฏิบัติบูชา

๓๖ โภธิญาณ

๕. การปฏิบัติบูชา คือ การรักษาศีล ทำสมาธิและทำภาวนา เพื่อสร้างปัญญา
๖. ทรงบัญญัติปัญญาไว้ ๓ นัย คือ สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา และภาวนามยปัญญา
๗. ทรงยกย่องสุตมยปัญญาว่าเป็นอริยทรัพย์ สามารถทำให้เกิด ยถาภูตญาณ คือ ความรู้เห็นตามความเป็นจริง
๘. ทรงนิยามจินตมยปัญญา (ความคิดแยกคาย) เป็นสิบนัย
๙. ทรงนิยามภาวนามยปัญญา เป็น ๗ นัย (วิสุทธิเจ็ด)
๑๐. ทรงแยกปัญญาเป็น ๒ ประเภท โลกีย์ปัญญาและโลกุตระปัญญา
๑๑. ทรงจำแนกบุคคลผู้จะได้ภาวนามยปัญญาเป็น ๔ เหล่า
๑๒. ทรงจำแนกกรรมไว้ตามเป้าหมายของบุคคล (กรรมบุญชีวิต)
๑๓. ทรงบอกวิธีตรวจสอบความถูกต้องของการปฏิบัติทั้งระยะแรก ระยะกลาง ระยะปลาย การให้ทานการรักษาศีลเป็นเบื้องต้น การศรัทธาในการบวชและถือสันโดษเป็นเบื้องต้น การมีสติสัมปชัญญะ สมาธิ ปัญญาเป็นเครื่องอยู่เป็นเบื้องปลาย
๑๔. ทรงปฏิเสธการสุดโต่งทางวัตถุและทางจิต ทรงสรรเสริญทางสายกลาง คือ มัชฌิมาปฏิปทา ว่าเป็นสิ่งที่ควรทำให้เจริญ

อัจฉรรย์
ของ
พุทธธรรม

อศจรรยของพุทธธรรม

เห็นผัสสะระดับ	ก็คือ	การเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิ
เห็นเวทนา	ก็คือ	เห็นโลกสังขาร
เห็นตัณหา	ก็คือ	เห็นสังสารวัฏ
เห็นอุปาทาน	ก็คือ	เห็นกรรมและกฎแห่งกรรม
เห็นภพ	ก็คือ	เห็นลักษณะของกรรม
เห็นชาติ	ก็คือ	เห็นที่ตั้งของกรรม
เห็นทุกข์	ก็คือ	เห็นผลลัพธ์ของกรรมวิบาก
เห็นโสกะปริเทวะทุกขะอุปายาส	ก็คือ	เห็นเหตุการณ์ที่สร้างกรรม
จะเห็นขั้นตอนไหน	ก็คือ	สมมติบัญญัติ
จะเห็นได้ยากได้ง่าย	ก็คือ	โลกธรรมแปด
จะเห็นได้จริง	ก็คือ	ญาณปัญญา
จะรู้สึกว่าเป็นจริง	ก็คือ	สติที่เป็นสัมมาสติ
จะเข้าใจว่าเป็นจริง	ก็คือ	ศรัทธาในปฏิจจสมุปบาท
จะจำได้ว่าเป็นจริง	ก็คือ	สัญญาที่เป็นอริยมรรค
จะแน่ใจว่าเป็นจริง	ก็คือ	สุญญตา นิพพาน โลกุตระกุศล (ทั้งหลาย)
จะแจ่มแจ้งว่าเป็นจริง	ก็คือ	ปฏิสัมภิทาญาณ

บุญ-บาป เป็นเรื่องของอาตมัน

บุญ-บาป เป็นเรื่องของพราหมณ์คิดขึ้น เพื่ออธิบายเหตุของกรรม
 การงดเว้นจากบาปทั้งปวง การทำบุญให้ถึงพร้อม
 จึงมีสอนในทุกลัทธิความเชื่อ
 ทำอย่างไรจะทำให้จิตขาวรอบ และลอยบุญลอยบาปได้
 นี่คือนิพพานของทุกศาสนาของทุกศาสนา
 มลทินทุกอย่างเกิดจากอึดตา มองชื่อ ๆ ห้องที่ดูจัดเป็นระเบียบงดงาม มิใช่
 เพราะสิ่งของ
 แต่เพราะเป็นอำนาจของความว่างที่อยู่ท่ามกลางสิ่งของ
 เรานั่งบนโต๊ะว่าง เขียนบนที่กบนกระดาษว่าง
 ถ้ามีแต่รูปวัตถุไม่มีที่ว่างจะเป็นสุนทรียภาพะที่ไหน
 ลมหายใจ แสง สี เสียง คือรูปที่มันรวมกันแล้วเป็น รูป – นาม ได้ก็เพราะมันว่าง
 ต้องผ่านอมตะธรรมที่เป็นนิรันดรก่อนจะรู้สึกได้
 ต้องผ่านความเงียบก่อนจะได้ยินเสียง
 ถ้าเช่นนั้นทุกความรู้สึกจะต้องผูกบังเกิดจากอมตะธรรมเหมือนกันหมด
 นี่คือความบริสุทธิ์ของความรู้สึก
 ถ้าทำได้จริงจิตจะขาวรอบโดยอัตโนมัติ

สูงสุดคืนสู่สามัญ

โลกนี่คือมายา ดักใจคนไว้ด้วยคณิตศาสตร์ และนิยามต่าง ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด
นิยามของวิทยาศาสตร์ นิยามของเศรษฐศาสตร์ นิยามของกำไรขาดทุน
นิยามของบุญบาป

วันทั้งวันคิดคำนวณกำไรขาดทุน เป็นเงินตรา เป็นดีชั่ว เป็นบุญบาป สำนึก
กันบ้างหรือไม่ว่านั่นเรียกว่าสมมติ

แม้กล่าวถึงคุณธรรมที่สัมพันธ์กับหน่วยเวลา ก็หา มี สัจธรรมหลงเหลืออยู่
ไม่ พร่ำพรรณนามากเท่าไร นั่นก็คือสมมติ

สำนึกกันบ้างไหมว่า อดีตเรื่องราว ส่วนตัว ที่เล่ามาเป็นแค่สารคดีติดต่อ
ไม่ต่างจากละครทีวี ทุกอย่างเป็นมายา

นำคุณธรรมส่วนตัว บุญส่วนตัว มาพูดเล่าให้อนุโมทนา รู้ไหมว่า นั่นคือ
มโนภาพ

นำพระธรรมวินัยมาเป็นเกราะกำบัง สร้างวิธีปฏิบัติธรรม ประเมินการใช้
การไม่ใช่ รู้ไหมว่าทุกการ ประเมินเป็นฐานของอัตตา

เมื่อยอมรับธรรมวินัยเป็นของใช้เลย จารีต ประเพณี ตำรา ก็เกิดขึ้น

เมื่อยอมรับ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ว่ามีอยู่ในตน พรหม
ก็เกิดขึ้น

เมื่อยอมรับสมาธิขั้นลึกว่าเป็นตน อรูปพรหมก็เกิดขึ้น

เมื่อยอมรับความโง่ ความต้อ้งดำรงพฤติกรรมเช่นนั้นดิรัจฉานก็
เกิดขึ้น

เมื่อยอมรับ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ว่าเป็นตน เปรต
อสุรกาย สัตว์นรกก็เกิดขึ้น

เมื่อยอมรับกรรมว่ามีอยู่ ผู้รับกรรมจึงเกิดขึ้น

ทุกอย่างอยู่ที่มีตัวตนไปยอมรับความใช่ ไม่ใช่ ความเป็นคู่จึงเกิดขึ้น
การเพิกมิตติ เพิกความเป็นคู่ ทุกอย่างก็เป็นไปตามเหตุปัจจัยเป็นธรรมดา
ความไม่ต้องนำธรรมมาปฏิบัติ จะเกิดขึ้น

เมื่อไรมิติก็ไร้ชั้น ธาตุ อายตนะ เหลือแต่ รู้ ประมิ่งสัญญาจึงเกิดขึ้น

เพราะโลกแห่งมายาจะถูกลบเป็นตถาทันที

นั่นก็คือ สูงสุดคืนสู่สามัญ

สามัญธรรมดาคือความสูงสุด

ในมหาสมุทรแห่งความเจ็บ

เสียงหิ่งห้อย เสียงลมหายใจ เสียงเดินของนาฬิกา

จะมีค่าเท่ากัน ที่ต้องหลุดจากความเจ็บ และกลับคืนสู่อมตธรรมดั้งเดิม

ในมหาสมุทรแห่งความว่าง ความรู้สึกไหล่ปรากฎจากส่วนต่างๆ ของ
องคาพยพ

มันไหล่ปรากฎจากความว่าง และไม่เกี่ยวกับความมีลักษณะต่างกัน

และไม่เกี่ยวกับลำดับ หรือตำแหน่งการผุดบังเกิด

เราจะเห็นการไร้แก่นสารของการผุดบังเกิดของความรู้สึก

เราเห็นความจริงแท้ อันนี้

คือการกระจัดกระจายของความรู้สึก

เช่นนั้นเอง

ยอมรับว่าชีวิตเรามีแค่นี้เอง

ความรู้สึกทั้งหลายมันแสดงค่าสูงสุดของมันอยู่แล้ว

ไม่ต่างจากทรายทุกเม็ด

ไม่ต่างจาก ข้าว ถั่ว ทุกเมล็ด

มันแสดงค่าสูงสุดของมันแล้ว

ถ้าไม่สนใจความวิจิตรของสิ่งต่าง ๆ

ซึ่งมันแค่สังสารวัฏของจิต

ความรู้สึกที่โผล่บังเกิดจะอัศจรรย์สูงสุดด้วยตัวมันเอง

เหตุที่อัศจรรย์ที่โอบอุ้ม และเป็นทีโผล่ของทุกความรู้สึก

คืออมตธรรมของความเงียบและความว่าง

ตัดความวิจิตรได้

สูงสุดทั้งหลายคือสามัญลักษณะธรรมดา

“เวลา” เงื่อนไขของความซับซ้อน

นักวิทยาศาสตร์กล่าวว่า เวลาเป็นสมบัติหนึ่งของสสาร

สสารทุกชนิดมีค่าครึ่งชีวิต (half-life) ที่แตกต่างกัน

การหมุนของโลกรอบตัวเองทำให้เกิดกลางวันและกลางคืน การหมุนรอบดวงอาทิตย์ของโลกทำให้เกิดฤดูกาล และการมีดวงจันทร์หมุนรอบโลกทำให้เกิดกระแสน้ำขึ้นกระแสน้ำลง

น้ำขึ้น น้ำลง กลางวัน กลางคืน ฤดูกาลต่าง ๆ เป็นเงื่อนไขปรับพฤติกรรมของมนุษย์ สัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตทุกชนิด

๔๔ โภธิญาณ

แต่มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวที่สมมติเวลาขึ้น

นอกจากจะถูกขอร้องให้ใช้เวลาสากล ยังถูกขอร้องให้ใช้ปฏิทินสากล
ยังถูกขอร้องให้ใช้ความเร็ว ความเร่ง และหน่วยที่เกี่ยวกับเวลาที่เป็นสากล
ข้อตกลงเกี่ยวกับเวลาสากลนี้ เป็นเงื่อนไขที่ทำให้มนุษย์ต้องปรับ
พฤติกรรมเป็นสากลด้วย

ผู้ใดปรับไม่ได้ หรือมีปัญหาในการปรับใช้ ข้อตกลงเกี่ยวกับเวลา ก็เกิด
ปัญหากับสังคมได้

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ต้องการให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของสังคม เมื่อเข้า
กับสังคมไม่ได้ก็จะเกิดปัญหาทันที เป็นปัญหาบุคคล ปัญหาของครอบครัว
ปัญหาของชาติ ปัญหาของโลก

มนุษย์ผูกพันธ์พฤติกรรมของตนเองกับเวลาสากล ทำกันเป็นหมู่มาก
บางทีก็ลืมคิดถึงความจริงว่า ที่เกี่ยวกับเวลาเป็นแค่ข้อตกลงของมนุษย์

การไม่ประพฤติตรงตามเวลาสากล ก่อทุกข์โทษนานับประการเช่นตก
เที่ยวบิน ตกเที่ยวรถไฟ ตกเที่ยวรถทัวร์ ตกนัดหมาย หรือ ผิดนัดหมาย
ผิดสัญญา ผิดข้อตกลง ผิดเงื่อนไข ผิดหลักการ

มีสองคำที่เป็นทุกข์กับเวลาที่ผิดพลาด และเวลาที่ตกหลักการ เช่นเข้า
เรียนสาย มาสายเป็นประจำ ฯลฯ ทำให้ถูกตีตราว่า “ไร้ความรับผิดชอบ
ไม่รู้หลักการ”

ที่ก่อทุกข์ให้มากกว่าการประพฤตินอกคอก ดังกล่าวมา คือ การเข้าไม่ถึง

ข้อเท็จจริงของความรู้สากล ความรู้สากลมีเวลาเป็นเงื่อนไขที่ซับซ้อนมาก

นักวิทยาศาสตร์สมมติความเร็วคือระยะทางต่อหน่วยเวลา การวิจัยแต่ละสาขามีการใช้หน่วยเวลาที่แตกต่างกัน

หน่วยเวลาของการสลายตัวของอนุภาคใช้เป็น “วินาที” การเคลื่อนที่ของสิ่งมีชีวิตที่กำลังศึกษาใช้เป็นชั่วโมง วัน สัปดาห์ เดือน ปี ได้ทั้งสิ้น

จินตนาการของคนทั่วไปที่ไม่เข้าใจความแตกต่างของหน่วยเวลา ทำให้ “คิดผิด คำนวณผิดพลาด”

เกิดการผิดพลาดจากกิจกรรม โครงการ งานทดลอง อีกมากมายมหาศาล ยังใช้เงินตราเป็นตัวกลางแลกเปลี่ยน “สินค้า บริการ ซื้อขาย” ยิ่งทำให้เกิดความซับซ้อน และปัญหาจากการตกลงกันไม่ได้เกี่ยวกับเวลา มีมากจนเป็นอจินไตย

เวลาที่มนุษย์สมมติขึ้นสร้างปัญหาให้กับมนุษย์ในฐานะสัตว์สังคมมากกว่าสัตว์โลกอื่นๆ ทุกชนิด

สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ ในการเผชิญปัญหาความซับซ้อนเหล่านี้ คือการให้อยู่กับปัจจุบันขณะ

ปัจจุบันขณะคือสภาวะที่พ้นจากความซับซ้อนของเวลา

ปัจจุบันขณะที่จะต้องฝึกฝนให้เกิดคือ ปัจจุบันขณะแห่งความไม่ประมาท กำลังเขียนต้นฉบับอยู่เห็นชัดๆ ว่าเขียนทีละตัว บนกระดาษสีขาวรู้สึกถึง

๔๖ โปธิญาณ

น้ำหนักของนิ้วที่กดอยู่ที่ด้ามปากกา และการขยับมือพร้อมการสั่งงาน
ของสมอง

ได้ยินเสียงจากปัจจัยภายนอกนาๆ ทะลุความเงียบเข้ามา ได้รู้สึก
ว่ากำลังทำหน้าที่เขียนต้นฉบับ “เวลาเป็นปัจจัยของความซับซ้อน”

ทำแต่ละขณะให้ชัด ท่ามกลางการควบคุมของอนัตตาธรรม คือ ภาษา
แต่ละตัวมีเอกลักษณ์ของมันเอง สมารถตั้งมั่นกับข้อความ ปัญญาคือการ
หยั่งรู้ ปัจจุบันขณะของการเขียน นี่คือการไม่ประมาทอย่างยิ่งของ
ปัจจุบันธรรม

นี่แหละ
ทางสู่โพธิญาณ

นี่แหละทางสู่โพธิญาณ

๑. การปฏิบัติธรรม คือ วิธีการหายใจให้มีคุณค่าที่สุด (ต้องฝึกฝนด้วยความคิดชอบ)

๒. ธรรมแท้ที่สุด คือ ธรรมที่ค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งก็ต้องอาศัยกัลยาณมิตรและความคิดแยบคายเป็นต้นเหตุ

๓. การเข้าถึงธรรมแท้อย่างรวดเร็ว คือ วางจิตให้ขุ่นเหนียว การเปรียบเทียบทั้งปวงนั้น คือ ถูกหรือผิด ดีกว่าแยกว่า แต่ทว่า จะทำเช่นนี้ได้ก็ต้องเข้าใจ กฎแห่งเหตุปัจจัยหรือกฎของธรรมเท่านั้น

๔. การภาวนาตอนเช้า คาบระหว่างราตรีและรุ่งอรุณ จะเข้าถึงธรรมแท้ได้ง่ายดาย ถ้าทำไม่ได้ก็แสดงว่า มีโมหะมากเกินไป

๕. ต้องการเข้าถึงธรรมแท้ ต้องมีจิตวิญญานในการปล่อยทุกอย่าง แต่จะทำเช่นนั้นได้ ต้องรู้จักในการเรียนในการเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี ถ้ามีธรรมแท้อยู่ในใจ แม้นิ่งเฉยๆ ก็เป็นบุญกุศลอยู่ดี

๖. ผู้เข้าถึงธรรมแท้ ย่อมสามารถยืนหยัดที่จะอยู่กับข้อเท็จจริงหรือกับความรู้สึกภายในตนเอง เขาย่อมศรัทธาในโลกุตตรธรรม โดยไม่ต้องสนใจว่า ผู้อื่นจะเข้าใจหรือไม่

๗. ผู้เป็นนักปราชญ์อย่างแท้จริง ย่อมสามารถกลมกลืนได้กับทุกความเชื่อ ถ้าคุณผ่านบุคคลที่มีปัญญาเปิดกว้างได้ ก็ย่อมจะได้กัลยาณมิตรอันเป็นยอดของเหตุที่จะทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์

๘. คนที่ลดอำนาจของตนเองลงได้ ย่อมยิ่งใหญ่ได้มากขึ้น

๙. ขณะที่ผู้อื่นนอบน้อมคุณธรรมของคุณ คุณก็ควรนอบน้อมคุณธรรมของเขาด้วย

๑๐. ถ้าต้องการปลดตนเองจากวงเวียนกรรม ก็ต้องปล่อยวางอำนาจให้เป็น การปล่อยวางต้องมีสไตล์ หรือมีความพอดี ความพอดีในสไตล์ของตนเอง แท้จริงเป็นความไม่ประมาทนั่นเอง

๑๑. จะทำอะไรก็ตาม แม้เป็นสิ่งเล็กๆ น้อยๆ (ซักผ้าซักรีว เป็นต้น) ก็ทำด้วยสติไม่พึงเลือกทำสิ่งที่ชอบทำเท่านั้น ถ้าทุกคนเห็นทุกกระทำมีค่า กิจวัตรทุกชนิดก็มีค่าเช่นกัน จะทำเช่นนั้นได้ ก็คือเห็นคุณค่าของปัจจุบันขณะนั่นเอง

๑๒. ผู้ที่เห็นคุณค่าของปัจจุบันขณะ แม้แต่มีจุมารก็มองไม่เห็น

๑๓. มนุษย์ต้องรู้จักนับถือและให้เกียรติผู้อื่น สิ่งที่มีมนุษย์ยุคนี้ขาดไปไม่ใช่วัตถุ แต่ขาดความนับถือตนเองและผู้อื่นตามข้อเท็จจริงที่เป็นธรรมชาติ

จงทบทวนคำชมของผู้อื่น ว่าทำไมเขาชมเช่นนั้น แล้วปล่อยให้คำชม (รวมคำท้วงติง) ให้เป็นความเชื่อของเขาเถิด ส่วนเราดำรงความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม

การไม่รู้จักรับฟังผู้อื่นคือศัตรูของปัญญา

คนโง่มักพูดเพื่อหวังเครดิตจากการพูด

คนฉลาดคือผู้ให้เครดิตกับพระธรรม (ในตนเองและผู้ฟัง)

๑๔. แก่นของพุทธธรรม คือ การปลุกศรัทธาขึ้นในจิต ศรัทธานี้มีอยู่แล้ว แต่ต้องเป็นศรัทธาที่เห็นคุณค่าของความทุกข์)

๕๐ โฟธิญาณ

ธรรมแท้พึงได้ จะปลูกธรรมแท้ ต้องอยู่เหนือกำไรชาตทุน
นักปฏิบัติธรรมมักขาดความเข้าใจ ความแจ่มแจ้งในโลกุตรธรรม
ถ้าแจ่มแจ้งจริงๆ แล้ว จะเห็นว่าทุกเหตุปัจจัยกำลังเคลื่อนเป็นปัจจุบันขณะ

๑๕. ผู้เข้าถึงธรรมจะรู้ว่า มนุษย์ไม่อาจเลียนแบบความเชื่อใดๆ
ได้อย่างถาวร ดังนั้นต้องการการตื่นรู้ ดูให้เห็นปัจจุบันขณะ

การปฏิบัติธรรม คือ การทำงาน แต่ก็ต้องเรียนรู้การทำงานของผู้อื่น
รู้ทฤษฎีน้อยไม่เป็นปัญหา แต่เกรงว่าจะไม่รู้คุณธรรมภายใน
ตนเองเท่านั้น

๑๖. ทุกอย่างก็ต้องมีไว้ให้ผู้อื่นทำต่อ
จะเกิดยุคไหนๆ ก็ไม่ต้องแข่งกับผู้อื่น ถ้าเข้าถึงปัจจุบันธรรม
อดีตย่อมผลักดันตัวมันเอง แต่ออนาคตคือปล่อยวาง

๑๗. การปฏิบัติธรรมไม่ใช่ความลึกลับ ความลึกลับคือการอธิบาย
ปรากฏการณ์นั้นไม่ได้กับวิถีชีวิต ธรรมแท้มิได้ลงความเห็นผิดหรือถูก แต่
หมายถึงธรรมที่แสดงออกไปแล้ว เป็นพลังทำให้ผู้อื่นออกมาจากความมืด
ผิดและให้เข้าถึงความคิดที่ถูกต้อง

ธรรมแท้แม้ใช้ศรัทธานำ ก็ยังเห็นความเป็นอนัตตาธรรมอยู่ดี

๑๘. สถานที่ปฏิบัติธรรม ถ้าจะให้เป็นที่รู้จัก ต้องการ ๓ ปัจจัย คือ
มีโลกุตรธรรมเป็นจุดขาย มีปัญญาที่ยืดหยุ่น และมีการปล่อยวาง

เพราะโลกุตรธรรมจะทำให้ สถานที่แห่งนั้นมีสไตล์ของตนเอง

สถานที่ปฏิบัติธรรมที่โด่งดังโดยคำเล่าลือของเกจิอาจารย์ แคนี่
ไม่เพียงพอ ต้องมีทีมงานที่มีคุณธรรมสนับสนุน และมีวิธีการตรวจสอบ
ความโปร่งใส ไม่เรียไร เรียลาด

เมื่อสถานที่ปฏิบัติธรรมยังไม่มีชื่อเสียง จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ให้ แต่ถ้ามีชื่อติดลบมบ ต้องระวางการเงิน และการพัฒนา ทุกขั้นตอนในรายละเอียด เช่น อาหารฟุ่มเฟือยใหม่ มีความทันสมัย สะดวก สบายจนกลายเป็นรีสอร์ทไปหรือไม่

๑๙. อาสาสมัครที่เข้ามาทำงานในสถานที่ปฏิบัติธรรม จะต้องทำด้วยศรัทธา และต้องให้เขารู้ว่า เขาโชคดีที่ได้โอกาสทำดีเสริมสร้างคุณธรรมของตน อาสาสมัครจะอยู่ได้เพราะกำลังใจจากการกระทำ ผู้นำที่มีอำนาจจะต้องเป็นตัวอย่างที่อาสาสมัครทำตามได้

ไม่ใช่จะต้องกำหนดแบบธุรกิจ การหยุดนิ่งปรับปรุงสถานที่และอบรมคุณธรรมของผู้ให้บริการก็มีความจำเป็นเช่นกัน

การได้กำลังใจ การให้โอกาสคนทำความดี ทำให้คนปรับปรุงพฤติกรรมให้ถูกต้องมากขึ้น สิ่งนี้จะเป็นประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุดของสถานที่ปฏิบัติธรรม

๒๐. การที่บริวารรับฟัง พร้อมที่จะทำตาม นั้นแหละเรียกว่าผู้มีบารมี และถ้าสถานที่ปฏิบัติธรรมมีผู้มีบารมีเป็นเสาหลักกิจกรรมก็จะยั่งยืน

สถานที่ปฏิบัติธรรมทำให้เสื่อมได้ง่ายๆ ตอนที่มีเงินเข้ามาและปรับปรุงเร็วมาก จนห่างจากความพอดี และถ้าดังเพราะมีสื่อประโคมให้ ก็ยิ่งเสี่ยงต่อการเสื่อมได้ง่าย

คุณธรรมของผู้นำต้องดึงความศรัทธาคนให้ได้ ไม่ใช่ดึงเงินให้ได้

ถ้าสถานที่ปฏิบัติธรรมมีสัปปายะธรรม เช่น สถานที่สงบ สงัด อาหารดี อากาศดี ผู้ให้บริการดี ที่พักดี ทุกอย่างดีตามสมควรธรรม สัปปายะธรรมจะเป็นปัจจัยเสริมสร้างคุณธรรมของผู้เข้ามา

การบรรลุธรรมของคนโบราณเกิดง่าย

ความเป็นอยู่ของคนโบราณยังเลื่อมใสธรรมชาติว่าเป็นเสมือนมารดา

๑. วิถีชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติ มองเห็นพระคุณของธรรมชาติ โดยไม่ต้องผ่านการสั่งสอน บัณฑิต (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค) เป็นธรรมชาติล้วนๆ

๒. วิถีการดำรงอยู่ผ่านการกระทำด้วยมือตนเอง ทุกขั้นตอนเป็นการเรียนรู้จากการกระทำจริง ก่อให้เกิดความเข้าใจว่า ของแต่ละอย่างมีความยากง่าย และต้องการสติปัญญาอย่างไร

๓. มองเห็นการเปลี่ยนแปลงง่ายมาก จะนำของใช้หรืออาหารมากักตุนไม่ได้ เพราะจะเน่า เหี่ยว เน่า สลายง่ายมาก

๔. ต้องสันโดษด้วยเหตุปัจจัยที่มองเห็นที่ไปที่มา จะไปตัดไม้ต้องออกแรง จะไปเก็บ ทำอะไร รู้คุณค่าของสิ่งนั้นว่า ได้มาอย่างยาก หรือง่ายประการใด

๕. ชีวิตเรียบง่ายไม่มีห้องส่วนตัว ความลับไม่ค่อยมี มายาสาถุยน้อย ไม่มีคนสอนวิธีแค้นชั้น พอรู้ตัวว่าคิดไม่ดีก็ตกใจ อารมณ์ไม่ซับซ้อน และหวาดกลัวการทำผิดกฎเกณฑ์ง่าย (แค่รู้ว่าจะทำให้ตนรกรกก็กลัวแล้ว)

๖. คำบอกเล่า ตำนาน และคำสอน ไม่มีมากทุกอย่างมีคุณค่า จำได้แม่นยำ อยากรฟังต่อ ดังนั้นพฤติกรรมกรรมการแสดงออกมาไม่ซับซ้อน แต่ข้อใสร้แต่ียงสา (ไม่แค้นชั้นอย่างคนยุคโลกาภิวัตน์)

๗. ดวงดาวมีอำนาจ บุญบารมีมีอำนาจ ไม่ค่อยมีคนหาญกล้า
ทุกคนอยู่ในสายตาของกันและกัน ล้วงความลับไม่ยาก

๘. การทำสมาธิ การตีเหล็ก การทำให้ร่างกายแข็งแรงเป็นเรื่อง
ง่าย ๆ ไม่ยุ่งยาก ห้อยโหน เป็นโยคะ เป็นอะไรยุ่งยาก มีท่ามาก มีสไตล์
หลากหลาย

๙. ดั่งนั้นคนเก่งก็เก่งไม่มากมาย
ดินฟ้าอากาศทำให้ไม่ต้องสู้มาก

๑๐. ทั้งหมดนี้แหละ พอบุคคลชี้ความคิดแยกคายที่มีอยู่แล้วจึงไม่
ต้องสงสัยเลยว่า อุปมา ตัวอย่างง่าย ๆ วิธีอธิบายง่าย ๆ ทำให้คนเห็นจริง
ได้หมด

ทุกอย่างตรงกันข้ามกับคนยุคโลกาภิวัตน์

มลทินจากการเชื่อเรื่องรูปเป็นใหญ่

ขออนุญาตนำพัฒนาการทางสติปัญญาของตนเอง มาเขียนและ
เรียบเรียงเป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อให้เข้าถึงความหมายว่า การเชื่อเรื่องรูป
เป็นใหญ่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่กลายเป็นสัญชาตญาณ กิน กาม เกียรติ แต่
การเชื่อเรื่องจิตเป็นใหญ่ ต้องการธรรมต้นเหตุ เช่นความอ่อนน้อม ความ
กตัญญู ความเคารพ ความสันโดษ และการฟังธรรมตามกาล อย่างน้อย
ต้องมีธรรมหนึ่งในห้าข้อนี้ จึงจะเข้าใจจิตของตนเองได้

เมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็กอายุสักสี่ห้าขวบ ในยุคที่ต้องหนีการทิ้งระเบิด
จากเครื่องบินรบ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง พ่อแม่จะใส่เสื้อหนาว

๕๔ โปธิญาณ

และจูงลูกๆ หนีจากบ้านไปหลบหลังองค์พระประธานในโบสถ์ คนสมัยนั้นเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูป โบสถ์ วิหาร กว่าข้าพเจ้าจะเข้าใจว่า ความเชื่อดังกล่าวเป็นเรื่องสืบทอดทางตำนาน จากยุคสุโขทัย วัดคือสถานที่นำเคารพ ป้องกัน ภูตผีอันตรายจากปัจจัยภายนอกได้ทุกชนิด ถ้าข้าพเจ้ายังเป็นนักวิทยาศาสตร์แบบแต่ก่อน ก็คิดได้แต่ว่า พ่อแม่เคยชินกับความเชื่อเดิม ค่อนข้างไร้เหตุผล เพราะนักวิทยาศาสตร์จะตีความตามหลักสถิติ โอกาสความเป็นไปได้ที่ระเบิดจะถูกบ้านของเราที่หลังเล็กกะจิดริดน่าจะน้อยกว่าโบสถ์ วิหาร (อยู่บ้านน่าจะปลอดภัยมากกว่าอยู่ในโบสถ์)

ถึงเป็นคน กทม. ข้าพเจ้าก็ไม่เคยรู้สึกถึงความสำคัญของการมีรัฐบาล ชีวิตดำรงอยู่ได้ด้วยการช่วยเหลือตนเองทุกเรื่อง เช่น ดักน้ำคลองไว้เป็นน้ำใช้ รองน้ำฝนไว้สำหรับดื่ม และต้องตุนถ่านผืน แต่ทว่าไม่เคยขาดแคลนอาหาร เพราะในคลองเต็มไปด้วยกุ้งปลาจะกินแค่ไหนก็ช้อนจากคลองแค่นั้น ความคิดจะตกปลาและนำมาตากแห้งหรือสะสมไว้ยังไม่เกิดขึ้น อาจเพราะอาหารเยอะมาก ไม่เห็นมีความจำเป็นต้องกักตุนไว้

พ่อประกอบอาชีพหมอแผนโบราณ คนไข้มีทุกวันค่อนข้างเยอะมาก ราคาการรักษาต่อหัวคนไข้ไม่เกินสองบาท มากที่สุดห้าบาท ได้ข่าวว่าถ้าเป็นหมอแผนปัจจุบัน คนไข้เข้าไปแต่ละที่ต้องเตรียมเงิน ๒๐ บาทขึ้นไป แต่ข้าพเจ้าไม่เคยเข้าโรงพยาบาล เพราะพ่อทำคลอดอยู่ที่บ้าน และในที่สุดขณะยังเป็นเด็ก ข้าพเจ้าสามารถรักษาตนเองได้เกือบทุกโรค ยกเว้นตอนเป็นไข้มาเลเรีย ที่ต้องถึงมือพ่อ และเป็นทีไรก็คิดว่าต้องตายแน่นอนทุกที

สรุปก็คือ บัจฉยสี่ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค) เป็นสิ่งที่ต้องทำมาจากสองมือตนเอง

การเรียนหนังสือเนื่องจากยังไม่มีกระดาษใช้ ก็ต้องใช้กระดาษขนวน เขียนแล้วลบทิ้ง เขียนใหม่ งานฝีมือเช่นตัดเย็บเสื้อนักเรียน ทำอาหารรับประทานเอง เช่นฝึกทำส้มตำ แทนที่จะกินน้ำพริกปลาทอดทุกวัน โรงเรียนจะสอนวิธีทำอาหารแปลกๆ แต่รับรองว่าไม่มีอะไรเลยที่ใช้เนย มันฝรั่ง และแป้งสาลี ทุกอย่างยังวนอยู่กับข้าวเจ้า น้ำตาลปีป และกะทิคั้นมือ ยังไม่ลืมว่าข้าพเจ้าเป็นเด็กว่าง่าย ขยัน เรียนเก่ง ลายมือสวย ไม่เคยถูกครูดิ้วด้วยหวาย แต่เห็นเพื่อนถูกลงหวายก็ใจหายวาบ รู้สึกไม่ต่างจากถูกลงโทษด้วยก็ตาม ภาพครูกับไม้เรียว (คล้ายหวาย) เป็นความรู้สึกธรรมดาในยุคนั้น เด็กจะถูกตีเมื่อละเมิดกฎ กติกา ธรรมเนียม และเด็กทุกคน ถือว่า ไข่เลย ต้องถูกลงโทษด้วยวิธีนี้แหละ แม่พ่อของข้าพเจ้าก็หวดด้วยหวายเช่นกัน ถ้าเราประพฤตินอกธรรมเนียม เช่นไปดูหนังกับเพื่อนผู้ชาย แม่ไปตอนกลางวันก็ยังถูกตี ข้าพเจ้าเคยถูกตีตอนใกล้สองยามเพราะอ่านนิยาย แล้วไม่รู้วาก็ยามแล้ว แม้แต่การอ่านในเวลาอันไม่สมควรก็ยังถูกเตือนด้วยไม้เรียว ไม้เรียวทำให้เด็กสมัยก่อนต้องประพฤติเป็นเด็กดี ที่จำได้เพราะว่า ข้าพเจ้าเคยถูกตีเพียงสองสามครั้งเท่านั้น

สมัยนั้น ผู้ใหญ่ทำกิจไปก็คุยไปว่า รัฐบาลเปิดให้มีการศึกษาพยาบาล ครู การเรือน และถ้ามีปัญหาอะไร เพื่อนบ้านจะมีอิทธิพลเข้ามาใกล้เคียง รวมทั้งอาหารการกินก็แจกกันกิน ถึงไม่ใช่ญาติก็ประดุจตั้งญาติ บ้านข้าพเจ้ามีวิทยุเครื่องใหญ่ พ่อเปิดเทศนาของท่านพุทธทาสภิกขุ “จิตว่าง ตัวกู ของกู” ฟังกันหลายบ้าน ทั้งๆ ที่ไม่รู้ความหมายแท้จริง

กว่าที่ข้าพเจ้าจะย้อนกลับมาศึกษาข้อธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ ก็ต้องใช้เวลากว่าครึ่งศตวรรษและก็เข้าใจลึกซึ้งขึ้นเรื่อย ๆ น่าประหลาดใจที่เยาวชนไทยยุคนี้มีได้สนใจข้อธรรมของท่าน บางคนไม่เคยได้ยินแม้แต่ชื่อของท่าน สิ่งนี้เป็นจุดอ่อนของการศึกษาไทย ที่เน้นย้ำชีวิตประวัติของคนต่างชาติให้โดดเด่นมากกว่าชีวิตประวัติของคนไทย แม้ว่านามของท่านพุทธทาสเป็นที่รู้จักทั่วโลกก็ตาม

ข้าพเจ้าสอบเข้าคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ โดยอธิบายให้พ่อแม่ฟังไม่ได้ว่า เรียนอะไร จบแล้วไปทำอะไร แต่ผลจากการเรียนสาขานี้ผลักดันชะตาชีวิตของข้าพเจ้าจากคนธรรมดากลายเป็นนักวิชาการระดับผู้นำในเวลาอันรวดเร็ว ทุกคนที่จบปริญญาตรีจะถูกจ้างให้ไปเป็นผู้จัดการโรงงานอุตสาหกรรมและเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ข้าพเจ้ามารู้ทีหลังว่า เพราะข้าพเจ้าเข้ามาศึกษาพอดีที่ประเทศไทยใช้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่หนึ่ง พ.ศ. ๒๕๐๔ – ๒๕๐๙ บัณฑิตยุคข้าพเจ้าจึงมีคนมาเชิญไปรับตำแหน่งใหญ่ ๆ ทั้งนั้น

ชีวิตที่เรียบง่ายแบบลูกทุ่ง อยู่กับน้ำขึ้นน้ำลงหมดไป เพราะการสร้างเขื่อนภูมิพลที่จังหวัดชัยนาท คลองหน้าจุฬาฯ ถูกถมเป็นถนนกรุงเทพฯถูกสร้างเป็นเมืองทันสมัย นับจากวันนั้นจนถึงวันนี้ยังสร้างไม่เสร็จ ชีวิตที่อยู่กับลำคลองถูกปรับมาอยู่บนถนน การเปลี่ยนแปลงนี้รวดเร็วมาก การมีชีวิตเรียบง่าย ถูกทำให้กลายเป็นความล้าหลัง บ้านหลังเดียวที่อยู่รวมกันกลายเป็นความเซย ความไม่ทันสมัย ดังนั้นก่อนจะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่หนึ่ง ข้าพเจ้าต้องปรับปรุงตนเองขนาดใหญ่ จากบ้านที่เคยอยู่รวมกัน ต้องปลุกบ้านที่มีห้องส่วนตัว ห้องน้ำทันสมัย ห้องรับแขก ห้องดนตรี ห้องครัวห้องนั่งเล่น ความเป็นส่วนตัวได้เข้า

มาเป็นสัญลักษณ์ความทันสมัย ชีวิตเรียบง่ายแบบเดิมได้ปิดฉากลง จากคนติดดินต้องอ่านหนังสือภายใต้แสงจันทร์ กลายมาเป็นชีวิตที่ต้องอิงเทคโนโลยี และต้องพึ่งบริการจากรัฐ ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน ฯลฯ กิจกรรมที่เคยทำรวมกันในวัด ซึ่งก็นับว่ายาวนานเกือบตลอดความเป็นเด็กวัยรุ่นถูกตัดทิ้งไป กลายเป็นกิจกรรมนันทนาการ ลีลาศ กีฬา ความทันสมัยเข้ามาตั้งแต่เริ่มเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย แล้วชีวิตดั้งเดิมก็ถูกลืม และเลื่อนไปนานหลายทศวรรษมาก

ความเป็นอาจารย์ เป็นนักวิจัยเป็นภาวะที่กดดัน เพราะความทันสมัยที่ต้องวิ่งตาม มีหลายมิติ (หนึ่ง) ต้องตามข้อมูลวิจัยที่ทันสมัยซึ่งต้องตามอ่านวารสารตามห้องสมุดฯ (สอง) ต้องปรับใช้เครื่องมือวิจัย ที่เปลี่ยนรุ่นใหม่เร็วมาก (สาม) ต้องปรับบรรณนิยมีการมีชีวิตเป็นผู้นำทางความคิด เช่น ต้องไปพักผ่อนต่างประเทศ ต้องปรับปรุงการแต่งกายพอให้เข้ากับยุคได้

ผลที่ตามมา คือ จากคนที่ช่วยตนเองได้แทบทุกอย่างกลับกลายเป็นคนที่ต้องมีผู้ช่วย มีแม่บ้านทำอาหารซักผ้าล้างรถ และทำกิจอื่นๆ ซึ่งในสมัยยังเด็กทำได้ด้วยตนเองแทบทั้งหมด ชีวิตที่ต้องพึ่งกับความช่วยเหลือจากผู้อื่นแทรกแซงมาไม่เคยหยุดหย่อน ในที่สุดกลายเป็นคนเคยสั่งให้ผู้อื่นทำโน่นทำนี่ และลืมไปว่า ชีวิตตอนเยาว์วัยช่วยตนเองได้ทุกเรื่อง

สรุปก็คือหลังปฏิบัติธรรมจึงทำให้เข้าใจถึงความคิดแยกคายของการผลิตสรรพสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นความรู้ เครื่องมือ เครื่องใช้ นำมาซึ่งความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่อง “วิวัฒนาการ และพัฒนาการไร้ขีดจำกัดของโลกาภิวัตน์” สำหรับผู้ที่มีลักษณะไม่ติดแบรนต์ น่าจะตรงกับที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญ พระนางงามมหาปชาบดี กับท่านอาจารย์โกณฑัญญะว่าเป็น “รัตตัญญู” ผู้รู้ราตรีนาน ย่อมไม่เป็นเบี้ยล่างของความทันสมัยในทุกเรื่อง

๕๘ โปธิญาณ

และที่พิเศษลงไปอีก คือ เกิดความลึกซึ้งในบุญคุณของมนุษย์บางคน ที่คิดและสร้างสรรค์บางเรื่อง ที่ต่อมากลายเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ มหาบุรุษจึงมีอยู่ไม่กี่คนในโลก

พระพุทธรูปเจ้าท่านตรัสรู้ทางสายกลาง เป็นความจริงแท้สากลที่ใครก็นำไปปรับแก้ทุกซั่ได้ นักวิทยาศาสตร์จำนวนหนึ่ง ได้เป็นผู้ต้นคิดหลักการสากล เครื่องมือสากล มีคนทั้งโลกกำลังได้ประโยชน์จากท่านเหล่านั้น

การระลึกพระคุณของผู้ต้นคิดในเรื่องต่างๆ ย่อมมองเห็นว่ามนุษย์หลายชาติหลายภาษาที่เป็นมหาบุรุษ เขาเหล่านั้นผลิตผลงานเพื่อทุกคนในโลก การเห็นความจริงเช่นนี้ ทำให้กำจัดอคติเกี่ยวกับเชื้อชาติศาสนา เพศ ฐานะทางสังคมไปได้อย่างมากมายมหาศาล อานิสงส์ก็คือไม่ตกเป็นเบี้ยล่างของหลักการทุกอย่างทางการเมือง ทางการค้า ทางธุรกรรม แม้ข้าพเจ้าจะสำเร็จปริญญาเอกจากประเทศสหรัฐอเมริกาแต่ก็ไม่ปลงใจเชื่อหลักเศรษฐกิจทุนนิยมกระแสหลักของตะวันตก เช่น ไม่เคยเชื่อว่าเงินยิ่งถูกใช้เร็วเท่าไรก็เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจมากเท่านั้น (ทำให้คนไทยไม่เกรงกลัวการเป็นหนี้)

ถามว่า ทุกข์มีอยู่ไหม ตอบว่า มีหนักหนาสาหัส เพราะตกเป็นทาสของเวลา เวลาจะบีบคั้นมากเพราะมีงานภายใต้ความรับผิดชอบที่ต้องจัดการมากมาย

ถามว่า เหตุแห่งทุกข์มีไหม ตอบว่า มีมาก เพราะต้องวิ่งตามความทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์ ทำให้เกิดความเครียดมหาศาลถึงไม่เป็นทาสระบบเศรษฐกิจว่าด้วยการเป็นหนี้แต่ก็เป็นทาสของความทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์

ถามว่า รู้จักทางดับทุกข์ใหม่ ตอบว่า ไม่รู้ ไม่มีเวลาให้ความสนใจศึกษาพุทธธรรม โดยเข้าใจว่า ได้ไปเที่ยวต่างประเทศ ไปเที่ยวที่นั่น ที่นี้ คิดว่านี่คือการพักที่สุดยอดของมนุษย์

ถามว่า รู้จักทางสายกลางใหม่ ตอบว่า ไม่รู้ว่าเป็นอะไร เพราะว่า มีแต่ตัวกู ของกู ที่ต้องทำงานหนัก มองเห็นตนเองเป็นคนสำคัญของประเทศ มองเห็นใครพูดฟังเราไม่เข้าใจกลายเป็น คนโง่ พุดง่าย ๆ มีแต่มาตรฐานสากลที่ยึดไว้ และไม่รู้ว่าด้วยว่า นั่นคือ มิฉฉาภิภูฏฐิ คือ ยึดเอาความเห็นของตนเป็นหลัก

(อัตตานุภิกขุ) ใช้มาตรฐานสากลเป็นบรรทัดฐานของชีวิต แม้ว่าจะมีอุดมการณ์ ทำงานเสียสละสูงมาก แต่ก็ไม่ค่อยจะมีความสุข เพราะเครียดตลอด เหตุใดจึงเครียด เพราะไม่เข้าใจว่ามีตัวกู ของกู ได้ความรู้อะไรใหม่ๆ ต้องบีบบังคับให้ผู้อื่นต้องรู้ตาม ต้องเชื่อตาม ถ้าเกิดผู้เรียนไม่เข้าใจความรู้เหล่านั้นก็จะผิดหวัง จริงๆ แล้วมันยากทุกเรื่อง เหมือนคนสมัยนี้ที่คิดว่าร่างกายเป็นของเรา จะแต่งแต่ம்பฏิรูปอย่างไรก็คือตัวฉัน ข้าพเจ้าก็เคยคิดเช่นนั้น แต่เป็นเพียงอยู่ในคราบนักวิชาการ ใส่แต่ความรู้ใหม่ๆ เต็มสมองไปหมด เพราะไม่ทันสมัยเท่าที่ใจเราคิดแต่ถามว่าได้อานิสงส์อะไร จากอดีตที่เคยเป็นเด็กช่วยเหลือตนเองได้รอบด้าน ตอบว่า ความเชื่อเรื่องการแบ่งปันยังคงอยู่ มีพฤติกรรมทำให้เป็นอาชญากรรม เช่น นอกจากจะให้ความรู้กับลูกศิษย์ ก็ยังชอบให้ความรู้กับเพื่อน ชอบให้ความรู้ที่ทันสมัยกับสังคม เพียงแต่ไม่รู้ว่าทำให้ที่ผ่านมาเป็นดาบสองคม ตัวอย่าง เช่น ชอบแบ่งปันข้อมูลจากงานวิจัยให้กลุ่มเพื่อนโดยไม่รู้ว่าการทำเช่นนั้นเป็นการยึดเยียด บ่อยครั้งทำให้เกิดความหวั่นไหวขึ้นในกลุ่มเพื่อน

เนื่องจากมีเคยศึกษาหลักการให้ของสัตบุรุษ การให้ที่มีอานิสงส์จะต้องประกอบไปด้วยหลัก ๗ ประการ คือ (หนึ่ง) ให้ของสะอาด คือ เป็นของที่รู้ที่ไปที่มา (สอง) ให้ของประณีต คือ ต้องรู้ความงามของสิ่งนั้นๆ ตามความเป็นจริง (สาม) ให้เหมาะกาล ไม่ใช่คิดอยากให้ก็รีบให้ (สี่) ต้องให้ของสมควรแก่เขา มิใช่มีสนใจว่าเขาอยากได้ไหม เพราะฉันอยากให้คุณต้องรับ (ห้า) เลือกคนให้ ไม่ใช่ให้คนเดิม เพราะไปคาดหวังว่าผู้รับจะต้องยอมรับความดีของการให้ (หก) ให้สม่ำเสมอ (เจ็ด) ให้แล้วจิตผ่องใส เบิกบานใจ แต่ถ้าให้เพียง อยากให้เขาเห็นว่า เราทันสมัย เป็นคนสุดยอด รู้ทุกเรื่องก่อนใคร ก็เข้าข่ายยึดเยียด

การให้โดยปราศจากสติ และเข้าข่ายยึดเยียด อยากให้เขารู้ว่าเรารู้ การให้ลักษณะนี้อาจได้ผลลัพธ์ที่เป็นลบได้ง่าย

ถ้าหากไม่ได้ศึกษาพุทธธรรม จะไม่เข้าใจ คำว่า “ให้เพื่อให้” และการให้อย่างสัตบุรุษ คือให้ตามสมควรธรรม บทเรียนที่ได้จากการให้เพราะชอบให้ มิใช่การให้อย่างถูกกาลเทศะถูกคุณสมบัติของบัณฑิตจะได้รับ ความทุกข์จากความผิดหวังมาก แม้ผู้รับเป็นพ่อแม่ เป็นครูอาจารย์ เป็นเพื่อนรัก เป็นลูกศิษย์ เป็นคนรับใช้ แม้กระทั่งเป็นภิกษุ ผู้ปฏิบัติธรรม จะต้องการความไตร่ตรองความสมควรธรรม คือ ความถูกต้องในการให้ แทบทุกประเด็นที่มีการให้

การให้แม้เป็นพฤติกรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำ สรรเสริญว่ามือของผู้ให้ดีกว่ามือของผู้รับ

แต่ทว่าการให้อย่างสัตบุรุษจะเป็นเรื่องที่สำคัญพอๆ กับ การคิดจะให้ การหลงตนเองว่า เราคือผู้ให้ บางทีให้ด้วยความหลงผิด อานิสงส์ที่ได้คือ ความเจ็บปวดแทนความสุขใจ

สรุปก็คือ การเชื่อในตัวกู มีตัวตนเป็นผู้ทำกิจกรรมต่างๆ แม้ว่าจะทำด้วยจิตใจอันดีงาม ด้วยความเสียสละ แต่ทว่าเป็นการกระทำที่ขาดสติปัญญาไตร่ตรอง แบบสັตบุรุษ ผลลัพธ์ที่ได้ก็อาจเป็นลบ

การมีตัวกู - ของกู จึงทำให้เกิดอานิสงส์ที่เป็นลบ จากการทำความดีแท้ๆ

มีอะไรก็มีเกิด แต่อย่ามีตัวกู - ของกู

เพราะเมื่อไรทำดีอย่างสັตบุรุษ อานิสงส์ที่ได้จะออกมาดีจนถึงดีที่สุดในนี้คือตัวอย่างของการถ่ายโอน จากความเชื่อเรื่องรูปมาสู่เรื่องจิต

วิญาณ

ความเชื่อที่รับมาจากสากล เช่น จิตวิทยาทุกประเภท แท้จริงเป็นความเชื่อเรื่องรูป

ผู้ที่กำลังคิดจะใช้จิตวิทยานำทางชีวิต ขอเตือนสักนิดจงใช้อย่างรู้เท่าทัน กำลังของตัวกู - ของกู

มิเช่นนั้น จิตวิทยาอาจเป็นวิชาที่ทำร้ายตัวท่านเองก็ได้ เพราะนี่คือประสบการณ์ที่ผ่านมาจริง ตลอดชีวิตของข้าพเจ้าที่หลงเชื่อและทำตามจิตวิทยาสากล

อานิสงส์ของการเชื่อเรื่องจิตเป็นใหญ่

เกิดการหยั่งรู้และมองเห็นชัดถึงความประเสริฐของมนุษย์ด้วยจิตของตนเอง ดังต่อไปนี้

๑. การเปล่งบางคลื่นเสียงของมนุษย์ สามารถพาจิตเข้าสู่ความสงบ และก้าวข้ามความกลัวที่มีอยู่ได้ เช่น แม่ โอม พุทัง สระณัง คัจฉามิ (ขอให้ลองเปล่งเสียง โอม...ยาวๆ จะเข้าใจพลังเสียงทันที)

๖๒ โภธิญาณ

๒. เห็นว่าความรู้สึกตัวทั่วพร้อม เป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ที่จะพามนุษย์ก้าวข้ามทุกปัญหาชีวิต

๓. ชีวิตที่แท้คือขณะของความรู้สึกรวมกับการมองเห็นและการได้ยินเสียง สามองค์ประกอบดังกล่าว คือ รากฐานของชีวิต ผู้ที่จะทำให้ชีวิตอัศจรรย์ได้ ต้องมีความสามารถในการใช้ฐานทั้งสามให้เป็นประโยชน์

๔. ความอัศจรรย์ของภาษาเขียน มี ๔ ประการคือ

๔.๑ ยึด ความเชื่อของมนุษย์ให้ทำซ้ำๆ (ถ้าเชื่อดีก็ได้ดีมาก ถ้าเชื่อเลวก็ได้เลวมาก)

๔.๒ ยึด ความเชื่อของมนุษย์ ให้มีความหวัง ให้เกิดการปฏิรูป ปฏิวัติ เพื่อค้นหาความจริงแท้อันเป็นนิรันดร์

๔.๓ หยุด ทุกความเชื่อของมนุษย์ เมื่อหยั่งเห็นความจริงแท้ อันเป็นนิรันดร์

๔.๔ ยอมรับว่า มายาสามารถหลอเลี้ยมมนุษย์ ได้ดีกว่าความจริงแท้ ดังนั้นมนุษย์จึงแบกแต่ความทุกข์

๕. ภาษาเขียน หรือ สัญลักษณ์ที่แสดงออกผ่านจิตรกรรม และ ศิลปะกรรมต่างๆ ล้วนมีอานุภาพความงามสากล มันบ่งชี้มายากลที่มนุษย์ หลงเชื่อผิดได้อย่างดี (นี่คืออำนาจของสังสารวัฏ)

๖. ภาษาเขียน คือ มิตรภาพของการเป็นนักปราชญ์

ภาษาพูด คือ มิตรภาพของความเป็นนักการเมือง

ภาษาที่อัศจรรย์ที่สุด คือ ภาษาที่ทำให้จิตตื่นรู้ความจริงแท้ (ภาษาธรรมชาติของพระพุทธเจ้า)

๗. ตั้งแต่มนุษย์มีอารยธรรม มนุษย์ก็ยกย่องให้ความวิจิตรของภาษามีอำนาจเหนืออำนาจอื่นๆ

๘. ถึงภาษาจะมีอำนาจมหาศาลแค่ไหน แต่ผู้ที่ตื่นรู้ความจริงแท้ ก็คือผู้อยู่เหนือภาษาทุกชนิด ทุกประเภทนั่นเอง

๙. นิรันดรคือความอยู่เหนือภาษาทั้งมวล นี่คือปาฏิหาริย์ที่สุดของการเกิดเป็นมนุษย์ ผู้ค้นพบความจริงแท้ด้วยตนเอง

เหตุแห่งการวนเวียนของจิตมนุษย์

เหตุหลัก คือ เชื่อว่า ร่างกายเป็นตน เห็นตนอยู่ในร่างกาย เห็นสรรพสิ่งว่าเป็นของตน เห็นตนว่าอยู่ในสรรพสิ่ง

เหตุรอง คือ เชื่อว่า วิญญาณเป็นปรากฏการณ์ มีวิญญาณอยู่ในปรากฏการณ์ เห็นปรากฏการณ์เป็นอำนาจของวิญญาณ เห็นวิญญาณมีอำนาจบังคับปรากฏการณ์

สรุป ๑. มีความสับสนการไม่เข้าใจการทำหน้าที่ของจิต และวิญญาณ นั่นก็คือ 'ไม่รู้' ไม่อาจจำแนกว่า จักขุวิญญาณ คือ นิยามของจิต ที่ทำหน้าที่เห็น และจิตทำหน้าที่ได้ยิน ได้กลิ่น ได้รส ได้โผฏฐัพพะ ได้คิด (เหล่านี้ก็คือ นิยาม แต่จิตทำหน้าที่นั้นๆ อย่างรวดเร็ว หน้าที่ของจิตนั้น ทำได้รวดเร็วกว่าความเร็วของแสง)

๖๔ โภธิญาณ

๒. ไม่อาจแยก วิญญาณชั้นร์ ออกจาก วิญญาณในปฏิจจสมุปบาท และออกจากวิญญาณ (soul) ภาษาชาวบ้าน และออกจากค่านิยมที่ชอบพูดว่า วิญญาณ (ค่านิยมของคนยุคนี้)

๓. ไม่อาจแยก ธรรมชาติต่างๆ ชนิดกัน โดยเฉพาะโลกุตรธาตุ และโลกียธาตุ โดยให้ความสนใจกับโลกุตรธาตุน้อยไป หรือไม่สนใจเอาเลย

๔. เกิดการยากลำบากในการรวนเวียนในโลกียธาตุ เพราะมีหลักการ มีเหตุผล มีประสบการณ์ตรงของผู้ปฏิบัติ ผู้ที่สร้างแรงจูงใจ มีหลากหลาย ไม่ต่างจากอยากซื้อของชิ้นเดียว แต่เข้าห้างสรรพสินค้า แม้แต่เสื้อผ้า รองเท้า ฯลฯ ดูละลานตา เลยทำให้ตัดสินใจไม่ได้ เพราะมีสิ่งที่น่าสนใจให้เลือกมากมาย

๕. ผลจากข้อ ๔ ทำให้เกิดอัตตานุทิฎฐิ ออกมาจากความเห็นที่ตนยึดไว้ไม่ได้ จึงมองไม่เห็นการเกิดขึ้นของอตตตา ทำให้ยังปิดบังความจริงตรงหน้าได้แนบเนียน

๖. ผลจากการเจริญของโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดอตตาวาทุปาทาน มีข้าวของสินค้า บันเทิง กีฬา ข่าวสาร สารคดี นิยาย ภาพยนตร์ มิวสิค วีดีโอ นิทรรศการ การท่องเที่ยว การเชิญชิม การเชิญแข่งขัน การเชิญส่วนสมทบ บริจาค การเชิญเป็นจิตอาสา ฯลฯ เลยออกมาสู่จิตเดิมไม่ได้ จิตที่วนเวียนเพราะมีเครื่องเล่นเพลิดเพลลินมากมายเหลือเกิน

มลทินหน้าความเสื่อมมาสู่ปัญญาญาณ

ญาณ คือสภาวะความจริง **ปัญญาญาณ** คือ การมีปัญญาจากการหยั่งเห็นความจริง อะไรเป็นตัวทำให้สมรรถนะแห่งความเห็นความจริงเสื่อมลง นี่มิใช่ความรู้ทางโลก ไม่เกี่ยวข้องกับโรคอัลไซเมอร์ แต่เกี่ยวกับความจริงในระดับพุทธธรรม สิ่งของทุกชนิดตั้งอยู่ย่อมเสื่อมลง ถ้าหากนักวิทยาศาสตร์ก็จะกล่าวว่า ออกซิเจนในอากาศ ฝุ่นละอองลงแปดเปื้อน สารเคมีและคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ดังกล่าวโอบอุ้มทุกสรรพสิ่งบนพื้นโลก จึงเป็นความธรรมดาที่ไม่มีสิ่งใดเลยที่จะรอดจากปัจจัยภายนอกที่กล่าวนี้ได้ แต่ปัจจัยภายในเป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าปัจจัยภายนอก ทุกขณะมนุษย์ต้องอยู่กับสังขารคิด พูด ทำ อยู่ตลอดเวลา ถ้าทำด้วยความไม่รู้ ก็เกิดสังขารที่ถูกปรุงแต่งกลายเป็นทุกข์ ผู้ที่มีวิชาความรู้เป็นเจ้าของ (มีแต่ความรู้ทางโลก) ก็จะปราศจากปัญญาญาณ โดยอัตโนมัติ

เมื่อไม่มีปัญญาญาณ ก็ไม่มีอะไรเสื่อม เพราะแค่วิชาเป็นเจ้าเรือนก็ทุกข์หนักอยู่แล้ว

แต่สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมจนได้ปัญญาญาณ คือ สามารถมองเห็นความจริงแท้ เช่น การเห็นการทำงานของขันธห้า आयตนะหก หรือธาตุสี่ตามที่เป็นจริง

คำถาม อะไรทำให้เกิดความเสื่อมในปัญญาญาณ

คำตอบ ก็คือ มลทินที่แปดเปื้อนในกิจกรรมของชีวิตนั่นเอง เช่น กินข้าว ตีมน้ำ ทำงาน บางทีก็พลาดขาดสติ หรือกำลังของสติไม่พอ ไม่ต่างจากการทำกับข้าวหกบนโต๊ะอาหาร จึงต้องมีผ้าปูโต๊ะ จานรอง มากมาย แต่ก็ยังสกปรก (มีมลทิน) อยู่ดี

วิธีแก้ ก็คือ

๑. ต้องปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือ อุปมา ต้องเซ็ด ล้าง ขัดถู ข้าวของเครื่องใช้ตลอดเวลาตนเอง

๒. ต้องใช้อุปสมานุสติ เพื่อทำนามรูปให้บริสุทธิ์ ไม่ต่างจากการทำ Ic chip ของเครื่องโทรศัพท์ไร้สาย

การใช้ความสงบ ความเจียม ความว่างเป็นอารมณ์ของการทำสมาธิ เรียกว่า ธรรมสมาธิ วิธีนี้แหละที่จะทำให้รูปนามของผู้ปฏิบัติบริสุทธิ์

เมื่อรูปนามบริสุทธิ์ถึงจุดที่ควรค่าจุดหนึ่ง ก็สามารถรับโลกุตระธรรม เช่น วิชชา วิมุตติ วิราคะ นิโรธ ฯลฯ (มีไวพจน์อีก ๘๐ สภาวะ) ได้ตามที่ เป็นจริงเช่นกัน

สมัยก่อนเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องใหญ่เท่าห้อง จะรับส่งสัญญาณ ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่เรียนคอมพิวเตอร์มาโดยเฉพาะ

สมัยปัจจุบัน Ic chip มีความบริสุทธิ์มากขึ้น สามารถใส่รหัสจำนวนมากมายมหาศาล ลงในนาฬิกาข้อมือ ในแว่นตา ไม่ต้องพูดถึง โทรศัพท์ สมาร์ทโฟน ที่กลายเป็นอวัยวะที่จำเป็นของคนยุคใหม่ ไปเสียแล้ว

อุปมาไม่ต่างจากปัญญาญาณ ถ้าหากรูปนามมีความบริสุทธิ์ไม่มาก ก็รับส่งสัญญาณโลกุตระธรรมได้น้อย ทั้ง ๆ ที่ไวพจน์ของนิพพานมีถึง ๘๗ สภาวะ

แต่คนทั่วไปก็ยังเข้าโลกุตระธรรมไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่นิยามของโลกุตระธรรมคือการเป็นอิสระจากเงื่อนไขทั้งปวง ภาววิททยาศาสตร์

กล่าวว่า ไม่ขึ้นกับกาลเทศะ หรือไม่ขึ้นกับความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั่นเอง

อุปนิสัยของมนุษย์ก็คือ ตั้งแต่ลืมตาดูโลกก็สอนให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกาลเทศะ ให้อ่านหนังสือ ฟังเพลง และอะไรมีอะไรต่าง ๆ ยิ่งกลายเป็นเด็กน้อยโรงเรียนอนุบาล ก็ยิ่งถูกสอนหนักขึ้น บุพการีทุ่มเทให้ลูกหลานของตนตกหลุมของกาลเทศะ ใครร้อง เล่น เต้น รำ ทำเพลง ได้แก่แดด (เกินวัย) ก็ยังมีโอกาสรับเลือกเป็นผู้ชนะ เช่น รายการ “ คิดซ่า ” (kidzaa) เป็นต้น

การติดกับดักของความรู้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี คือ เด็กไอคิวสูงนี่คือนิยามของผู้ใหญ่ในยุคโลกาภิวัตน์

ไม่เห็นบุพการีผู้กล่าวว่า เด็กที่เก่งเกินวัย โตขึ้นจะสงสัยตนเอง ผิดหวังนิดหน่อยก็ไม่ได้ เด็กจะสะสมความกดดัน การเอาชนะ ช่างน่าสงสารที่ไม่มีโอกาสเข้าถึงปัญญาญาณอย่างน่าเสียดาย

ปัญญาญาณ คือ ภูมิต้านทานทางอารมณ์ทุกชนิด ทั้งยินดีเกินขนาดและเสียใจเกินพิกัด ซึ่งอารมณ์สุดโต่งดังกล่าวเป็นเรื่องต้องห้ามของพุทธธรรม เพราะจะทำให้เกิดอึดอัด มีตัวกูไปรับอารมณ์เหล่านั้นมาเป็นของตนแทนที่จะเห็นว่าทุกอารมณ์เป็นเพียงแค่มายาของจิตเท่านั้น

เมื่อขาดภูมิต้านทานทางอารมณ์มากๆ เข้า จิตก็สะสมมีจกาทิฏฐิ ยิ่งถลาลึกลงไปทางทำผิด พุดผิด คิดผิด หนักขึ้นหรือผู้มีมีจกาทิฏฐิ ยิ่งแก้ไขปัญหา ก็ยิ่งเสมือนผูกปมปัญหาให้ยุ่งยากขึ้น ไม่มีอะไรน่ากลัวเกินกว่า มีจกาทิฏฐิในจิตของแต่ละคน เพราะผู้ที่จะปิดหนทางแห่งการใช้ปัญญาญาณ ที่เป็นแสงสว่างส่องทางให้มองเห็นเหตุปัจจัยของปัญหาที่ตรงกับความจริงนั่นเอง

ปัญญาญาณจะเป็นเครื่องบรรเทาทุกข์ ทุกปัญหาของมนุษย์ เพียงแต่มนุษย์ไม่อาจหยั่งรู้ความจริงเช่นนี้ด้วยตนเอง ต้องอาศัยการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และพุทธสาวกผู้ดำเนินตามอริยมรรคเป็นผู้ชี้ทางให้เท่านั้น ก็เมื่อการดำรงชีวิตตามปกติธรรมดาต้องพามลทินมาให้ ทำให้ร่างกายต้องเสื่อม พาดความเจ็บ ความแก่ และความตายมาให้

น้อยคนนักที่จะเห็นว่าร่างกายไม่ใช่ตัวเรา ไม่ใช่ของเรา เมื่อร่างกายทรุดโทรม (แก่) หรือเจ็บป่วยอย่างไม่คาดหมาย จะมีกี่คนที่ทำใจแยกกายและจิตออกจากกัน แต่ถ้าผู้ใดดำรงความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมผู้นั้นก็จะใช้ปัญญาญาณชำระล้างมลทินด้วยอิทธิบาทสี่ มลทินต้องถูกล้างอย่างถูกวิธีจึงจะไม่ทำให้เป็นที่ซ่อนแห่งอกุศลกรรม อกุศลกรรมที่คนกลัวคือ อกุศลกรรมที่เป็นเหตุแห่งโรคที่ไม่รู้สาเหตุ เช่น โรคเอดส์ โรคมะเร็ง โรคมูมิแพ่ตนเองและอื่นๆ

มลทินเหล่านี้ถูกทำให้บริสุทธิ์ด้วยปัญญาญาณเท่านั้น ถ้าหากผู้ใดเข้าถึงความไม่ต้องขึ้นกับเงื่อนไข ไม่ขึ้นกับกาลเทศะ พุดง่ายๆ แยกจิตเดิม จิตพุทธ จิตบริสุทธิ์ ออกจาก ชันธ์ห้าและอายตนะหกได้ เขาก็จะมีปัญญาญาณเป็นเครื่องชำระมลทินทั้งปวงได้

ช่างยากจริงหรือหนอกับการหยั่งรู้ ปัญญาญาณ

ปัญญาญาณ คือธรรมชาติธรรมดาที่มีอยู่ในธรรมชาติ เพราะเป็น
โลกุตรธรรมเพียงแต่ต้องอาศัยรูปนามที่บริสุทธิ์เป็นเครื่องมือในการหยั่งรู้

ก่อนทำ Ic Chip ของสมาร์ตโฟนทั้งหลาย ชิลิคอนมีอยู่มหาศาล
บนผิวโลก (เม็ดทรายขาว คือ ทรัพยากรผลิต Ic Chip คนทั้งโลกพากัน
เหยียบย่ำเม็ดทรายขาว หรืออย่างมาก็นำมาผสมทำวัตถุซีเมนต์ แต่เมื่อ
นำมลทินจากชิลิคอนออกไป และให้มันตกผลึกในสุญญากาศที่ยิ่งยวด มัน
กลายเป็นของรัก ของมีค่าที่ทุกคนในโลกไม่ปฏิเสธ อุปมาไม่ต่างจาก
ปัญญาญาณที่มีอยู่ในบรรณพิภพอย่างไม่มีวันหมดสิ้น แต่ต้องใช้รูปนาม
ที่บริสุทธิ์ในการใช้ปัญญาญาณเท่านั้น

ทำอย่างไรจึงจะได้รูปนามที่บริสุทธิ์เล่า

การทำสมาธิคือ การกวาดมลทินไปกองไว้ ณ ที่บางแห่งของ
ร่างกาย ไม่ต่างจากกวาดบ้าน ขยะฝุ่นผงก็ไปรวมในตระกร้า จากขยะใน
บ้านกลายเป็นขยะเทศบาล และขยะเทศบาลก็นำไปรวมไว้ที่บ่อขยะ
จังหวัด สรุปรูปขยะออกไปจากบ้านของเรา แต่ก็ยังคงส่งมลทินอยู่บนผิวโลก

กล่าวโดยสรุป สมาธิช่วยทำให้จิตบริสุทธิ์ โดยกวาดมลทินไปกอง
ไว้ที่ร่างกาย พอสมาธิเสื่อมลง อกุศลกรรมก็โจมตีได้ทุกทิศทุกทาง คือ
โจมตีด้วยโรคที่ไม่รู้สาเหตุก็ได้ หรือด้วยโรคที่รู้สาเหตุก็ได้ เป็นโรคทาง

๗๐ โฟธิญาณ

กายก็ได้ โรคทางวิญญาณก็ได้ การเชื่อมของสมาธิจึงเป็นข่าวเล่าแปลก ไม่จบสิ้น เช่น พระอภิญาณาแท้ๆ กลับข่มขื่นสตรี ฯลฯ

การทำสติตามรูปแบบ ซึ่งมีการปฏิบัติด้วยวิธีการต่างๆ แม้แต่ อ้างว่าได้สติปัญญาฐานสี่ และต่างมีความเชื่อมั่นเป็นหนึ่งในเดียวว่าต้องสติปัญญาฐานสี่เท่านั้น จึงจะเป็นเส้นทางสู่อาสวักขยญาณ พุดง่าย ๆ ดูเหมือนต้องมีสติปัญญาฐานสี่เป็นฐาน ก่อนจะขยับขึ้นไปยังกลุ่มโพธิปักขิยธรรมกลุ่มอื่น ความเชื่อดังกล่าวไม่ผิด แต่ทว่ามันเป็นเครื่องกั้นความถูกต้องทางของวิธีอื่นๆ อย่างหมดสิ้น

อริยสัจสี่มิได้ถึงสิบทิศทาง ทุกอริยสัจสี่นำไปสู่มรรคธรรมทั้งสิ้น ไม่จำเป็นต้องผ่านสติปัญญาฐานสี่ ดังความเชื่อที่แพร่ระบาดในสังคมไทย

ช่างยากจริงหนอที่จะอธิบายว่า โลกทั้งปวง ไม่ว่าจะออนไลน์หรือไม่ ต่างใช้สมมติมาจากรฐานของการเอา / ไม่เอา ไซ้ / ไม่ไซ้ (digital basis) กรรมที่หนักหนาสาหัสของมนุษย์ในโลกาภิวัดน์คือ การเสพคุ้นกับสภาวะเอา / ไม่เอา (digital basis) นี้เอง นั่นก็คือ ความคุ้นเคยต่อการรับเข้ามา (เอา) และโยนทิ้ง (ไม่เอา) ไม่ได้สังเกตเลยว่า สภาวะอภยากฤต การหยุดดู รู้ เห็น อยู่เฉย ๆ ไม่รับและไม่ปฏิเสธเป็นสิ่งที่มิได้อยู่

การไม่รับและไม่ปฏิเสธโดยที่หนึ่งรู้อยู่กับข้อเท็จจริง เรียกว่า ปัญญาญาณ เป็นการตื่นรู้อยู่กับความจริงตรงหน้าอย่างเงียบ ๆ แต่ถ้าหนึ่งเฉย เฉ็ม ไม่รู้ว่าทำไมจึงรับ ทำไมจึงปฏิเสธ ก็เรียกว่า โมหะ จิตจะงุนงง จิตหมუნวน ไม่รู้จะเอา / ไม่เอา จะสู้หรือจะหนี โมหะเป็นสภาวะจิตหมุน

**โลกะเป็นสภาวะจิตตุด โทสะเป็นสภาวะจิตผลัก ปัญญาญาณจะเป็น
สภาวะจิตตื่นรู้ เห็นความจริงตรงหน้า ตรงตามข้อเท็จจริง**

ปัญหาคือ มนุษย์ส่วนมากมีแต่โมหะ ที่จะถูกกระตุ้นให้เป็น
บวก / ลบ ทำอย่างไรจึงจะมีสติตื่นรู้ (ปัญหาโลกแตก) ณ ที่นี้ขอเสนอวิธี
สร้างปัญญาญาณอย่างง่าย ๆ

หนึ่ง ต้องเชื่อว่า โลกุตระกุศลมีอยู่ตรงหน้า ใครที่มีศรัทธาต่อคำ
สอนของพระพุทธองค์ ไม่ว่าจะเป็นเพศใด อายุเท่าไร ฐานะอย่างไรไม่
สำคัญ เพราะโลกุตระกุศลไม่เกี่ยวกับภพแห่งกรรมนั่นเอง

สอง แหงนหน้ามองท้องฟ้า โดยเฉพาะเวลาค่ำคืน ดวงดาว
กระจายเต็มฟ้า มองคืนฟ้าโปร่ง เห็นสภาวะเว้งว่าง ดาวเต็มท้องฟ้า ใคร
ก็เห็นได้ขณะจิตเดียว

สาม รู้สึกว่างกายของเราคือ อนุภาคเล็กจิ๋ว เมื่อเทียบกับความ
เว้งว่างของท้องฟ้า ความรู้สึกโผล่ปรากฏเป็นขณะ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นช่วง
เล็กจิ๋ว แต่ดาวตกยังหายแว็บ ความรู้สึกนี้กของเราก็หายวับ

สี่ ผู้ใดทำความรู้สึกโผล่ปรากฏและหายวับไปได้สักหนึ่งนาที
หรือสักแว็บหนึ่ง ขณะจิตเช่นนั้นแหละ ปลอดภัยจากโมหะกรรม นี่คือการ
เริ่มรู้จัก “การตื่นรู้” คือ ทุกความรู้สึกโผล่ปรากฏ ท่ามกลางความเว้งว่าง
ที่เกินจินตนาการ จิตที่ปราศจากความรู้สึกว่ามีตัวเราก็จะมีแต่การรู้ตื่น
อย่างเดียว

ห้า ทำสภาวะการตื่นรู้ให้มากขึ้น ให้ชำนาญขึ้น นี่คือเหตุที่จะได้ ปัญญาญาณที่ผู้เขียนคิดว่าทำได้ง่ายน่าจะทำได้ทุกคน ข้อสำคัญอยู่ที่ ศรัทธาจะทำหรือไม่เท่านั้น

หก เหตุผลทุกชนิดแล้วแต่จะอ้างอิงเป็นอุปสรรคของการตื่นรู้ การ โผล่ปรากฏของเหตุผล ไม่ใช่อุปสรรคของการค้นพบปัญญาญาณ เพียงแต่อย่าให้ค่ากับเหตุผลใดๆ ปล່อยให้เหตุผลผ่านไป เหตุผลก็จะเบาบาง ปัญญาญาณก็จะเด่นชัดขึ้น ต้องอาศัยอิทธิบาทสี่อย่างเดี๋ยวนั้น

สำหรับผู้ใดที่มีศรัทธาและเห็นว่าการน้อมศรัทธาให้เกิดปัญญา ญาณ ถ้าเมื่อใดเกิดการหยั่งรู้ได้จริง คือไม่ใช่เหตุผล แต่เป็นความจริงว่า ชาติทั้งหลายทั้งปวงย่อมเกิดจากสัจญตธาตุ แต่สามารถกล่าวโดยไวพจน์ว่า

ความเงิบ เป็นมารดาแห่งเสียง

ความว่าง เป็นมารดาแห่งแสง

เฉกเช่นเดียวกับ แผ่นดิน เป็นมารดาของพืชทั้งปวง (แม้แต่สัตว์ ทั้งปวงก็อาจกล่าวได้เช่นกัน)

เมื่อจิตได้ยินสรรพสำเนียง จะได้ยินแต่การผุดบังเกิดของเสียง ต่างๆ แม้แต่จะได้ยินด้วยสรรพสำเนียงหลากหลาย แต่ก็ไม่ลงความหมาย ว่าเป็นเสียงอะไร คือไม่ลงไปที่รูปที่เป็นที่เกิดของเสียง (เช่นไม่ใช่เสียงนก เสียงจิ้งจก เป็นต้น) การที่บุคคลพิจารณาโลกุตระกุตลได้จึงไม่เกี่ยวข้องกับ ชั้นห้า อายตนะหก แต่เกี่ยวกับอายตนะนิพพาน การวางจิตเช่นนี้ย่อมได้

รูปนามที่บริสุทธิ์มากขึ้น ๆ ไม่ต่างจาก Ic Chip ที่บริสุทธิ์จนสามารถทำ
สมาร์ตโฟนแปลก ๆ ได้

ยิ่งรูปนามบริสุทธิ์มากเท่าไร การที่จะสื่อสารรับรู้ยังเห็นโลกุตรธรรม
ต่าง ๆ ย่อมเป็นไปได้โดยเป็นไปตามกฎของธรรมชาติธรรมดา (ไม่เกี่ยว
กับกฎมนุษย์แต่อย่างใด) นี่คือน้ำที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และชี้ทางไว้ให้
ลองถามใจว่า เข้าถึง “รู้ หรือ รู้ชื่อ ๆ หรือยัง”

โดยทฤษฎี การบรรลุธรรมจะทำให้ผู้นั้นรู้สึกถึงความเชื่อมั่นภายใน
สี่ ประการคือ ภาวิตกาย

ภาวิตศีล ภาวิตจิต ภาวิตปัญญา จากอรรถสาระในพระไตรปิฎก
ได้รวบรวมไว้แล้วอย่างถ่องถ้วน ในหนังสือ “พุทธธรรม” ฉบับขยายความ
ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ต่อไปนี้เป็นประสบการณ์ภาวนา
ทางจิตของข้าพเจ้า

ภาวิตกาย เห็นแจ้งชัดว่าร่างกายเป็นเครื่องมือของจิต ถ้า
ปราศจากชีวิต จิตจะใช้ร่างกายไม่ได้ ชีวิตมนุษย์เป็นของมีค่า ทุกวันโลก
สมมติให้แต่ละวันแบ่งออกเป็น ๑,๘๔๐ นาที ทุกนาทีทุกคนมีโอกาที่จะ
หายใจเพื่อให้ร่างกายบริสุทธิ์ขึ้น หรือมีมลทินมากขึ้น

อาหารกายหยาบนั้น โลกนี้พัฒนามากต้องปรับอาหารให้เกิด
สมดุลพอดี โดยทฤษฎีอาหารที่ปรุงแต่งน้อยกว่าย่อมให้ความสะอาดแก่
ธรรมชาติที่ประกอบเป็นชั้นห้ำหุ้มได้ดีกว่า

ผัสสะหกจะทำให้หมลทินของร่างกายน้อย ถ้าหากอยู่ในที่สงบตามธรรมชาติ ดังนั้นการดำรงชีวิตอยู่กับความแปรปรวนของสายลมและแสงแดดย่อมดีกว่าอยู่ในห้องปรับอากาศ

ความปลอดภัยไปรงจากความรบกวนของปัจจัยภายนอก เช่น เสียงดังพลุกพล่าน เต็มไปด้วยการร้าวผ่านตา หู จมูก ลิ้น กาย เหล่านี้ช่วยให้จิตรวมเป็นสมาธิได้ง่าย สติและปัญญาตามธรรมชาติมีอยู่แล้ว และเวลาทำสมาธิภาวนาที่ดีที่สุดคือ เวลาเช้าก่อนรุ่งอรุณ นักภาวนามักเป็นบุคคลตอนเช้า ก่อนรุ่งอรุณ การเข้าสู่สภาวะ “รู้” ที่ไม่ต้องติดป้ายขั้นห้ทำอายตนะหก ทำได้ง่ายและสะดวก นี่คือการค้นพบของข้าพเจ้า และใช้การภาวนาที่เรียกว่า “อุปสมานุสติ” การใช้ความเงียบสงบเป็นอารมณ์จิตจะนึ่งรู้ความไกลหลของธรรมชาติกับอนัตตาธรรมคือสิ่งเดียวกัน การไม่ต้องทำอะไรคือ สภาวะการวธรรมที่จิตนอบน้อมต่อธรรมชาติ ทำได้เช่นนี้ความกลมกลืนของรูปนามกับธรรมชาติจะเกิดได้ง่ายดาย

ภาวิตศีล ศีลของปฤชุนคือข้อห้าม ศีลของกัลยาณชนคือข้อควรปฏิบัติ ศีลของนักภาวนาคือ การรักษาความปกติของจิตเมื่อถูกร้าวผ่านตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ความเป็นปกติ คือการมีปัญญารู้ทันความเป็นมายาของโลกสังขาร จะดูที่วิกิต้องรู้ทันว่า ภาพที่เคลื่อนไหวในจอทีวีเต็มไปด้วยการตัดต่อและการส่งภาพให้รูปนามตีความเป็นมโนภาพความจริงชื่อ ๆ คือ ไม่มีข้อมูลจริงใด ๆ ที่หน้าจอภาพ การดูก็เพื่อความรู้ ความเข้าใจว่า มนุษย์ในโลกพากันจงความเชื่อไปทางไหนกัน จะชักจูงอย่างใด ถ้านำกาลามสูตรสิบมาใช้ก็ไม่หลงมโนภาพอยู่นั่นเอง สื่อออนไลน์วางกติกาไว้กับการทำไรขาดทุนทางธุรกิจที่มนุษย์นิยามว่าเป็นตลาดการค้าเสรี

เป็นสิทธิเสรีภาพ เป็นประชาธิปไตย ไม่ว่าจะสรรเสริญโลกสากลว่าอย่างไร มันก็เป็นแค่มายาเท่านั้นดังเดิม สมบัติของโลกคือ โลกธรรมแปด ได้ ลาก ได้ยศ ได้สรรเสริญ ก็เกิดความสุขเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ได้นินทาก็เกิด ความทุกข์ โลกธรรมแปดเป็นสมบัติประจำโลกถ้าเข้าถึง “รู้” ก็อยู่เหนือ โลกธรรมแปด นี้แหละคือ ภาวิตศีล ผู้ที่โลกไม่อาจนำความเจริญและความ เลื่อมใสมาให้ เพราะมีความเข้าใจโลกธรรมเป็นอย่างดี

ภาวิตจิต ความรู้ที่ยิ่งใหญ่เรียกว่า อภิธรรมของจิต มีเฉพาะใน พระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่มีจริง ไม่เกี่ยวกับวิชาจิตวิทยาที่โลกเล่าเรียนกัน อยู่ ฐานอารมณ์ของจิตเป็นอภัยกฤติ เข้าได้เฉพาะผู้เข้ามาจน คนธรรมดา ทั่วไปรู้แต่กุศลเจตสิก หรืออกุศลเจตสิกเท่านั้น อภิธรรมของจิตมีประโยชน์ ต่อการรู้จักจิตตนเองอย่างไม่มีอะไรเปรียบเทียบได้ ถ้าเชื่อตามอภิธรรม ของจิตก็จะรู้ว่าสติและสมาธิเป็นกลุ่มโสภณเจตสิก สติและสมาธิต้องอยู่ ด้วยกันเสมอและอยู่พร้อมกับโสภณเจตสิกอื่นๆ อีก รวม ๑๙ องค์ประกอบ

ต่อไปนี้เป็นประสบการณ์ภาวนาของข้าพเจ้า

หนึ่ง การทำลมหายใจ ที่เรียกว่า สมถะ เพราะหายใจอยู่ด้วยความ มุ่งมั่นจึงได้สมาธิเป็นผลลัพธ์ของจิต

สอง การทำความรู้ตัวทั่วพร้อม ต้องการฝึกสติและปัญญาคู่กัน ต้องใช้สุตมยปัญญาและจินตมยปัญญา ผลที่ได้ก็คือ ไม่ว่าจะพูด คิด อะไร จะรู้สึกตัวอยู่เสมอ (สัมปชัญญะ)

สุตมยปัญญา เป็นอริยทรัพย์ เกิดจากการมีศรัทธา การรักษาศีล การมีหิริ โอตตปปะและจาคะอยู่เสมอ

๗๖ โภธิญาณ

จันทมยปัญญา เป็นอริยวัตน์ เกิดจากได้รับการฝึกฝนให้เข้าถึงวิวิเคราะห์จากการศึกษาในระบบ ภาวนามยปัญญา เป็นอริยสังข์ เกิดจากการปฏิบัติไตรสิกขา (ทาน ศีล ภาวนา) เป็นกัจจัต

สาม การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำได้ ๒ ประการ กับผู้ที่กำลังประสบสุข ได้ลาภ ยศ สรรเสริญ แสดงความยินดี (มุทิตา) ถ้าผู้ที่กำลังประสบทุกข์ก็แสดงความกรุณา (เห็นใจในความทุกข์ของเขา)

สี่ การมองโลกด้วยทัศนวิสัยเชิงบวก จะทำให้อาสวะสิ่งที่หมักต้องค่อยๆ งามลงเองตามธรรมชาติ

ห้า การมองโลกด้วยความกลมกลืน เห็นถูกเห็นผิดโดยนัยโลก เป็นเรื่องสมมติ จึงสามารถมองโลกได้อย่างธรรมดา ถ้าเป็นเช่นนี้โลกธรรมก็หมดอำนาจ

หก เป็นผู้ให้ก็เคารพผู้รับ เป็นผู้รับก็เคารพผู้ให้ ถ้าทำได้เช่นนี้จิตจะเข้าถึงโลกุตระกุศล หรือรู้ได้เร็ว

เจ็ด ถ้าใช้อธิษฐานและสัจจะด้วยความเหมาะสม ก็สามารถยกจิตเข้าสู่กัลยาณธรรมได้เอง

แปด เมื่อเผชิญหน้ากับบุพกรรมที่มีผลเชิงลบต้องใช้ขันติ (ความอดทน)

เก้า การทำประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อม ก็จะมีรู้สึกได้ถึงความปรารถนา สภาวะที่จิตเกิดความปรารถนาจากการกระทำ จากคำที่พูดในแต่ละวัน จะมีผลสะสมให้เกิดภาวิตจิตได้

สิบ เห็นสิ่งอื่นๆ ใดคือรู้ปัจจุบันขณะของความคิดของคำพูดและ
ของทุกปรากฏการณ์ให้ได้จะเป็นเครื่องป้องกันการใช้ชีวิตอย่างถูกต้อง

**ภาวิตปัญญา ต่อไปนี้เป็นประสบการณ์ความคิดแบบคายที่
ได้จากการศรัทธาในไตรสิกขามาสองสามทศวรรษ**

หนึ่ง ขอบคุณตนเองที่รักษาศีลห้ามาดีทำให้เกิดมาเป็นมนุษย์ไม่
พิการ แข็งแรง

สอง ขอบคุณกรรมห้าที่ตนปฏิบัติมาดี จึงเกิดอยู่ในยุคที่สังคมไทย
ยังเป็นสังคมเกษตร อยู่กันตามริมคลอง คุณ มีพิธีกรรมทำพร้อมกันในวัด

สาม ขอบคุณบุพกรรมของตนเองที่ได้บุพการีประกอบสัมมา
อาชีวะ (เป็นหมอแผนโบราณ)

สี่ ขอบคุณคุณครู ผู้บริหารบ้านเมืองที่พยายามให้เด็กไทยได้มี
การศึกษา ผลักดันด้วยความจริงใจและเต็มกำลัง

ห้า ขอบคุณช่วงชีวิตในวัยฉกรรจ์ของตนเองที่ได้เห็นในหลวง
(พระธรรมราชา) ผู้เป็นไอดอล ผู้เป็นเกียรติ เป็นกำลังใจ เป็นพลังชีวิต
พูดอีกนัยหนึ่ง สมัยเป็นเด็กสาว พวกเราได้ยลพระบารมีของในหลวงและ
พระราชินี เช่นติดตามโดยตรงและสะสมรูปภาพ เท็ดทูลทั้งสองพระองค์
ในดวงใจเสมอมา

หก ขอบคุณธรรมชาติที่สงบร่มเย็นของภูมิศาสตร์ประเทศไทย
สมกับเป็นแผ่นดินทอง

เจ็ด ขอขอบคุณความเชื่อเรื่องสันโดษและการที่ได้ชิมชั๊บว่า ผู้เป็นนักบวชเป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์

แปด ได้พบว่าเวลาเป็นของมีค่า ถูกสั่งสอนให้ห่างไกลอบายมุขทุกชนิด

เก้า ได้พบว่ามนุษย์ทุกคนมีเมตตาต่อกันมากกว่าอิจฉาริชยากัน มีเช่นนั้น มีอาจสร้างกฎ กติกา ระเบียบอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้

สิบ ขอขอบคุณภาษาไทยที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ พุทธประเพณี และของดีงามทุกอย่างที่อยู่ในแผ่นดินไทย

สิบเอ็ด เห็นการกระทำทุกชนิดที่ทำอย่างมีความสุขเป็นของมีค่าเท่ากันไม่ว่าจะเป็นกรรมกร ทำหัตถกรรม

สิบสอง ขอขอบคุณทางสายกลางที่ถูกใส่ไว้เป็นความเชื่อตั้งแต่จำความได้ ทำให้ไม่กล้าสะสมอะไรเกินพอดี ยกเว้นสะสมความรู้จนเครียด

สิบสาม ที่อัศจรรย์ที่สุดคือรู้ว่า ชีวิตคืออะไรและนิยามไว้อย่างไร แยกนิยามหลากหลายนั้นได้ด้วยตนเองและเห็นว่าทุกนิยามของชีวิตเกิดจากความรักความเมตตาและปัญญาของนักปราชญ์ของโลกนั่นเอง

มหาบุรุษคือใคร

มหาบุรุษเป็นการขนานนามของผู้ยิ่งใหญ่ แต่พ้นจากการระบุม เพศ วัย วรรณะ ฐานะันตร ศักดิ์ ในแบบฉบับโลก ประกอบพร้อมด้วยรูปนามที่บริสุทธิ์และเป็นฐานของปัญญาและกรุณา

มหาบุรุษมีคุณลักษณะ ๓ ประการ คือ ปัญญาธิคุณ กรุณาธิคุณ บริสุทธิคุณ

บริสุทธิคุณ คือ รูปนามเสวยโลกุตรกุศลมากกว่าชั้น ๕ และอายตนะ ๖ แบบฉบับเดียวกับปุถุชนของโลก

กรุณาธิคุณ มีโศภณที่หยั่งรู้ได้จากสำนวนต่อไปนี้

มีความกรุณาต่อจ ผู้คนในดินกรณาต่อสรรพชีวิตเสมอกัน

มีความกรุณาต่อ ท้องฟ้าโอบอ้อมจินตนาการที่หลากหลาย

มีความกรุณาต่อ ความเจ็บ เป็นที่ผุดบังเกิดของสรรพสำเนียง

มีความกรุณาต่อ ความว่าง ที่รองรับอภิสังขารได้ไม่มีที่สิ้นสุด

ปัญญาธิคุณ มีโศภณที่หยั่งรู้ได้จากสำนวนต่อไปนี้

เป็นประทีปส่องทางให้หมู่สัตว์ที่ตีบคลานอยู่ในความมืดของความไม่รู้

เป็นที่พักใจให้หมู่สัตว์ที่เผชิญวิฤติการณ์

ให้ความอบอุ่นแก่ใจของหมู่สัตว์ที่อยู่ในสภาวะวิตกกังวล

ให้ความเย็นใจแก่หมู่สัตว์ที่รุ่มร้อนด้วยกามราคะและปฏิฆะ

ให้ความอ่อนคลายแก่หมีสัตว์ที่ถูกจับอัดอยู่ในความคิดฟุ้งซ่าน

ให้ความสำคัญกับหมีสัตว์ที่เห็นภัยในวัฏสงสาร

ให้ความสำคัญหาญแก่หมีสัตว์ที่เผชิญกับอกุศลวิปาก

ให้ความยืดหยุ่นแห่งการกระทำ คำที่พูด แก่หมีสัตว์ที่เผชิญการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติ ค่านิยม ระเบียบ ประเพณี

ให้ความเข้าใจในเหตุปัจจัยที่หมีสัตว์กำลังเผชิญและต้องเผชิญในอนาคต

ให้ความหวัง ความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกรรมด้วยการชี้ทางกรรมเหนือกรรม

ให้เห็นคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์พบพุทธธรรม และยังมีพุทธวิธีแห่งการตื่นรู้ที่จะนำไปสู่ญาณธรรม

นำสันติภาพ อิศรภาพ และอมตภาพ เป็นนิรันดรมาให้เป็นที่อยู่ของใจ

โอนความเชื่อ
จากรูปเป็นใหญ่
ไปสู่จิตเป็นใหญ่

โอนความเชื่อจากรูปเป็นใหญ่ ไปสู่จิตเป็นใหญ่

บทความต่อไปนี้เป็นประสบการณ์ทางจิตของผู้เขียนที่บันทึกไว้ขณะอายุ ๗๕ ปี และเคยผ่านความเชื่อของโลกาภิวัตน์ เคยมีพฤติกรรมติดแบรนดท์ (ต้องซื้อข้าวของใช้จากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา)

ข้าพเจ้าสำเร็จปริญญาเอก (ชีวเคมี) จากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ ผู้สำเร็จปริญญาเอกในยุคนั้นมีจำนวนน้อย แต่ละคนได้รับเกียรติยศจากสังคม จนอาจลืมตัวตนดั้งเดิมได้ เพราะทุกวันนี้คือการอพยพข้อมูลที่ทันสมัยจากประเทศสหรัฐอเมริกา และไม่ว่าจะอ้าง “อะไร” ดูเสมือนเป็นดังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะจะสัมฤทธิ์ผลเพราะการอ้างอิงดังกล่าว (แทบ) ทุกครั้ง ข้าพเจ้าทำวิจัย “พันธุวิศวกรรม” ซึ่งในยุคนั้นเป็นของใหม่ มีไม่กี่คนที่เป็ปริญญาเอกจะฟังรู้เรื่อง ความที่งานวิจัยเป็นนามธรรมมาก ๆ ไม่ต่างจากดาราแสดงอารมณ์บนฉากสีเขียว โดยต้องจินตนาการอารมณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อรอตอเติมด้วยคอมพิวเตอร์กราฟฟิก เป็นเรื่องราวต่าง ๆ เพราะแต่ละชิ้นงานผู้วิจัยไม่เห็นอะไรเลย จนกว่าสุดท้ายตอนจบการทดลองจึงจะรู้ว่าที่ทำการทดลองมาได้ผลลบหรือได้ผลบวก

ข้าพเจ้าประหลาดใจมากที่ทุกวันนี้ DNA mapping กลายเป็นข้อมูลที่ศาลฎีกาเชื่อถือยิ่งกว่าข้อมูลอื่น ๆ ใครที่เคยทำงานงานวิจัยทางด้านนี้จะรู้ว่ามันยากมาก แม้ว่าจะได้ลาม ยศ สรรเสริญจากการทำวิจัย

มากมาย แต่ความเครียด ความกังวลใจก็มากมายทั่วมุมสะสมอยู่ในจิต
 แค่นี้สิบปีก็ยาวนานพอที่จะรู้สึกว่าจะไม่อยากทำ ไม่อยากทนต่อไปอีกแล้ว
 พ.ศ. ๒๕๓๕ หลังลาออกจากราชการ ถูกเหตุบังเอิญผลักดันให้เข้า
 มาทำภาวนาอยู่กับกลุ่มนักบวชสตรีที่ตำบลภูหลวง อำเภอปักธงชัย
 จ.นครราชสีมา ที่ภาวนาห่างจากถนนใหญ่ ๖ กิโลเมตร ไม่มีถนน ไม่มี
 ไฟฟ้า แต่เป็นป่าร้างสัมปทานขนาดห้าพันไร่ ไม่มีผู้คน มีแต่คณะแม่ชีรวม
 กัน สิบรูป จากคนเมืองกลายเป็นคนอยู่ป่า ไร่การะ ทำภาวนาอย่างเดี่ยว
 แต่มิได้ลำบากอย่างที่ผู้คนสร้างมโนภาพ เพราะทุกวันนี้มีก๊าซหุงต้ม
 มีของแห้งที่กักตุนได้ และเมื่อมีแม่บ้านช่วยหาผักในป่า ชีวิตการภาวนา
 ก็มีแต่ความบันเทิงในการอยู่ชุกตงค์ในป่าโปร่ง

โดยสรุป การภาวนาในป่าที่ไร่ผู้คน เต็มไปด้วยความบันเทิง
 เพราะข้าพเจ้ารู้สึกว่าได้ย้อนประสบการณ์ตอนเป็นเด็ก ๆ ยุคที่ไม่มีเครื่อง
 อำนวยความสะดวก เปรียบดั่งย้อนรอยความสุขไปสู่สมัยยังเป็นเด็ก
 ภาวนายาวนาน ๖ ปี บางปีออกมาจากป่าแค่ครั้งเดียว คือ ออกมารายงาน
 ตัวต่อสถาบันต้นสังกัดเพื่อยืนยันการมีชีวิตอยู่

หลังการภาวนา ๖ ปี ข้าพเจ้าได้เป็นอาสาสมัครพูดและตอบปัญหา
 กรรมาฐานที่สวนโมกข์นานาชาติ (ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๔๒-๒๕๕๐) พูดภาษา
 ชาวบ้าน ก็คือมาเป็นอาสาสมัครสอนกรรมาฐานให้ฝรั่งต่างชาติ ทำอยู่
 ยาวนาน ๘ ปี ระหว่างนั้นก็เริ่มเขียนธรรม ทั้งภาคภาษาไทยและอังกฤษ
 และเขียนเรื่อยมาจนทุกวันนี้ นับได้เล่มนี้คือเล่มที่ ๑๘ ความที่เป็นอาจารย์
 เป็นนักวิจัยมานาน ทำให้คุ้นเคยกับการศึกษาด้วยตนเองรวมทั้งคุ้นเคย
 กับความคิดวิเคราะห์โดยนัยต่าง ๆ ข้าพเจ้าได้เขียนวัตถุประสงค์ของการ
 เขียนธรรมทุกเล่ม และพิมพ์รวมอยู่ในภาคผนวกที่สามของหนังสือเล่มนี้
 ธรรมทุกเล่มเป็นดังผลงานวิจัยทางจิตของตนเองแน่นอน ก่อนการภาวนา

อย่างจริงจังในป่า ข้าพเจ้าเคยผ่านหลักสูตรการปฏิบัติธรรมรูปแบบต่างๆ มาแล้วแทบทุกวิธี การเริ่มภาวนาในป่าด้วยการพิจารณามหาภูตรูปสี่ เพราะชั้นห้า आयตนะหกเป็นเรื่องที่ทำได้อยู่แล้วก่อนเข้าป่า ข้าพเจ้าได้ทำอรรถสาระเปรียบเทียบระหว่างวิทยาศาสตร์และพุทธธรรมมาแทบทุกมิติ (หลักฐานคือธรรมที่เขียนหลากหลายมิติ) ยกเว้น “โภธิญาณ” ซึ่งคิดว่าเขียนด้วย “จิตพุทธหรือโพธิจิต” ความสามารถของจิตที่ได้พัฒนามาจากการทำภาวนาติดต่อกันมาสามทศวรรษ

โดยอรรถสาระ วิทยาศาสตร์ได้รับการเผยแพร่ในระดับความรู้สากลแค่สองนิยาม คือ สมบัติทางกายภาพและสมบัติชีวภาพ วิทยาศาสตร์เป็นระบบความรู้สมมติ ที่ต้องยอมรับว่าเป็นศาสตร์ที่รู้จัก “ธรรมชาติ” ทีละครั้งหนึ่ง เสมือนเราเห็นธรรมชาติที่เดิมรอบตัวในกลางวันและคืนเดือนมืดด้วยภาพที่แตกต่างกัน ความรู้วิทยาศาสตร์เริ่มซับซ้อน เพราะนักวิทยาศาสตร์ได้สมมติซ้อนทับที่เดิมมากไป (พีชคณิต) และเริ่มใช้เวลาเป็นหน่วยมาตรฐานต่างกัน (แคลคูลัส) แต่หลักการวิจัยง่ายๆ ยังคงเดิมคือศึกษาโดยสังเกตตรงๆ หรือใช้ตัวตามรอย

สรุป กลวิธีวิจัยมีแค่สองหลักการดั้งเดิม ไข่มาก็ร้อยปีก็ยังยึดหลักการเดิม ซ้ำๆ ซากๆ

แต่พุทธธรรมมองธรรมชาติด้วย ๕ นิยาม สองนิยามแรกเรียกว่า ปัจจัยภายนอก คือ อุดุนิยามและพีชนิยาม (อุปมาคล้ายกับ physical และ biological properties ของวิทยาศาสตร์มาก) พระพุทธเจ้ายังเพิ่มอีก ๓ นิยาม คือ จิตตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยาม เป็นปัจจัยภายในที่ถูกเน้นย้ำให้ค้นพบให้ได้ด้วยจิตตนเอง ข้าพเจ้าเคยเขียนหลักการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ไว้มากมาย แล้วเคยนำหลักอริยสัจสี่มาสัมพันธ์กับหลัก

พฤติกรรมศาสตร์ของมนุษย์ ดีพิมพ์เผยแพร่ในเรื่อง “*อริยสังขีสิบเหลี่ยม*” สำนักพิมพ์สุขภาพใจ พ.ศ.๒๕๔๐, ๒๔๐ หน้า โดยใช้เค้าโครงร่างจาก “*อริยสังขี*” ของ “*วิมุติมรรค*” หนังสือแปลโดยท่านพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ฐมมจิตโต) แต่เมื่ออ่านปริยัติพบว่า จิตทำหน้าที่ ๓ ประการคือ **หนึ่ง “รู้” สอง “ก่อ” สาม “ทำให้วิจิตร”** การรู้และวิจิตรอารมณ์เป็นธาตุสี่ หรือขั้นห้า หรืออายตนะหก นั่นคือ การก่อ และการทำให้วิจิตร ของจิตมนุษย์ โอกาสที่จะหลงผิดเกิดมาก เพราะจิตจะเริ่มด้วยความไม่รู้ (*อวิชชา*) ซึ่งทำให้เป็นปัจจัย ทำให้เกิดสังขาร (*ทำ พุด คิด*) นี่คือนิยามขั้นต้นแรกของปฏิจจสมุปบาทสายทุกข์ (ประกอบด้วย ๑๑ ขั้นตอน ๑๒ ปัจจัย) เพราะจิตก่อธรรมธาตุให้เป็นสภาวะ จึงเกิดธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ (*มหาภูตรูปธาตุ*) แล้วก็ไปทำให้วิจิตรเป็นขั้นห้า เพราะจิตก่อขั้นห้า คือ รูปขั้นห้า เวทนาขั้นห้า สัญญาขั้นห้า สังขารขั้นห้า และวิญญาณขั้นห้า แล้วก็ไปทำให้วิจิตรเป็นอายตนะหก คือ กายายตนะ จักขุอายตนะ โสทอายตนะ รสอายตนะ ฆานอายตนะ และมโนอายตนะ จึงไปทำความวิจิตรให้เป็นปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นอาภินิหาร ในปรากฏการณ์ต่างๆ นั้นก็เกิดหลงผิด คิดว่ามีตัวกู จึงใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง สร้างมาตรฐานทางความเชื่อไว้มากมาย ทำให้เกิดอัตตานุทิฎฐิ ยิ่งถ้ามีผู้สมโรงเชื่อตามกันจำนวนมากก็จะก่อให้เกิดความเชื่อหมู่ กลายเป็นลัทธิ เมื่อเพิ่มจำนวนมากเข้า จากลัทธิก็กลายมาเป็นศาสนาในที่สุดศาสนาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ ศาสนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพราะสามารถบัญญัติ “*โลกาภิวัตน์*” ให้คนเข้าใจ ยอมรับกติกาสากลคือ ทำตามๆ กันเหมือนกันทั้งโลก (ดูฟุตบอลทีละพันล้านคน ดูเต็นร่า ดูภาพยนตร์กันทีละเป็นพันล้านคน ฯลฯ) นี่แหละคือศาสนาของยุคโลกาภิวัตน์คำว่า *อิตตาวาหุปาทาน* ต้องเป็นแรงยึดติดในวิถีสงสารเท่านั้น เมื่อตัวกูมีจริง สร้างอาณาจักรของความเชื่อขึ้นมา จึงพัฒนาหลักเหตุผลเพื่อครอบครองทรัพย์สินการธรรมชาติ มนุษย์สร้าง

กฎกติกา จำนวนมาก เช่นกฎหมายระหว่างประเทศ ข้อตกลงสากล ฯลฯ มากมายนับไม่ถ้วนด้วยเหตุนี้มีการสาละวัน แสวงหาและป้องกันสิทธิของกฎหมายที่ของกฎ ซึ่งก็จะแปรปรวนไปกับกาลสมัย เรื่องราวมากมายก่อให้เกิดตำนาน บันทึกประวัติศาสตร์ ในที่สุดกลายเป็นอารยธรรม มาสนทนาหรือมาศึกษา มาส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นมนุษย์อยู่กับอารยธรรมในรูปของขนบธรรมเนียม ประเพณี กิจวัตร จริยวัตรต่างๆ จนออกไปไม่ได้ เกิดการวนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร ลืมไปว่าจิตทำหน้าที่ “รู้” ไม่ใช่ “รู้อะไร” เพราะรู้อะไร จึงเกิดวัฏสงสาร ถ้าสามารถเข้าถึง “รู้” ก็จะแยกวัฏสงสารออกไปได้ทันที สรุปร เริ่มจาก “รู้อะไร” คือ การก่อกมิตีขึ้นมิตี หมายถึง จิตสมมติ จุดเริ่มต้นและจุดเป้าหมาย มิตีเส้นตรงเริ่มจาก สมมติภาษาพูด ภาษาเขียน จนในที่สุดได้อารยธรรมทางภาษา เพื่อแยกจิตมนุษย์ออกจากจิตสัตว์อื่นๆ มิตีทางเลขคณิต คือ การเพิ่ม การลดจำนวนสิ่งต่างๆ (มโนภาพ) มิตีทางเรขาคณิต คือ การทำให้เกิดรูปทรง และปริมาณต่างๆ มิตีพีชคณิต คือการมองเห็นปรากฏการณ์ต่างๆ จากสิ่งหนึ่ง มิตีแคลคูลัส คือ การมองเห็นการเคลื่อน การเปลี่ยนของสิ่งหนึ่งที่สัมพันธ์กับหน่วยเวลา (ที่สมมติขึ้น) มิตีทางคณิตศาสตร์เหล่านี้เป็นการสร้างความวิจิตรพื้นฐานเพื่อเป็นฐานแรกเริ่มให้มนุษย์สื่อสารกันได้โดยเฉพาะความรู้สากล นี่คือการหลงยึดติดกับมิตีเส้นตรง จนปิดบังความจริงแท้ตรงหน้าอย่างหมดสิ้น

ถ้านักปฏิบัติธรรมปล่อยวาง “อำนาจของเงินตรา” ที่มีถูกโยงให้สัมพันธ์กับบุญ / บาป ความดี / ความชั่ว และเป็นความเชื่อของศาสนา หมายความว่า ถ้าปล่อยวาง อำนาจของเงินตราได้ อยาให้เงินตราเป็นนายของจิตก็จะมองเห็นวิธีสมมติ “มิตีคณิตศาสตร์” ได้

สรุปการรู้เท่าทันมิตีเส้นตรงก็คือ การรู้เท่าทันความรู้โลกาภิวัตน์นั่นเอง สภาวะรู้เท่าทันหมายถึง การไม่ถูกยึดไว้กับความรู้อัน การไม่ต้อง

ปฏิเสธความรู้ และการนั่งรู้อยู่กับความรู้ทุกชนิดได้อย่างดุษณี นั่นหมายความว่า จิตเข้าถึงการก่อและการทำวิจิตรของตนเอง หรือเห็น “ความเป็นเช่นนั้นเองของความรู้ทุกชนิด”

ปัญหาที่ว่า “จิตแคร์ ไม่ใช้ก่อ และทำให้วิจิตร” คืออย่างไร เพราะแค่ปล่อยวางความรู้ทุกชนิดได้ ไม่ได้หมายถึงเป็นการบรรลุธรรม หรือการอยู่เหนือการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพียงแต่เหนือกว่าสมมติบัญญัติเท่านั้น

ทำอย่างไรจึงจะทวนกระแสมิติเส้นตรงได้ทำอย่างไรจึงจะเห็นความจริงของมิติเส้นตรง ขณะทำ พุด คิด อ่าน เขียน ขยับอริยาบถน้อยใหญ่วิธีฝึ่ง่ายที่สุดคือ การเห็นว่าจิตก่อและสร้างความวิจิตรเป็นภาษา เป็นรูปภาพ สัญลักษณ์ทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ด้วยมิติกว้างยาว (เช่นที่กำลังอ่านอยู่ขณะนี้) ตัวอักษรทุกตัวไหลมาจากกระดาดที่นิ่งอยู่หนังสือทุกเล่มไม่ว่าบันทึกความรู้อะไรจึงเกิดขึ้นได้เพราะกระดาดรองรับไว้ จากนั้นจิตก็ทำหน้าที่ก่อและสร้างความวิจิตรจากภาษาเขียน

ถ้าเคลื่อนเป็นมิติเส้นตรงจะเห็นเป็นรูปทรงทันที ถ้าเคลื่อนอย่างมีความหมาย ๓๖๐ องศา ก็จะกลายเป็นระบบสมมติของความรู้วิทยาศาสตร์ทันที นี่คือ ความลวงตาของมิติเส้นตรง

ในชีวิตจริงมีแต่มิติโกเลาหล คือการหมุนซ้อน ๆ กันทับทิว จุดซ้อนกันปนกันยุ่ง จนแยกรูปทรงต่าง ๆ ออกจากกันไม่ได้ ด้วยเหตุนี้นักวิทยาศาสตร์จึงต้องสมมติการเคลื่อนของมิติทุกชนิดเป็นเรื่องของการเคลื่อนที่ ที่สม่ำเสมอและต่อเนื่องเท่าที่ต้องการ นี่เป็นเหตุผลที่สร้างมอเดิร์นฐานของอุตสาหกรรมทุกชนิด วิชาที่ว่านี้คือแคลคูลัสวิเคราะห์

ต่อมาก็ต่อยอดมาเป็นฐานของโครงการพัฒนาสังคม และคนในโลก กลายเป็นฐานเศรษฐกิจ ฐานธุรกิจ ฐานการคำนวณทุกชนิด (ฟังทุกวันจากข่าว) คนจึงจมอยู่ในมิติเส้นตรง หาทงออกมาเห็นความจริงตรงหน้าที่ไร้มิติ เส้นตรงไม่ได้ ทั้งๆที่ฟังข่าวทั้งวัน หากคนเข้าใจมโนภาพตรงจริงได้ยากนัก จากการภาวนาทำให้ข้าพเจ้าลงความเห็น ว่า ลมหายใจและความรู้สึก ทุกชนิดของมนุษย์ ไม่มีมิติเส้นตรง มันเป็นกฎของธรรมชาติที่เป็นอนัตตา ธรรม (ไกลาหลอย่างยิ่ง) ความไกลาหลนี่จะเป็นเหตุของความสงบเย็นได้ ต่อเมื่อจิตแก่ “รู้” และไม่ก่อให้เกิดอะไร (ไม่อ่าน ไม่แปลความธรรมชาติ ให้วิจิตร) นั่นคือ ไม่ก่อให้เกิดเป็นสภาวะ ก็อยู่เหนือมหาภูตรูปสี่ นั่นคือ ไม่ก่อให้เกิดเป็นขั้น ก็อยู่เหนือขั้นห้า

นั่นคือ ไม่ก่อให้เกิดเป็นปรากฏการณ์ต่างๆ ก็อยู่เหนืออายตนะหก

นั่นคือ เมื่อไรต้องก่อให้เกิดเป็นสภาวะ ก็รู้ว่า สภาวะดังกล่าวเป็นบัญญัติที่มีจริง เพราะมนุษย์จมอยู่ในสังสารวัฏ ไม่เข้าใจว่าสังขารทุกชนิด เป็นมายาของมิติเส้นตรง

เมื่อไรต้องก่อให้เกิดเป็นขั้น ก็รู้ว่ากองขั้นแต่ละชนิดเป็นบัญญัติที่มีจริง เพราะมนุษย์กลัวตาย ไม่รู้ว่ารูปขั้นเป็นมายา จึงยอมรับความแปรปรวนของรูปขั้นไม่ได้ (ความแปรปรวนของรูปขั้นไกลาหลและเป็นจริง)

ความรู้วิทยาศาสตร์ทั้งมวลอุทิศความพยายามเพื่อให้รูปขั้นของคนได้คงอยู่ให้ยืดยาวกว่าเดิม แต่ก็ยังคงต้องแปรปรวนอยู่เช่นนั้นเอง (อย่างไรก็ตาย)

ถามว่า จะทำอย่างไร จึงทำให้จิตแก่ “รู้” ไม่ใช่ “รู้อะไร”

ตอบว่า ต้องศรัทธาต่อนิยามของ “จิตเดิม”

นั่นคือ จิตที่ทั้งมนุษย์และสัตว์ต่างรู้ว่าอะไรเป็นอะไรโดยอัตโนมัติ เช่น รู้ว่า
ที่สัมผัสอยู่คือ สิ่งมีชีวิตหรือสิ่งไร้ชีวิต
ที่สัมผัสอยู่คือ อาหารหรือคือศัตรู
มดตัวน้อยๆ รับรู้ อุตุนิยามและพีชนิยามโดยอัตโนมัติ
ถ้าพ้นจากความสงสัย พ้นจากมาตรฐานทั้งปวง ก็จะไม่ต้องถาม
ว่า เสียงอะไร รูปอะไร กลิ่นอะไร รสอะไร รู้สึกเย็นร้อนอ่อนแข็งอย่างไร
ถ้าพ้นจากสมมติบัญญัติก็ไม่ต้องอยาการู้ข้อเท็จจริงของปัจจัย
ภายนอกที่เข้ามากระทบกับรูปนาม ก่อให้เกิดความหมายของปัจจัยภายใน
เหนืออารมณ์ที่มีอยู่ในจิตทุกชนิด

ตรงนี้เองที่คือ “รู้” หรือ “รู้ชื่อๆ” “รู้” จะอยู่เหนือบัญญัติของธาตุ
สี่ ชั้นห้า आयตนะหก “รู้ชื่อๆ” คือรู้บัญญัติของธาตุสี่ ชั้นห้า आयตนะหก
แต่ไม่ให้ความสำคัญ “เพียงแค่รู้บัญญัติ” และนี่คือ การนิ่งรู้ คือรู้มตธรรม
(โดยอนุโลม) การนิ่งรู้จะเกิดขึ้นได้ จิตต้องมีปัญญารู้ว่า กายใจของมนุษย์
เต็มไปด้วยความหลงในสมมติบัญญัติ เข้าใจสมมติบัญญัติ ก็คือการตื่นรู้ว่า
อะไรเป็นอะไร

เหมือนผู้ตื่นทั้งหลายไม่ยึด ไม่ผลึก เพราะตื่นรู้อยู่แล้ว
นิ่งรู้อยู่กับสมมติและบัญญัติทั้งปวงก็เพราะศรัทธาคำสอนของ
พระพุทธเจ้าว่า

จิตนั้นรู้เร็วกว่าความเร็วของแสง
รูปนั้นเป็นเครื่องมือที่จิตอาศัยเพื่อรู้
รูปนาม ก็คือ ความรู้ที่จิตขำนาญจากการท่องเที่ยวในสังสารวัฏ
ความรู้ที่มาจากความคิด คือ มโนภาพที่เป็นมายา ต้องใช้ความรู้
ทุกชนิดอย่างรู้เท่าทันว่า มันก็คือข้อตกลงเท่านั้นเอง
ความขัดแย้งทั้งหลายเป็นเรื่องธรรมดาเพราะข้อตกลงของมนุษย์
มีนับไม่ถ้วน

เพราะมนุษย์ตอบสนองต่อข้อตกลงได้ดีไม่เท่ากัน และสร้างมโนภาพไว้ต่างกัน แม้พระพุทธเจ้ายังต้องแบ่งคนเป็น ๔ ประเภท

ถ้ารับรู้ข้อตกลงได้ดีเลิศ แค่สัญลักษณ์หรือคำพูดเพียงคำเดียวก็แทงทะลุเข้าสู่ความจริงแท้ได้ เรียกว่า **อุคฆัตติญญ**

ถ้าต้องอธิบายด้วยมิติพื้นฐาน ซึ่ให้เห็นว่าความรู้ที่มนุษย์เชื่อตกลงกันมาอย่างไร ถ้าแทงทะลุข้อตกลงพื้นฐานได้ ก็เข้าสู่ความจริงแท้ เรียกว่า **วิปจิตติญญ**

ถ้าต้องอธิบายยกตัวอย่าง อธิบายด้วยวิธีการหลากหลายยกตัวอย่างที่หลากหลายจนสามารถมองเห็นได้ว่า “อะไรเป็นอะไร” ก็เรียกว่า **เนยยะ**

แต่ถ้าพูดอย่างไร ก็ยึดมาตรฐานของตนไว้เหนียวแน่น ไม่ยอมรับว่า นั่นเป็นแค่ความคิดเห็นที่ยึดไว้ (**อัตตานุทิฏฐิ**) เช่นนี้ก็จะไม่มีทางที่จะรู้ความจริงแท้ เรียกว่า ปทปรมะ ซึ่งเขาก็ต้องยึดรูปนามไว้ว่าเป็นตัวตน เห็นตัวตนเป็นเรื่องมีจริง ของตนก็มีจริง จึงผูกติดจิตไว้กับสังสารวัฏ เรียกว่า **อัตตาวาทุปาทาน**

พุทธศาสนาฝ่ายมหายาน พยายามหากลอบายด้วยประการต่าง ๆ เพื่อให้มนุษย์ตื่นรู้และสามารถอยู่กับสมมติบัญญัติได้โดยไม่ต้องยึดติด แต่อยู่ได้ด้วยปัญญาและกรุณา ซึ่งโลกเรารู้จักในนามว่า ลัทธิเซ็น วัชรยาน และอื่นๆ อีก

ประโยชน์สูงสุดชีวิตนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)

ประโยชน์ทั้งสี่ประการนี้ได้แยกขาดจากกัน ที่แยกไว้สี่หัวข้อก็เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

๑. กายที่พัฒนาแล้ว

คือการพัฒนาอินทรีย์ทั้งห้า (พัฒนาอินทรีย์) หรือ เรียกว่าอินทรีย์สังวรก็ได้ กล่าวคือเห็นรูปด้วยตาแล้ว ไม่ถือติดนิมิต (ภาพรวม) ไม่ถือติดอนุพณฺชนะ (ส่วนย่อย) จึงไม่เกิดอกุศลอันต่ำทราม และสามารถยังสุจริต ๓ ให้บริสุทธิ์ ดังนั้นจึงรู้ชัดเมื่อเห็นรูปด้วยจักขุ สภาพที่น่าพอใจเกิดขึ้น สภาพที่ไม่น่าพอใจเกิดขึ้น แต่กลับมีอุเบกขาโดยเร็ว นี่คืออินทรีย์ภาวนาที่ยอดเยี่ยม

...จมูก...ลิ้น...ไต่ยีน...ได้โผฏฐัพพะด้วยกาย...ก็อยู่โดยนัยยะเดียวกัน

พระอรหันต์ที่พัฒนาอินทรีย์แล้ว เป็นภาวิตินทรีย์ จะสัมผัสบรรยากาศที่น่านรมย์ได้ แม้เข้าไปในสถานที่วุ่นวาย ก็ทำใจให้นรมย์ได้

๒. กายที่พัฒนาแล้ว

ผู้เข้าสู่โสดาบันย่อมมีศีลสมบูรณ์ ทั้งนี้พระอริยบุคคลผู้ศีลจึงไม่มีอีกต่อไป การดีกรรม หมายถึงการไม่กระทำการต่างๆ โดยมีวิชาค้นหา อุปาทาน ชักจูงใจ แต่ทว่าทำด้วยใจอิสระ มีปัญญารู้ชัดแจ้งตามเหตุผล เปลี่ยนการกระทำจากปุถุชนมาเป็นอริยชน คือ ไม่ทำด้วยการยึดมั่นในความดีและความชั่วว่ามีตัวตน ของฉัน แรงจูงใจของอริยชนเกิดจากการคำนึงถึงเหตุผล ไม่ใช่เกิดจากค้นหา

ค้นหาไม่ใช่ก่อแรงจูงใจให้กระทำ แต่ยังก่อแรงจูงใจไม่ให้กระทำด้วย เพราะความเกียจคร้านตระหนี่ และเพราะมองไม่เห็นอะไรควร อะไรไม่ควร แรงจูงใจที่เกิดจากปัญญา เรียกว่า ฉันทะ เป็นความอยากให้สิ่งนั้นดี มีประโยชน์ เต็มสภาวะสิ่งที่จะเป็นไป และอยากให้ผู้บุคคลอยู่ในสภาวะที่ถูกต้อง สมควรอีกด้วย

สำหรับท่านผู้นิพพาน มีลักษณะโล่งโปร่งจากทุกข์ มีความสุข เป็นอิสระที่สมบูรณ์ จะเกิดฉันทะขับเคลื่อนไปในทางกรุณาออกมาอย่างเต็มที่

สรุป กรุณาเป็นผลอย่างสืบเนื่องจากปัญญาและความมีจิตใจเป็นอิสระ เรียกว่า วิมุตติ (วิชา คือ รู้ทันสภาวะ อุตตาอาศัยไม่ได้) กรุณาคือความรู้สึกที่แผ่ออกไปตามความทุกข์ของสัตว์ ต้องการปลดเปลื้องทุกข์ของผู้อื่นให้เป็นอิสระ และผู้ถึงนิพพานไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์ของตนเอง จึงบำเพ็ญกุศลได้เต็มที่ พระอรหันต์จึงพร้อมเป็นมิตรกับทุกคน และหวังดีต่อสรรพสัตว์

ในด้านทำกิจส่วนตัวก็มุ่งประโยชน์กับพหุชน และความอยู่สบาย เรียกว่า ธรรมสุขวิหาร เพื่อเป็นแบบอย่างอันดีให้คนปฏิบัติตาม

พระอรหันต์เอาใจใส่รับผิดชอบต่อกิจกรรมของส่วนรวม และเคารพสงฆ์ ต้องช่วยกิจการสงฆ์เมื่อเกิดปัญหา

๓. ภาจิตจิต : มีจิตที่พัฒนาแล้ว

การมีจิตอิสระไม่ถูกกิเลสครอบงำ เพราะจิตปราศจากราคะ โทสะ โมหะ แล้ว คือไม่มีความหวาดเสียว สะดุ้ง สะท้าน หวั่นไหว เพราะมีสติควบคุมตนได้ เป็นคนที่ฝึกแล้ว ไม่ติดข้องในสิ่งต่างๆ ไม่ติดในอดีต

ไม่หวังในอนาคต จึงใช้สิ่งที่เป็นอดีตและอนาคตได้ดี เป็นบุคคลสิ้นหวัง ไร้ความหวัง เพราะปุถุชนเมื่อมีความหวังก็กลัวการพลาดหวัง แต่พระอรหันต์มีความสุขบริบูรณ์อยู่ในปัจจุบันขณะ จึงไม่มีทางผิดหวัง สิ้นหวัง หรือ หมดหวังได้อีก จิตใจสงบ ปลอดโปร่ง เกษม ผ่องใส เยือกเย็น เอิบอ้อม พอใจ ไม่ว่าจะนั่ง ยืน เดิน นอน เป็นภาวะไร้โรค คือ สุขภาพดี แข็งแรง ย่อมเป็นสุข เป็นความโปร่งโล่งเบาอยู่ในตัวเอง

๔. ภาจิตปัญญา : มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว

เป็นปัญญารู้เท่าทันสังขาร รู้สัญลักษณ์ รู้ทันสมมุติบัญญัติ ไม่ถูกหลอกให้หลงไปในสิ่งภายนอกทั้งหลาย ผู้มีจิตหลุดพ้นแล้ว ย่อมไม่กล่าวเข้าข้างใคร ไม่ทุ่มเถียง พุดไปตามนัยโลก เป็นผู้ไม่ขัดแย้งกับกับโลก โลก สมัญญา โลกนิรุกติ โลกโวหาร โลกบัญญัติติดถาคตใช้พูดจา แต่ไม่ยึดถือ

อีกลักษณะหนึ่ง คือ ไม่ต้องเชื่อ (ไม่ต้องศรัทธา) (อัสสัทระ) แต่รู้ธรรมที่รู้แน่ด้วยตนเอง ประจักษ์กับตนเอง ไม่เชื่อใครอื่น ๆ อีกต่อไป มีสภาวะของมหารูขุช คือ ผู้ยิ่งใหญ่ มีปัญญาประกอบ ๔ อย่าง

หนึ่ง ปฏิบัติเพื่อประโยชน์เพื่อพหุชน ทำให้ประชาชนดำเนินอย่างอารยชนมีกัลยาณธรรม

สอง มีความคิดใดก็คิดนั้น ไม่ประสงค์จะคิดก็ดับคิดได้ มีอำนาจเหนือจิต ในคลองแห่งความคิดทั้งหลาย

สาม เป็นผู้ปรกติได้ตามความปรารถนา โดยไม่ยากลำบากเลย มีเครื่องอยู่เป็นสุขอยู่ในปัจจุบัน

สี่ อาสวะสิ้นไป รู้ได้ด้วยตนเอง ไร้อาสวะ เข้าถึงปัจจุบัน

พระอรหันต์เป็นผู้จบพรหมจรรย์ ไม่มีอะไรที่ต้องทำเพื่อตนเอง อีกต่อไปแต่มุ่งบำเพ็ญกิจเพื่อปวงชน มีธรรม ๓ ประการเป็นแกน

วิชาคือปัญญาเฉพาะ วิมุตติคือความอิสระ กรุณาคือพลังแผ่ ปริชาญาณออกไป

วิชา ถือเป็น มรรค วิมุตติ ถือเป็นผล มีทั้งมรรคและผล เหลือ แต่กรุณา เรื่องที่ช่วยให้ผู้อื่นได้สำเร็จ มีปัญญาและกรุณาเป็นตัวทำการ วิสุทธิ คือ ความบริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส เครื่องสกปรก จึงใสมองอะไร ชัดเจน สันติ คือ ความสงบ เย็น ทุกอย่าง เข้าที่ เสวยผลต่างๆ ได้บริบูรณ์ ที่สุดมีความพร้อมมากที่สุด ที่จะทำให้อะไรทั้งหลายถูกต้องสมบูรณ์ แปล ได้ว่า สะอาด อิสระ สว่าง สงบ คือ นิพพาน

จะเต็มสภาวะธรรมเข้ามาอีกก็ตัวก็อยู่ในความหมายของนิพพานนั่นเอง

เซ็นที่ไร้นิพพาน ชูชุกิ (อรัสธรรม พรหม : แปล)

- ความเข้าใจในแก่นพระพุทธศาสนา ไม่ใช่ความเข้าใจเชิงวิชาการ (พูดโต้ตอบธรรมดาได้คล่องแคล่ว แต่มิได้นำธรรมมาประพฤติ)
- ชีวิตและความตายคือสิ่งเดียวกัน เมื่อเราตระหนักในข้อเท็จจริงนี้ เธอยอมไม่กลัวตาย และกลัวความยากลำบากๆ ในชีวิตอีกต่อไป
- จิตเดิมแท้คือสิ่งที่แสดงออกมา จิตเดิมแท้คือสิ่งที่เธอมี ไม่ใช่แค่เธอ แสงหา

- คนที่เข้าสู่สภาวะของความว่าง จะแก้ปัญหาได้เสมอ ด้วยความ เสมอต้น เสมอปลาย
- การให้ที่มีอนิสงส์สูง คือ การให้ที่สละออก คือ (จาคะ) โดยไม่ยึดมั่น
- แม้พระอาทิตย์จะขึ้นทางทิศตะวันตก พระโพธิสัตว์ก็ยังคงปฏิบัติในทาง เดียวกัน (โลกภูมิศาสตร์แตกสลาย พระโพธิสัตว์คงเดิม)
- การหยุดหยั่งความคิดไม่ได้หมายความว่าหยุดกิจกรรมของจิต แต่ หมายความว่าจิตของเธอไม่ซ่าน ไปทั่วร่างกาย
- เธอควรขอบคุณวัชพีชที่มีในจิตของเธอมากกว่า เพราะในที่สุดมันจะ ช่วยให้การปฏิบัติก้าวหน้ายิ่งขึ้น
- เพราะเรามีความสุขทุกแง่มุมของชีวิต เราจึงไม่สนใจไยดีกับความสุข ส่วนเกิน ผลก็คือ เรามีแต่ความสงบไม่หวั่นไหว
- ความเข้าใจถูกต้อง คือการปฏิบัติจริงในแต่ละขณะ ถ้าเธอพยายามที่ จะตรัสรู้ เธอกำลังสร้างกรรมและถูกกรรมบีบบังคับ
- ทุกคนออกมาจากความว่าง ในปริมาณนับไม่ถ้วน ถ้าสามารถรู้ตัวทั่ว พร้อมได้จริง นั่นแหละคือญาณปัญญา
- ก่อนที่เธอจะมองเห็นพุทธภาวะ : เธอต้องเฝ้ามองจิตของตนเองเธอต้องมีจิตผู้เริ่มต้น จิตที่เป็นอิสระจากการเป็นเจ้าของ
- จิตที่รู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ไหลไม่ขาดสาย ไม่มีอะไรคงอยู่ นอกจากรูปแบบและสีสันทันที่ปรากฏเพียงชั่วขณะ สิ่งหนึ่ง ที่ไหลลื่นไปสู่สิ่งหนึ่ง ไม่สามารถจะยึดไว้ได้

- ก่อนฝนหยุดตกเราย่อมได้ยินเสียงนกร้อง แม้อยู่ภายใต้หิมะตกหนัก เราก้เห็นเมล็ดหิมะและความมกงามใหม่ๆ บางอย่าง
- เราต้องยึดติดความงามบางอย่าง ย่อมเป็นกิจกรรมของพุทธะด้วย

ธรรมะนำชีวิต

เป็นข้อคิดแบบเซ็น โดยคณาจารย์ชิงหวิน แม่ชีโพเราะ ทิพยทัศน์
ตั้งคำถาม

๑. **ไม่ว่าเป้าหมายใหญ่หรือเล็ก** ขอเพียงให้เรามีเป้าหมาย ย่อมสามารถ
เดินได้ถึงเส้นชัย

คำถาม ๑. เป้าหมายของการศึกษาของท่าน คืออะไร

๒. เป้าหมายของความสำเร็จของท่าน คืออะไร

๓. เป้าหมายสูงสุดของท่าน คืออะไร

๒. **ความสุขย่อมแสวงหาได้ทุกหนแห่ง ยกเว้น**

๑. เพราะคุณเห็นเงินเป็นพระเจ้า ทำให้ขัดขวางความสุข

๒. เพราะความขัดแย้งระหว่างคนใกล้ชิด

(พี่น้อง สามภรรยา พ่อแม่ลูก)

๓. เพราะหลุ่มหลงในอำนาจ ขึ้นยั้งสูง ตกลงมายังเจ็บ

คำถาม ๑. รู้ได้อย่างไรว่าเงินมิได้เป็นนาย ขณะที่ท่านกำลังจ่ายเงินอยู่

๒. ความขัดแย้งที่ก่อทุกข์จากคนใกล้ชิดเกิดเพราะอะไร

๓. ฐานะอะไรเรียกว่าหลุ่มหลงในอำนาจ (นักศึกษา ผู้บริหาร)

๓. อายุมิได้อยู่แค่ตัวเลขและมีได้อยู่แค่พลังชีวิต เช่น ช่วงที่มีกำลังวังชา มีอุดมการณ์ มีความกระตือรือร้น มีความหวัง ช่วงความรุ่งโรจน์ของชีวิต ไม่จำเป็นต้องเป็นวัยทำงาน แต่อาจเป็นวัยชรา เพราะวัยชราจะเปี่ยมล้นด้วยประสบการณ์ รู้เห็นมามาก

ดังนั้น ไม่ว่าจะทำอะไร จะประสบความสำเร็จสูง วัยเกษียณ มิใช่เปิดโอกาสให้ทำงานจิตอาสาเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวอย่างของกิริยามารยาท และความเอื้ออาทรต่อคนรอบข้าง

คำถาม ๑. ทำไมวัยเด็กจึงมีแต่ความสุข และวัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะมีครอบครัวครบถ้วนจึงมีแต่ความทุกข์

๒. จะทำให้วัยชราเป็นวัยแห่งความรุ่งโรจน์ได้ ต้องการสมบัติส่วนตัวอย่างใบบ้าง

๓. ฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม มีผลอย่างไรต่อความรุ่งโรจน์ของชีวิต ยกตัวอย่างจริงของสังคม

๔. ความรุ่งโรจน์ในทัศนะของคุณมีลักษณะอย่างไร

๕. พลังชีวิตกับพลังธรรมที่คนทั่วไปเข้าใจ จะแตกต่างกันอย่างไร

๖. สูงสุดคืนสู่สามัญหมายถึงสภาวะธรรมเช่นใด

๔. น้ำแล่นเรือได้ น้ำก็จมเรือได้เช่นกัน

น้ำดับไฟได้ ไฟก็สามารถทำให้น้ำเดือดได้เช่นกัน เพราะโลกนี้เป็นโลกของความครึ่งหนึ่ง มีมืดมีสว่าง มีกลางวัน มีกลางคืน มีตะวันออก มีตะวันตก มีพระพุทธรูปเจ้า มีพญามาร คนฉลาดถ้าดูหมิ่นคนโง่ คนโง่ก็เห็นชาติของคนฉลาด ทางออกที่ดีที่สุด คือใช้ครึ่งหนึ่งเหล่านั้นให้เป็นกุศล โดยไม่ต้องคาดหวังอีกครึ่งหนึ่ง ที่ควบคุมไม่ได้ ยอมรับสิ่งที่ดี ให้อภัยสิ่งที่เลว ชีวิตจึงสมบูรณ์

คำถาม ๑. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีลักษณะของความรู้ครึ่งหนึ่ง เพราะหลักการอย่างไร

๒. เทคโนโลยีเป็นการแค่สื่อสารครึ่งหนึ่ง อย่างไร

๓. วัยเด็กและวัยชราต่างมีความรู้จากข้อเท็จจริงครึ่งหนึ่ง คืออย่างไร

๔. วัยเด็กของผู้มีบารมีมักจะฉลาดเกินหน้าผู้ใหญ่วัยชรา เพราะอะไร

๕. คุณค่าของชีวิต คือการใช้ชีวิตด้วยการตื่นรู้

ธรรมชาติทุกอย่างล้วนมีชีวิต เครื่องใช้ไม้สอย เสื้อผ้า ถ้าถูกใช้อย่างถนอมชีวิตจะยืนนานโลกอยู่ที่จิตใจ เพราะอยู่ที่ญาณปัญญา (จิตเดิม)

เราเป็นผู้ออกแบบควบคุมการก่อสร้าง บ้านจึงสำเร็จ บ้านมีชีวิตของเรา เราเป็นผู้เซยชม ธรรมชาติจึงงดงาม ธรรมชาติจึงมีชีวิตของเรา

คำถาม ๑. ให้นิยามคุณค่าของชีวิต

๒. ธรรมชาติทุกอย่างล้วนมีชีวิต เช่น โต๊ะ เก้าอี้ มีชีวิตอย่างไร

๓. เราเป็นผู้ออกแบบชีวิต หมายความว่าอย่างไร

๔. เราเป็นผู้เซยชมธรรมชาติ หมายความว่าอย่างไร

๕. ธรรมชาติจึงมีชีวิตของเรา หมายความว่าอย่างไร

๖. ความน่าเศร้าที่สุด คือ การไม่รู้จักตนเอง

มนุษย์รู้จักโลก รู้จักประวัติศาสตร์ รู้จักสังคม รู้จักญาติมิตร

แต่ถ้าไม่รู้จักตนเอง ได้แต่มองออก คอยแต่จะหาประโยชน์ผู้อื่นมาเข้าตัว

คนที่ไม่เข้าใจตนเอง มักจะไม่เข้าใจผู้อื่น มักขาดสำนึกที่ดีทำให้สติปัญญาถูกปิดกั้น

การปฏิบัติธรรมคือการบุกเบิกพัฒนาจิตใจที่แท้จริงของตนเอง

คำถาม ๑. ทำไมจึงกล่าวว่า ผู้ที่รู้จักโลกตามที่เป็นจริง จะต้องรู้จักตนเองตามความเป็นจริง เสียก่อน

๒. ทำไมจึงกล่าวว่า ผู้รับความทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์ จึงเป็นผู้หาประโยชน์เข้าตนเอง จะอยู่อย่างไรจะเป็นทางสายกลาง

๓. พฤติกรรมใดจึงมีความหมายว่า จิตเฝ้าแต่สรรเสริญปัจจัยภายนอก

๗. การเป็นตัวประกอบ มีคุณค่าไม่แพ้การเป็นตัวเอก

เบื้องหลังผู้ชายยิ่งใหญ่ มักมีภรรยาแสนดีอยู่

ความจริงคนเราจะเป็นตัวเอกได้ ต้องเล่นเป็นตัวประกอบก่อน

คำถาม ๑. ตัวเอกหรือตัวประกอบก็ต้องเล่นหลายบทบาทอยู่แล้ว ยกตัวอย่างจริงประกอบ

๒. วิเคราะห์เหตุที่ผู้หญิงอยู่เบื้องหลังความสำเร็จของมหาบุรุษ

๓. ความสำเร็จที่สมบูรณ์โดยนัยโลกและนัยธรรมะต่างกันอย่างไร

๘. ในโลกนี้ไม่มีลิปต์ส่งตรงไปยังความสำเร็จ ทุกคนต้องเดินด้วยความไม่ประมาท

การปฏิบัติธรรมระหว่างการดำเนินชีวิต คือ ชีวิตที่เงยหน้าไม่อายุฟ้า ก้มหน้าไม่อายุดิน

คนจิตใจดี ชะตาชีวิตดี จะมากด้วยบุญญาบารมี มั่งมีศรีสุข

คนจิตใจดี ชะตาชีวิตดี ก็จะสามารถไปได้ไม่ขัดสน

ชะตาชีวิตดี จิตใจไม่ดี อนาคตจะไม่ปลอดภัย

ชะตาชีวิตไม่ดี จิตใจไม่ดี อากัปกณ์แก่

คำถาม คนมากมายเผชิญแต่อุปสรรค แต่ก็มองไม่เห็นชะตาชีวิตตนเอง เพราะอะไร

ภาคผนวกที่ ๑ ปฏิจจสมุปปาต

ปฏิจจสมุปปาตเป็นกระบวนการเกิด และการดับทุกข์ ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ทรงอนุโลมปฏิโลมกระบวนการนี้อยู่เจ็ดวัน หลังการตรัสรู้

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้สรุปกระบวนการนี้ด้วยลายมือของท่านเอง ซึ่ง ณ ที่นี้ ได้นำลายมือของท่านมาเปลี่ยนเป็นตัวพิมพ์

ขอให้ท่านอ่านภาคผนวกนี้ด้วยความไตร่ตรองเถิด
นี่คือสัจธรรมที่อยู่ในชีวิตของเรา มีอยู่ตลอดเวลา

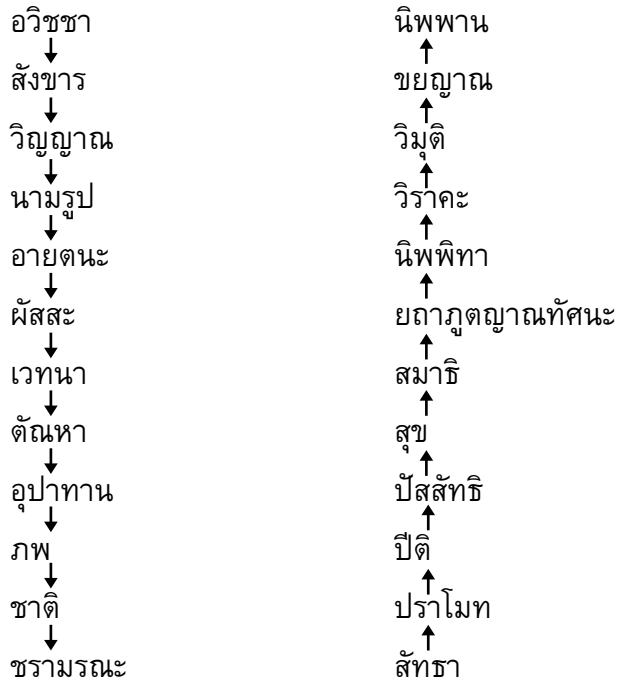
อนึ่งข้าพเจ้าเคยเขียนรายละเอียดของปฏิจจสมุปปาตสองสายปรากฏใน “คิดให้ถูก ทุกข์ดับได้” สำนักพิมพ์สุภาพใจ พ.ศ. ๒๕๔๘ ณ ที่นี้ข้าพเจ้าได้สรุปลักษณะของ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน มาไว้เพื่อผู้อ่านจะได้แจ้งใจว่า

การเข้าถึงโปธิญาณนั้น ต้องควรตั้งใจในปฏิจจสมุปปาตที่มีอยู่ในใจของเราตลอดชีวิตอีกด้วย

ปฏิจจนสมุปบาท ๒๔

ปฏิจจนสมุปบาท ๒๔ ซ้อน ปฏิจจนสมุปบาท

(ตรีสไว้เนบาลีตติยสูตร ทสพลวรรค, สํ ; ๑๖ / ๓๕ / ๖๘)

ทุกข์

(เพชรในห้วงคางคก)

ใครหาพบได้ ○ เขาสบายเอย

พระพุทธเจ้าพระองค์จริง คือ พระธรรม (พุทธทาส ภิกขุ)

จากพระพุทธภาษิตที่ว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา ดังนั้น พระพุทธเจ้า พระองค์จริง ก็คือ พระธรรมและที่ว่า ผู้ใดเห็นปฏิจสุมุปบาท ผู้นั้นเห็นธรรม , ปฏิจสุมุปบาทเป็นกฎของธรรมชาติ ที่มีอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นพระพุทธเจ้าพระองค์จริงก็ยังคงอยู่ และเราก็สามารถเห็นได้

ปฏิจสุมุปบาทมีทั้งฝ่ายเกิดทุกข์และฝ่ายดับทุกข์ การเห็นฝ่ายดับทุกข์นั้นแหละ คือเห็นพระพุทธเจ้าพระองค์จริง

เห็นปฏิจสุมุปบาท คือ เห็นพระพุทธเจ้า

จะต้องเข้าใจคำที่ว่าเห็นปฏิจสุมุปบาท คือ เห็นพระพุทธเจ้า อย่างชัดแจ้งจึงจะเป็นการเลื่อนขั้น

การที่จะเป็นพระพุทธเจ้าได้นั้น ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของปฏิจสุมุปบาท คิดนึกว่าตัวเรา เห็นแล้วความทุกข์เกิดขึ้นไม่ได้

เห็นปฏิจสุมุปบาท คือการเห็นไตรลักษณ์ ว่าเป็นเพียงการอาศัยปัจจัยแล้ว เกิดขึ้น , เห็นตถาตา แล้วจะเห็นตถาคต หรือเป็นตถาคตเสียเอง เห็นอริยสัจที่แท้จริง เช่น เห็นว่าทุกข์เกิดขึ้นมาอย่างไร , เห็นว่างจากตัวตน เห็นสูญญตา เห็นนิพพาน นิพพานเป็นที่ดับแห่งสังขาร รวมความแล้วก็เป็นผู้เห็นสิ่งที่ควรเห็น

ปฏิบัติสมุปบาท ใช้เฉพาะในเรื่องสุขทุกข์ของมนุษย์ , อธิปไตย
ดาใช้กับทุกสิ่ง

ปฏิบัติสมุปบาททำให้พระพุทธรศาสนา ได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่ง
เหตุผล ไม่ม่งมาย

ปฏิบัติสมุปบาททำหน้าที่เป็นพระเจ้าในทุกความหมายของศาสนา
ที่มีพระเจ้า

ปฏิบัติสมุปบาทมี ๒ แบบ คือ แบบที่มีตัวตน และแบบที่ทำให้ตัว
ตนหมดไป จงเลือกใช้ให้เหมาะแก่ระดับของบุคคล

ปฏิบัติสมุปบาท ฝ่ายเกิดทุกข์ เริ่มจาก อายตนะภายนอก อายตนะ
ภายใน และวิญญาน กระทบกัน ทำให้เกิดผัสสะ ตัณหา อุปาทาน ภพ
ชาติ และเวทนา หรือตัณหามีสติได้ด้วยการฝึกสติ เช่น อาณาปานสติ เมื่อ
ฝึกสำเร็จแล้ว ความทุกข์เกิดไม่ได้

อานิสงส์สูงสุดของการเห็นปฏิบัติสมุปบาท คือ เป็น อนุพุทธะ

ความสำคัญของผัสสะ

- โลกนี้เต็มไปด้วยอารมณ์ของผัสสะ
- ไม่มีผัสสะก็ไม่มีเจตนา ไม่มีเจตนา ก็ไม่มีกรรม
- จะอยู่เหนือกรรม ต้องอยู่เหนืออำนาจของผัสสะ
- ถ้าคุมผัสสะได้ ก็จะง่ายต่อการมีศีล ทุกระดับ ทุกชนิด
- ถ้าคุมผัสสะได้ กระแสของปฏิบัติสมุปบาทจะหยุดชงัก

๑๐๔ โภธิญาณ

- ถ้าสัมผัสโลกด้วยวิชา โลกจะเป็นมิตร
- ถ้าสัมผัสโลกด้วยอวิชา โลกจะเป็นศัตรู หรือ มารร้าย
- มนุษย์จึงมีหน้าที่รู้เท่าทันผัสสะ : และควบคุมผัสสะให้ทัน
- ความต้องการเวทนา ทำให้สัตว์ขาดผัสสะไม่ได้
- โลกเต็มไปด้วยปัจจัยแห่งผัสสะ ผัสสะจึงเกิดได้ง่ายเพราะเป็นอาหารจิต
- เพราะมนุษย์ไม่รู้จักรากสองแพร่งของผัสสะไม่รู้ว่ามีโทษด้วย
- แต่กลับเห็นเป็นสิ่งเอร็ดอร่อย จึงเป็นเหตุให้หลงผัสสะ
- ผัสสะหนึ่งจะดับลง เพราะขาดปัจจัยเป็นคราว ๆ

ผัสสะดับเพราะอายตนะดับ หรือไม่ทำหน้าที่ เช่นคนตาบอด หูหนวก ซ็อก สลบ เป็นต้น

- สัตว์หลงบูชาผัสสะ จึงกลายเป็นทาสเวทนา ดังนั้นผัสสะจึงเป็นจุดเริ่มต้น ที่ทำให้เกิดกรรม และปัญหาทั้งหลาย
- มนุษย์จะคุมผัสสะได้ ต้องมีสติให้ทันเห็นผัสสะดับ เพื่อกันกระแสนปฏิจจสมุปบาท ไม่ให้ไหลลงไปก่อกุศล

ผัสสะยิ่งรุนแรง สติต้องกำลังแรงจึงกันอยู่

ตามกฎของธรรมชาติ ถ้าปราศจากผัสสะ โลกก็จะมีที่

ความสำคัญของเวทนา

คือ ความรู้สึกผ่านผัสสะ จะมีสัญญาเข้ามาาร่วมด้วย จากนั้นมีวิตกเข้ามาแทรก ก่อให้เกิดตัณหา

- กระบวนการเร็วจนปุถุชนมองไม่เห็น รู้สึกอีกทีก็พบตัณหาเสียแล้ว
- จะกล่าวว่าเวทนาเป็นที่รวมของปัญหาทุกชนิด ถ้าเอาชนะเวทนาได้ ก็เอาชนะปัญหาได้
- การที่เวทนามีค่าขึ้นมา เพราะอำนาจของอวิชาหรือความหลง ปุถุชนจึงหลงเวทนา ยกเว้นผู้ที่รู้ความจริง แม้เวทนาจะมีสัญญาแทรกแซง แต่ก็ไม่อาจก่อให้เกิดตัณหา
- เวทนาทำให้เกิดสุขทุกข์จากคนได้แตกต่างกัน แต่ถ้าเลยไปเป็นตัณหาคราวนี้จะเหมือนกันทุกคน คือ เห็นผิดจากสังขาร
- เวทนาจึงเป็นที่ตั้งของนรกสวรรค์ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ รวมทั้งยังเป็นที่ตั้งของวิชาและอวิชาได้ด้วย
- เวทนาจึงเป็นที่ตั้งของทิวฐิ และภพชาติทั้งหลาย
- เมื่อเสพคุ่นและแปลความในเวทนาตามทิวฐิได้บ่อยๆ เวทนาจะก่อให้เกิดอนุสัย
- เวทนาจึงทำหน้าที่เหมือนภาพมายา ก่อให้เกิดสุขหรือทุกข์ก็ได้
- เวทนาเป็นที่ตั้งของความยึดถือ ทำให้เกิดราคะ โทสะ โมหะ ทำให้เกิดวิจิกิจฉา สงสัยไปทั่ว

๑๐๖ โภธิญาณ

- ประโยชน์ก็คือ ก่อให้เกิดบทเรียน ทำให้สัตว์เข็ดหลาบจนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการดับทุกข์
- โดยทั่วไปความอดทนจะยับยั้งเสน่ห์ของเวทนาไม่ได้ แต่จำเป็นต้องอาศัย กัลยาณมิตรซึ่งนำความจริง และอาศัยสัปปายธรรมจำนวนมาก จึงเห็นความจริงของเวทนาได้

ความสำคัญของตัณหา

- มีลักษณะของยางเหนียว ก่อกำเนิด ความต้องการ
- เกิดด้วยอำนาจอวิชชา มีผลทางบวกและทางลบ
- เป็นเหตุแห่งอุปาทาน ภพชาติ และทุกข์
- ทำให้สัตว์ต้องว้ายเวียน เรียกว่า สังสารวัฏ
- กำลังของตัณหาทำให้เกิดความหิว ตัณรน ตะกละตะกราม
- การแบ่งประเภทเป็นสาม คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา หรือแบ่งเป็นสอง ตัณหานำไปสู่ทุกข์ หรือดับทุกข์ (ธรรมตัณหา)
- อำนาจของตัณหา คือ การเกิดกระแสของการไหล เมื่อมีกระแสจึงมีเวลา เมื่อมีเวลาจึงมีอดีต ปัจจุบัน อนาคต
- สมบัติของตัณหา คือความไม่พอใจ ไม่อึดตัว
- ถ้าหมดตัณหา คนจะมีแต่เมตตาปัญญา อยู่ด้วยธรรมตัณหา

- ลักษณะของต้นเหตุทำให้เกิดการสับสน อยู่หลายคนกลับเหงาน อยู่คนเดียวกลับวุ่นวาย ท่านจึงเปรียบเทียบต้นเหตุเหมือนนายช่างปลูกเรือน คือ สร้างภาพ สร้างชาติ สำหรับให้เกิดทุกข์ซ้ำไป
- ผู้เป็นทาสของต้นเหตุ คือผู้เป็นอยู่ด้วยความประมาท ขาดสติ เป็นผู้ปราศจากกัลยาณมิตร ไม่ศรัทธาในธรรมของสัตบุรุษ ไม่ชอบฟังธรรม ไม่ใคร่ครวญธรรม ไม่พยายามเจริญสติให้มีกำลัง

ความสำคัญของอุปาทาน

หมายถึง การยึดเอา ด้วยจิตว่าเป็นตัวเป็นตน

- โดยสำคัญผิดจากความเป็นจริง เพราะมีอวิชชา และมีฉันทิภฏฐิเป็นที่ตั้ง
- อุปาทานทำให้เกิดความรู้สึกเป็นคู่ทุกชนิด บวกลบ หญิง / ชาย ชีวิต / ไม่มีชีวิต ประโยชน์ / โทษ ใต้ / เสีย ถูก / ผิด ฯลฯ
- แบ่งเป็นประเภทมีสี่อย่างคือ กามุปาทาน ทิฏฐุปาทาน สิล্পพัตตูปาทาน และอิตตาวาทุปาทาน
- อุปาทานมิได้เกิดตลอดเวลา เกิดเฉพาะเมื่อมีตัวกู ของกู ไปรองรับต้นเหตุ
- การสละอุปาทาน มิได้แปลว่า โยนสิ่งนั้นทิ้ง แท้จริงเกิดจากการเห็นความจริงของปฏิจสมุปบาท
- อุปาทานที่สละยาก คืออุปาทานที่เกิดจากสัญชาตญาณ การกิน การขับถ่าย การกลัวตาย กลัวแก่ กลัวเจ็บ กลัวไม่มีคนรัก
- อุปาทานเกิดแล้วแก้ไม่ได้ ต้องรับกรรมจนกว่าจะเกิดวิราคะธรรมจึงจะพ้นอุปาทานได้

ภาคผนวกที่ ๒ ศัพท์านุกรม

ต่อไปนี้เป็นศัพท์านุกรม ที่หวังว่าน่าจะช่วยให้เข้าใจ “**โภธิญาณ**”
กฎแห่งกรรมและกฎแห่งธรรม

กรรมเป็นคำที่มีในศาสนาพราหมณ์ โดยใช้กรรมแบ่งมนุษย์เป็นสี่
วรรณะ พระพุทธเจ้าทรงปฏิรูปกฎแห่งกรรมเสียใหม่ โดยบัญญัติว่า
เจตนาคือตัวกรรม กายใจหรือรูปนามคือกรรมเก่าของแต่ละคน กรรม
ปัจจุบันเท่านั้นที่จะแตกต่างกัน เพราะเหตุที่ว่าสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอก
(รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ) ด้วยความคิดที่ต่างกัน

บุคคลที่มีสุตมยปัญญาเป็นอริยทรัพย์ แต่ละคนจะมองดู “**สิ่งหนึ่ง**”
ด้วยกำลังของปัญญาภายในตน “**สิ่งที่เห็นจึงลึกซึ้งตามปัญญาเฉพาะตน**”

บุคคลที่มีจินตมยปัญญาเป็นอริยวัณณ์ แต่ละคนจะมองดู “**สิ่งหนึ่ง**”
ด้วยกำลังความคิดแบบกายสนับสนุน สิ่งที่มองเห็นจึงได้รับการวิเคราะห์
ไตร่ตรองได้ลึกซึ้งกว่า ขึ้นกับความคิดแบบกายในขณะนั้นๆ

“**สิ่งหนึ่ง**” ที่ตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง ลิ้นได้รส จมูกได้ดม กายได้
สัมผัส จึงให้ผัสสะ (การกระทบ) ที่แตกต่างกันไปตามกำลัง ของสุตมย
ปัญญาและจินตมยปัญญาของกายใจของแต่ละคน

“**สิ่งหนึ่ง**” จึงถูกสัมผัสจากแต่ละคนด้วยคุณสมบัติต่างกัน

แม้คนหนึ่งมิได้ตาบอด แต่อาจสัมผัส “**สิ่งหนึ่ง**” ไม่ต่างจากคน
ตาบอดก็ได้ เพราะขาดทั้งอริยทรัพย์ (สุตมยปัญญา) และขาดทั้งความคิด
แบบกาย (ไม่เคยถูกฝึกอบรมให้คิดวิเคราะห์โดยนัยต่างๆ)

สิ่งหนึ่งจึงถูกสัมผัสในแต่ละคนด้วย “เอกลักษณ์ของกฎแห่งกรรม
ในลักษณะของตาบอดคลำช้าง”

ถ้าสิ่งหนึ่งถูกสัมผัสจากผู้มีภาวนามยปัญญา เขาจะมองเห็นสิ่งนั้น
ตามเหตุปัจจัยที่ประชุมรวมเป็นขณะ (กฎของไตรลักษณ์)

ถ้าเขาเป็นนักปราชญ์จะมอง “สิ่งหนึ่ง” อย่างลึกซึ้งถึงเหตุปัจจัย
ตามหลักของกรรม (แจกแจงกรรมได้ เพราะคือนักปราชญ์)

ถ้าเขาเป็นแค่ผู้มีวิปัสสนาญาณ จะมองเห็น “สิ่งหนึ่ง” ด้วย
กฎแห่งอนัตตาธรรม (แจกแจงกรรมไม่ได้เพราะไม่ใช่ นักปราชญ์)

ดังนั้นกฎแห่งกรรมจึงอยู่เป็นส่วนหนึ่งของกฎแห่งธรรมและ
กฎแห่งอนัตตาธรรมคือไวยากรณ์ของ กฎแห่งกรรม

ผู้มีวิปัสสนาญาณจะมองเห็น “สิ่งหนึ่ง” ประชุมรวมกันจากเหตุ
ปัจจัยเป็นขณะ เห็นการควบคุมของกฎมนุษย์ แต่เป็นไปตามอำนาจ
ธรรมดาของธรรมชาติ ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่ที่ใครจะควบคุมได้ ยกเว้นต้อง
สมมติขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของมนุษย์

กฎของมนุษย์จึงเป็นแค่สมมติบัญญัติ และอาจรวมกฎแห่งกรรม
เข้าไปด้วยก็ได้ ผู้มีวิปัสสนาญาณอาจแจกแจงธรรมไม่แคล่วคล่อง เพราะ
ไม่มีปฏิสัมพันธ์ญาณ แต่ก็เป็นผู้มีฤทธิ์

กุศลกรรมและอกุศลกรรม

ถ้าเป็น “กรรม” ที่ เรียกว่า “กุศลกรรม” ต้องเป็นเรื่องของเหตุ
ปัจจัยประชุมรวมกัน ตามกฎธรรมชาติและถ้ารวมกันแล้วได้สิ่งที่มนุษย์

๑๑๐ โภธิญาณ

พอใจ ได้รับความ เจริญและ เป็นสุข แต่ถ้ารวมกันแล้วได้สิ่งที่มนุษย์ไม่ชอบใจ เรียกว่า “เสื่อม” และ “เป็นทุกข์” เรียกว่า อกุศลกรรม

โลกุตรกุศลและโลกียกุศล

โลกียกุศล คือ คำที่มีความหมายของ “กุศลกรรม” แต่ถ้าโลกุตรกุศล ต้องเป็นเรื่องของวิปัสณาปัญญา ที่มองเห็นการประชุมรวมของเหตุปัจจัยเป็นขณะ และมีอำนาจของอิทัปปัจจัยตามผลกัตถ์ตามกฎแห่งอนัตตธรรม

อายตนะหกและอายตนะหิพพาน

อายตนะ หมายถึง เครื่องเชื่อมต่อ กายและใจมีวิวัฒนาการ ทำให้เกิดการเชื่อมต่อกับปัจจัยภายนอก ๕ ทาง คือ ตาเมื่อกระทบรูป และจักขุวิญญาณต้องทำหน้าที่ จึงจะมองเห็น ถ้าตากระทบรูป เรียกว่าผัสสะ แต่จักขุวิญญาณไม่ทำหน้าที่ก็จะมองไม่เห็น การมองเห็นมิได้เกิดจากผัสสะ แต่เกิดจากการทำงานของจักขุวิญญาณ

อายตนะทั้งห้าคู่ ตากระทบรูป หูกระทบเสียง ลิ้นกระทบรส จมูกกระทบกลิ่น กายกระทบเย็นร้อนอ่อนแข็ง ทั้งหมดคือผัสสะห้าชนิด แต่คนจะเห็น จะได้ยิน จะได้กลิ่น จะได้รส จะรู้สึกเย็นร้อนอ่อนแข็ง ก็ต่อเมื่อวิญญาณต้องทำหน้าที่เท่านั้น

นี่คือหัวใจแห่งการมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การได้รส การรู้สึกเย็นร้อนอ่อนแข็ง

ถ้าวิญญาณไม่ทำหน้าที่เมื่อเกิดผัสสะ ก็จะไม่เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้กลิ่น ไม่ได้รส ไม่รู้สึกเย็นร้อนอ่อนแข็ง

การฝึกสติจึงเป็นการฝึกฝนให้จิตได้ทำหน้าที่ให้ถูกต้องเมื่อได้รับผัสสะ

ถ้าไม่ฝึกสติก็จะทิ้งข้อเท็จจริงของผัสสะทั้งห้าชนิด บุคคลเล่นแซทผ่านเฟสบุ๊ค หรือเกิดนั้นทิวาคะกับเรื่องราวหน้าจอ (มอนิเตอร์) จึงขาดสติอย่างรุนแรง เพราะอยู่กับมโนภาพที่ติดต่อเป็นมายา

เขาจะไม่ได้เห็นสิ่งที่ควรเห็น ไม่ได้ยินเสียงที่ควรได้ยิน ไม่ได้รสเมื่อควรรู้สึกรส ไม่ได้กลิ่นเมื่อควรได้กลิ่น ไม่รู้สึกถึงสัมปชัญญะภายในตนเอง จมอยู่ในมโนคติที่เป็นมายาจากหน้าจอคอมพิวเตอร์ล้วนๆ

การไม่ฝึกฝนสติให้รู้ผัสสะทั้งห้าที่กระทบอยู่ตลอดเวลาจึงเป็นเรื่องเสียหายต่อชีวิตอย่างยิ่ง ไม่ต่างจากการฝันกลางวันมากนัก

การขาดสติคือความประมาทอย่างยิ่ง นำมาซึ่งการไม่รู้สึกรถึงคุณค่าของชีวิตของชีวิตของตนเอง และกลายเป็นทาสของประชาสัมพันธ์หรือโฆษณา ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างรุนแรงว่า “ถึงมีชีวิตอยู่ ก็ไม่ต่างจากผู้ตายแล้ว”

คนไม่เห็นค่าของความรู้สึกตัว จะเป็นผู้ได้รับการดูหมิ่นว่า เสียชาติเกิด อุตสาห์ได้โอกาสเป็นมนุษย์ แต่มิได้ใช้ศักยภาพร่างกายมนุษย์ให้รู้จักว่า “ชีวิตคืออะไร”

พระพุทธเจ้าขณะดำรงชีวิตเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเพียรถามตัวเองว่า “ชีวิตคืออะไร” “ควรปฏิบัติต่อชีวิตอย่างไร” ท่านต้องบำเพ็ญเพียรและสร้างบารมีมามากมายมหาศาล กว่าจะตรัสรู้ ว่า ชีวิตคือกระบวนการของเหตุปัจจัยที่ประกอบด้วย ๑๑ ชั้นตอน และ ๑๒ ปัจจัย (ปฏิจจสมุปบาทสายทุกข์) ถ้าหากอาศัยทางสายกลาง คือ ความคิดแบบคายที่เป็นสัมมาทิฎฐิ และความเพียรที่จะทำตามคำแนะนำของท่าน (ไตรสิกขา) ก็อาจจะเข้าถึงกระบวนการดับทุกข์ได้ (ปฏิจจสมุปบาทที่นำไปสู่นิพพาน)

อายตนะนิพพานเป็นเครื่องเชื่อมต่อกับอมตธรรม

อมตธรรมเป็นธรรมที่มีเอง เป็นสิ่งที่มีจริง ไม่ขึ้นกับบัญญัติของมนุษย์ ตัวอย่าง เช่น ระหว่างเขียนต้นฉบับ ข้าพเจ้าได้รู้สึกถึงความเจ็บป่วยพร้อมกับประดิษฐ์ข้อความเป็นต้นฉบับ นอกจากความเจ็บป่วยยังรู้สึกสงบโปร่ง โล่ง มีสันติอย่างยิ่ง เพราะนั่งเขียนต้นฉบับอยู่ตามลำพัง ท่ามกลางความมืดของรัตติกาลที่อยู่นอกอาคาร ความสุขเล็กๆ เกิดจาก การได้สาธยายปรมัตถธรรม เพื่อหวังว่าจะเป็นมรดกธรรม มอบให้กัลยาณมิตร ผู้รักสันติและสันโดษเช่นเดียวกันกับข้าพเจ้า การให้ปรมัตถธรรมเป็นมรดกธรรมที่เหนือกาลเวลา แม้ว่าจะเป็นอักษรไทยธรรมดา แต่หัวใจที่เขียนมีความปีติเกินคำบรรยาย

อัตตานุทิฎฐิ และ อัตตาวาทุปาทาน

แบรนด์ต์ของสินค้าต่างๆ ทำให้เกิดอัตตานุทิฎฐิ เช่นผู้ที่สวมรองเท้ากีฬาคู่ละหมื่นบาท ถือกระเป๋าใบละหนึ่งแสนบาท ใส่นาฬิกาเรือนละหนึ่งล้านบาท จะรู้สึกภาคภูมิใจในตัวตนขณะสวมรองเท้า ถือกระเป๋าและใส่นาฬิกาดังกล่าว

ยังมีแบรนด์ต์มากมายมหาศาล โอกาสจะเกิดตัวตนจากการมีแบรนด์ต์ก็ยิ่งมากมาย เช่น รู้สึกว่าตนมีความสุขที่ได้แก่วันเกิด ปีไหนไม่ได้แก่ในวันเกิดจะเป็นทุกข์

อัตตานุทิฎฐิ เกิดจากการที่โลกาภิวัตน์ทำให้ชาวโลกมีศรัทธาในสินค้าที่เป็นแบรนด์ต์ ตั้งแต่กินอาหาร ดื่มน้ำ ใส่เสื้อผ้าตามแฟชั่น ฯลฯ โลกสากลจึงเต็มไปด้วย “รสนิยมของการมีแบรนด์ต์” ทุกเรื่อง

และถ้ายึดติดว่า สไตล์ของฉัน เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า สามี ตำแหน่ง การงาน การกีฬา ของฉัน แล้วถูกผู้อื่นแย่งชิงไปครอง จะทำให้เกิดโทมนัส อย่างนี้เรียก “อึดตาวาทุปาทาน”

สรุปอึดตาวาทุปาฐฐิ คือ การหลงมาเป็นตัวตน นี่ก็น่าสงสารชั้นหนึ่งแล้วยังเกิดความทุกข์ทับทวีตรงการยึดติดว่า สิ่งดังกล่าวเป็นของตน เมื่อถูกแย่งชิง ถูกทำให้เสียเครดิต ก็เกิดความเสียใจ เรียกว่า อึดตาวาทุปาทาน

โลกนี้จึงมีกินเนสบุ๊ค และรางวัลต่างๆ ที่แข่งกันทำลายสถิติของคนก่อน เป็นดั่งคำสาปของชาตาน

มิตีเส้นตรงและมิติมหาภาค

มิตีเส้นตรง หมายถึง การมีจุดเริ่มต้นและจุดเป้าหมาย ขอให้ลองลากเส้นตรง โดยเริ่มจากจุดหนึ่ง ถ้ามีเป้าหมาย ณ ที่ใดก็สามารถลากเส้นตรงได้ทันที มิตีเส้นตรงจึงเป็นสัญชาติญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ เป็นสัญชาติญาณที่ทำให้มนุษย์สร้างกตีกาต่างๆ และเรียกสิ่งที่สร้างขึ้นว่า “เป็นเหตุเป็นผล”

มิตีเส้นตรงของคณิตศาสตร์ทุกเรื่อง เป็นเหตุผลของการสร้างความรู้วิทยาศาสตร์

ถ้าสมมติให้เกิด “หน่วยโดด” การนับก็เกิดขึ้น

ถ้าสมมติให้เพิ่มจำนวนที่ละสิบหน่วย การทบทวีหน่วยก็เกิดขึ้น

ถ้าสมมติให้สร้างเลขนับหน่วยโดดว่า ๑ หรือ ๐ คือไม่มีหน่วยโดด (หนึ่งหรือศูนย์)

๑๑๔ โภธิญาณ

โดยเลขศูนย์จะมีสองความหมาย คือ ว่างไม่มี หรือมีไม่ว่างก็ได้
มันรวมสองความหมายคือ ว่างจากความมี (ไม่มี) มีจากความว่าง
(สมบูรณ์มาก เป็นอาจินไตย ไม่มีช่องว่าง ฯลฯ)

ดังนั้นจิตจึงสร้างมโนภาพได้ ไม่มีที่สิ้นสุด

- อ่านว่า ศูนย์
- ๑๐ อ่านว่า สิบ
- ๑๐^๒ อ่านว่า ร้อย
- ๑๐^๖ อ่านว่า ล้าน เช่น เขารวยมีเงินล้านเป็นต้น
- ๑๐^{๒๔} อ่านว่า ล้านล้านล้านล้าน เช่น น้ำ ๑ กรัม มี ๑๐^{๒๓} โมเลกุล
- ๑๐^{๘๘} อ่านว่า ล้าน (ซ้ำๆ แปรครึ่ง) เช่น กาแล็กซี่ที่จัดเห็นใน
ท้องฟ้าแค่แว็บเดียว

ข้าพเจ้าเคยอธิบายมิติเส้นตรงมากมายหลายครั้ง มิติของ
เรขาคณิต ทำให้เกิดการออกแบบเชิงรูปธรรมนับไม่ถ้วน

มิติเส้นตรงยังใช้เป็นเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษย์
ศาสตร์ เรียงรวมกันว่า อารยธรรมของโลกาภิวัตน์

ทั้งหมดเป็นความรู้สมมติและบัญญัติขึ้นมา (Conventional
knowledge)

ในชีวิตจริง หากมิติเส้นตรงมิได้เลย มีแต่มิติมหภาคเท่านั้น

มิติมหภาค คือ การที่จิตสามารถเห็น 'ได้ยิน 'ได้กลิ่น 'ได้รส 'ได้
สัมผัสเย็นร้อนอ่อนแข็ง ภายในขณะจิตเดียวในชีวิตปกติธรรมดา

ถ้าฝึกสติสัมปชัญญะให้พอดีพอใช้ จะได้ยินเสียงสัตว์และเสียงลมรอบทิศ เป็นมิติโกลาหล เพราะแต่ละเสียงมีคลื่นเสียง จังหวะและพลังเสียงแตกต่างกัน

ไม่ต่างจากคลื่นแสง ที่มีนับประมาณไม่ถ้วน มีคลื่นมากมายจำนวน 10^{30} คลื่น แต่โกลาหลซ้อนทับกันจนเหลือแต่แสงที่มีมนุษย์คุ้นเคย และรู้อย่างคับแคบแค่นี้ไม่กี่ร้อยคลื่นแสง

รูปนามของมนุษย์มีขีดความสามารถจำกัด กะจิตริด

ไม่ต่างจากเราจินตนาการ ตัวเราเล็กนิดเดียวถ้าเทียบกับขนาดของโลก และกลายเป็นเศษธุลีถ้าเทียบกับขนาดของจักรวาล

รูปนามของมนุษย์รับรู้คลื่นแสงที่อยู่รอบตัวได้ กะจิตริด ไม่ต่างจากขนาดของน้ำหนัก

การหลงรูปนามว่าเป็นเรื่องสำคัญ จนสมมติอารยธรรมขึ้นมารองรับ จึงเป็นเรื่องที่น่าสงสารสำหรับผู้ที่เข้าใจเรื่อง กาลเทศะและมิติเส้นตรง

เจ้าชายสิทธัตถะจึงตั้งคำถามเรื่องชีวิตมาโดยตลอด

นักวิทยาศาสตร์ต่างรู้ว่า ถ้าไม่มีอสังขารมมังการ (คือ เชื้อในตัวของกู) ว่าเป็นจริงแล้ว ทุกสิ่งบนโลกล้วนเป็นมายา

มாயามี ๓ ประเภท

Delusion ความหลง คือหลงว่ากายใจเป็นตนและหลงว่าของตนมีอยู่ เป็นการหลงผิดจากต้นหา ๓ ประเภท

Halucination ความหลอน สร้างมโนภาพว่าเป็นข้อเท็จจริง ได้แก่โลกมายาเชิงรูปธรรม

(เช่นการแสดงมายากล) เชิงนามธรรม ได้แก่จินตนาการทุกชนิด รวมทั้งมโนภาพจากสมาธิด้วย (การระลึกชาติเป็นต้น)

Illusion (ความลวง) เช่น เซลฟีแล้วไม่พอใจรูปภาพที่ได้ ตบแต่งภาพใหม่จนพอใจ สร้างความลวงว่าตนสวยเช่นนั้น (คิดขึ้นเองทั้งสิ้น) เป็นความลวงจากการหลงเข้าไปในเทคโนโลยีทั้งหลาย การเซลฟีภาพตนเองจึงเป็น Illusion มนุษย์ในโลกเสียเวลากับการถ่ายภาพกิจกรรมต่างๆ นับว่า คือ ความลวงทั้งสิ้น

ชีวิตจริง คือ มิติไกลหล เพราะทุกสิ่งเป็นเรื่องอนัตตาธรรม ความจริงปรากฏแค่ขณะเดียวเท่านั้น

จิต วิญญาณ โภธิญาณ

จิตเป็นสภาวะที่ทำหน้าที่ ๓ ประการ คือ หนึ่ง รู้ สอง ก่อ สาม วิจิตร

นิยม เรียกจิตที่ทำงานเฉพาะ (ไม่ต่างจากการทำงานของผู้อำนวยการ) ว่า วิญญาณ ดังนั้น ชีวิตจึงเกิดจากการทำงานของจิตหกประการ คือ มอง เห็น เรียกว่า จักขุวิญญาณ ได้ยินเรียกว่า โสตวิญาณ ได้กลิ่น เรียกว่า ฆนวิญาณ ได้รส เรียกว่า รสวิญาณ ได้รู้สึกเย็นร้อนอ่อนแข็งเรียกว่า กายวิญาณ ได้คิด เรียกว่า มโนวิญญาณ

จิตที่วนเวียนแล้วทำงานในสังสารวัฏ จะมีสมรรถนะของจากการแยกบวกและลบโดยอัตโนมัติ ความสามารถอันนี้มหายานเรียกว่า อาลัยวิญญาณ เป็นที่สะสมกรรมทั้งปวงใกล้เคียงกับ ภวังคจิตของเถรวาททั้งหมดเรียกโลกีย์ธรรม

แต่จิตที่รู้มตธรรม จะต้องรู้ผ่านอายตนะนิพพานซึ่งไม่ขึ้นกับ
เงื่อนไขอะไรในโลก ถ้าหากจิตสามารถใช้อมตธรรมได้ จะเรียกว่า
โพธิญาณ ทั้งหมดเรียก โลกุตระธรรม

โพธิญาณ คือ สมรรถนะที่จิตสามารถใช้อภิญชาธรรมและ
โลกุตระธรรมได้พร้อมกัน

ผู้ที่มีโพธิญาณ จึงใช้กายใจหรือรูปนามของเขา อย่าง รู้ ตื่น เบิก
บาน คือ มี สมรรถนะที่จะใช้ อภิญชาธรรมก็ได้โลกุตระธรรมก็ได้ เรียกว่ามี
ปัญญา ใช้เหตุปัจจัยตามสมควรธรรม จึงเป็นผู้รู้รู้เห็นอภิญชาธรรม ถึงทำการ
อยู่ แต่โพธิญาณก็ทำให้เสมือนเป็นกรรมเหนือกรรม

โพธิญาณจึงมีคุณอนันต์ ช่วยดับทุกข์ให้มนุษย์ได้ชัด

แต่โพธิญาณมีเงื่อนไขว่า จะต้องเกิดจากกายใจของผู้ศรัทธา เห็น
คุณค่าของความทุกข์ และเห็นธรรมชาติทุกชนิดเป็นเสมือนมารดา

ทั้งหมดที่เขียนมาจากประสบการณ์การภาวนาของแม่ชี ดร.
ไพเราะ ทิพย์ทัศน์ ที่เขียนไว้เป็นมรดกธรรมสำหรับผู้ใดที่มีความคิดเห็น
คล้ายกัน (ทิวจิตสมันยตา)

ภาคผนวกที่ ๓

รายชื่อหนังสือธรรมะ ที่เขียนโดยสิริวรุธ

๑. “สะท้อนคิด ชีวิตทันสมัย”

มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ พ.ศ. ๒๕๔๐ หน้า ๑๕๙ หน้า

หนังสือเล่มนี้ นำโยนิโสมนสิการ หรือความคิดแบบคายเชิงพุทธ ๑๐ แนวคิด มาใช้เป็น บรรทัดฐานวิเคราะห์ ชีวิตที่ทันสมัยของยุคโลกาภิวัตน์

จุดประสงค์เพื่อให้เข้าใจว่า แนวคิดแบบคายของพุทธ มีลักษณะ
อย่างไร

สำหรับปัญญาจากการทำภาวนา ทำให้ข้าพเจ้าลงความเห็นว่
แนวคิดแบบคายเชิงพุทธนั้นเป็นเรื่องใหม่ ปราชญ์ตะวันตกยังมีได้มองโลก
แง่นี้เลย น่าที่คนไทยจะมองเห็นว่า แนวคิดแบบคายของพุทธธรรมล้ำ
เลิศจริง ๆ มีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาชีวิตอย่างหาประมาณมิได้

๒. “อริยสังขลิตเปลี่ยน”

สำนักพิมพ์เสียงเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๐ หน้า ๒๔๐ หน้า

อริยสังขลิตที่คนไทยมักจะจำได้เจเนใจว่า นี่คือการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าจริง ๆ แล้วอริยสังขลิตมีได้ถึง ๑๐ นัย ทุกนัยดับทุกขได้ถึงวิมุติมรรคทั้งสิ้น

เมื่ออ่านพบว่า อริยสังขลิตได้ถึงสิบนัยจาก “วิมุติมรรค” พระอุปติสสะ-เถระแปลเป็นไทยโดยพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) ข้าพเจ้าถึงบางอ้อว่า มิน่าการปฏิบัติภาวนาของนักปฏิบัติจึงมีได้หลายนัย เสมือนประตูทางเข้าสู่วิมุติมรรคมีถึงสิบทาง

หนังสือเล่มนี้เป็นการขยายแนวคิดแยกคายเชิงพุทธว่าด้วย “อริยสังขลิต” วิเคราะห์ออกเป็นสิบนัย โดยวิเคราะห์ให้เข้ากับหลักการของพฤติกรรมศาสตร์ของนักจิตวิทยา

จริง ๆ แล้วหนังสือเล่มนี้เป็นการสังเคราะห์อริยสังขลิตในระดับหลักการวิจัยของโลกสากลผู้ที่เป็นนักวิจัยสากลน่าจะทิ้งในหลักการ หลังเขียนเสร็จแล้ว รู้สึกว่าตนได้นำแก่นแท้ของหลักการวิจัยของโลกมาเปิดเผยในแง่ของอริยสังขลิต

เป็นการนำความคิดแยกคายข้อเดียว ว่าด้วยอริยสังขลิตในระดับหลักการวิจัยของโลกาภิวัตน์ ผู้ที่เป็นนักวิจัยสากลน่าจะทิ้งในหนังสือเล่มนี้

การวิจัยทุกอย่างในโลกมีหลักพื้นฐานเท่าที่แสดงไว้ในอริยสังขลิตเปลี่ยนเท่านั้น แก่นธรรมของพุทธธรรมก็ได้มีหลักการมากมายอะไรแก่นวิชาการของวิทยาศาสตร์ก็มีหลักการที่เสนอได้ง่ายๆ ตรงๆ เช่นเดียวกัน ความรู้ทุกชนิดถ้าเข้าถึงแก่นแท้จะพบกับความเรียบง่ายธรรมดาเท่านั้น

๓. “อะเมซิ่ง ปริมัตถธรรม”

ธรรมทานมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๒ หน้า ๒๑๘ หน้า

โดยสาระสำคัญ ต้องการจะอธิบาย “ธรรมเก้าตา” ที่เสนอโดย ท่านพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม ว่าธรรมะแต่ละตัวในธรรม เก้าตานั้นแนบชิดอยู่ในวิถีชีวิตของเราอย่างไร

เป็นการเขียนธรรมที่เป็นโลกในแง่ของการดับทุกข์ เช่น น้ำดับไฟ เชื้อนดินกันน้ำ สารเคมีดับไฟ จะเห็นว่าธรรมที่ดับทุกข์ต่างเป็นธรรมะ รอบตัวที่ใช้แก้ไขภัยอันตรายเฉพาะหน้า

หนังสือเล่มนี้เริ่มชี้ชวนให้เห็นว่า การดับทุกข์ด้วยการมอง แยกกายเชิงพุทธเป็นอย่างไร

ข้าพเจ้าคิดว่าได้พยายาม โยงสภาวะความเป็นโลกและเหนือโลก ให้เข้ามาอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ด้วยการใช้ธรรมเก้าตาเป็นเครื่อง เชื่อมต่อ เป็นการเขียนให้เห็นโลกุตรธรรมในแง่ของโลกธรรมรอบตัว

๔. “ปาฏิหารย์ของความถูกต้อง”

ธรรมทานมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๓ หน้า ๒๘๓ หน้า

หนังสือเล่มนี้ได้สรุปแก่นแท้ของกุศลวิบาก ที่ถ้าผู้ใดทำกุศลให้ถึง พร้อม วิบากหรือผลลัพธ์ที่จะได้รับจะเป็นปาฏิหารย์ ที่คนไม่อาจทำนาย หรือ พรรณนาให้ครบกระบวนการความได้

เช่นเดียวกับปาฏิหารย์ของพุทธบารมีที่เหนือคำพรรณนา

เช่นเดียวกับปาฏิหาริย์ของพระภัทรมหาราช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของปวงชนชาวไทย

ภาพคนไทยนับไม่ถ้วนมาแซ่ซ้องถวายพระพรในวันศุกร์ที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ เป็นภาพที่ชาวต่างชาติอาจเข้าใจไม่ได้ ภาพที่ปรากฏจากสื่อทั่วไป คือ บางคนนั่งภาวนา บางคนนั่งสวดมนต์ บางคนคงอ้อนวอนขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฯลฯ คนที่มาชุมนุมเหล่านั้นมองไม่เห็นพระพักตร์ของในหลวง เพราะยืนไกลเกิน แต่ทุกหัวใจหลอมรวมแสดงความจงรักภักดีที่มีต่อพระองค์ท่าน

นี่คือปาฏิหาริย์ของความถูกต้อง ที่เกิดการพรรณนาของภาษา

หนังสือเล่มนี้วิเคราะห์ให้เข้าใจแจ่มแจ้ง กุศลวิบากที่จะมีในผู้ที่สร้างกุศลปารมีย่างต่อเนื่องยาวนาน จะมีลักษณะอย่างไร และเพราะอะไรอริยทรัพย์จึงบังเกิดขึ้นได้

คิดว่า ได้นำอริยทรัพย์อันเป็นนามธรรม มาตีแผ่ให้เป็นสัญลักษณ์แบบเดียวกับนักวิทยาศาสตร์ตีแผ่ความจริงของธรรมชาติในแง่สูตรหรือสมการ ซึ่งเป็นสาระของวิทยาศาสตร์ที่ใช้เรียนสอนกันในวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานทุกระดับชั้นเรียน

ข้าพเจ้าได้นำเสนอการมองอริยทรัพย์ในภาพลักษณ์ของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พื้นฐาน

ถ้าอ่านหนังสือเล่มนี้ด้วยใจเปิดกว้าง น่าจะเห็นความงามของพุทธธรรมได้ด้วยตนเอง

ข้าพเจ้าได้พยายามนำผลกรรม วิเคราะห์ในแนวความคิดเชิงพุทธมานำเสนอในรูปลักษณ์ของโลก

หวังว่าน่าจะมีคนไทยใจกว้างมองเห็นความงดงามของการนำเสนอพุทธธรรมในแนวนี้

น่าเสียดายที่คนไทยไม่ใส่ใจความงดงามของการนำเสนอหลักของพุทธธรรมในแนวนี้

คิดว่าถ้าเป็นของจริงแท้ สัจธรรมในหนังสือเล่มนี้จะอยู่ยงคงกระพัน รอจนคนไทยใจนักวิชาการมองเห็นค่า ไปปรับใช้เพื่อให้พุทธธรรมเป็นประโยชน์สูงสุดของโลก

ของแท้ต้องทนทานการพิสูจน์ได้เสมอ เพราะมีสมบัติเหนือกาลเทศะนั้นเอง

๕. “อิทัปปัจจยตา” อำนาจสูงสุดของธรรมชาติ

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ พ.ศ. ๒๕๕๖ หน้า ๓๖๐ หน้า

เมื่อสามารถแยกแนวความคิดแยกคายระหว่างวิทยาศาสตร์และพุทธศาสตร์ออกจากกัน ผลลัพธ์ก็คือ สามารถแยกความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจของศาสตร์ออกจากกันได้ด้วย

วิทยาศาสตร์มองอะไรเป็น “พลังงาน” และแบ่งชนิดของพลังงานเป็นพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้า (รวมพลังนิวเคลียร์) พลังงานความร้อน พลังโน้มถ่วงของโลก สำหรับชีวิตก็เชื่อในพลังงาน เอทีพี เป็นต้น

พุทธศาสตร์มองอะไรเป็น อำนาจของเหตุปัจจัย และแบ่งชนิดของอำนาจนี้เป็นสองประเภทใหญ่ คือ อิทัปปัจจยตา อำนาจที่ผลักดันความเป็นโลกและเหนือโลก (เหนือสมมุติบัญญัติ เหนือกาลเทศะ เหนือความ

เชื่อความไม่เชื่อ เห็นออความรู้อความไม่รู้อ) และอำนาจของปฏิจจสมุปปาทที่ผลักตันปรากฎการณัภายในจิตมมนุษย์ให้รู้สึกทุกข์ และไม่ทุกข์ด้วยอาการต่าง ๆ

อำนาจอิทัปปัจจยตาอังกแบ่งเป็นอำนาจของไตรลัษณั อำนาจของอริยสัจสี่ อำนาจของกรรม และอื่่น ๆ อีกร อำนาจแต่ละอย่างให้ผลลัษณ์ต่างกันเป็นนวกและลบตามกำลังปัญญา

การเข้าถึงอำนาจของอิทัปปัจจยตา นอกจากจะต้องแยกความคิดออกจากความจำแล้ว ยังต้องแยกว่าเป็นความจำอย่างใดในนิยามของพุทธศาสตร์ เช่น จำว่านี่คือ อายตนะ (หก) ชันธ (ห้า) และธาตุ (สี่) ต้องเข้าใจองค์ประกอบทั้งหมด และรู้ว่านี่คือบัญญัติ แยกสภาวะต่าง ๆ ของบัญญัติเหล่านั้นได้ จึงจะยอมรับว่า สิ่งดังกล่าวมีจริง

สิ่งมีจริงและสิ่งมีเอง เป็นคนละเรื่องกัน

อิทัปปัจจยตาเป็นสิ่งมีเอง กว่าจะพบว่าอำนาจนี้เป็นอย่างไร ต้องแยกสิ่งมีจริงออกไปจนหมด ภาษาปากคือต้องนั่งภาวนาจนจิตอยู่เหนือความจำทั้งหมด

จิตจึงจะเข้าถึงอำนาจที่มีเองนี้ด้วยตนเอง

หลังจากหยั่งเห็นอำนาจอิทัปปัจจยตาที่มีเองแล้ว เมื่อกลับมาสู่สภาวะธรรมดาของโลก โลกทัศน์ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงหมดชุด เสมือนเปลี่ยนแปลงซอฟต์แวร์ของจิตทั้งชุด

มองเห็นอำนาจของเหตุปัจจยผลักระแสชีวิตอยู่เป็นขณะ ุได้เห็น ได้ยิน ุได้ฟัง ปัจจยต่าง ๆ เป็นขณะโดยอัตโนมัติ

การเขียนอิทัปปัจจยตาจึงยากมาก

การอ่านเอาความยิ่งยากกว่า หนังสือเล่มนี้คงเป็นประวัติศาสตร์ที่รวมการอ่านไม่รู้เรื่อง หรืออ่านแล้วไม่ได้เรื่องจำนวนมาก

สำหรับข้าพเจ้าแล้วโล่งใจ หลังจากเขียนสำเร็จแล้ว คล้ายสาบปมด้ายยุ่งออกจากจิตไปมาก

อึดตาของข้าพเจ้าที่ชอบนามธรรมยากๆ ได้อาหารโอชารับประทานเรียบร้อย คือ ได้เข้าถึงว่า อิทัปปัจจยตา เป็นความธรรมดาอย่างนี้ๆ

การอ่อนน้อมถ่อมตนอย่างแท้จริง จึงบังเกิดขึ้น ข้าพเจ้าเริ่มใช้ชีวิตแบบธรรมดาติดดิน และรู้สึกถึงความธรรมดา คือ ความยิ่งใหญ่ที่สุด

๖. “อนัตตากับชีวิตทันสมัย”

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ พ.ศ. ๒๕๔๗ หน้า ๓๐๔ หน้า

“ผู้ใดเห็นอนัตตา ผู้นั้นเห็นเรตถาคต”

ผู้ใดเห็นเรตถาคต ผู้นั้นเห็นอนัตตา”

ในหนังสือเล่มนี้ข้าพเจ้านำกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อโลกทัศน์แห่งความนำสมัยมาวิเคราะห์กับหลักอนัตตาของพระพุทธเจ้า บางคนอ่านแล้วก็เข้าใจอนัตตาแบบจินตมยปัญญา สามารถปล่อยวางเรื่องต่างๆ ที่ไม่เคยปล่อยวางได้

ในเล่มได้นำเสนอ อนัตตากับวิถีชีวิต อนัตตากับการเดินทาง อนัตตากับการอ่าน การเขียน การกินอาหารเชิฏฺชิม การซื้อของในห้างสรรพสินค้า การบริหารจัดการแบบทันสมัย และอนัตตากับการเซ็นชื่อในพันธสัญญาทุกรูปแบบ

ได้ชี้ชวนให้เห็นความจริงว่า เพราะอนัตตาแท้ๆ กรรมที่เป็นปัจจุบันธรรมจึงสร้างมิจฉันทิฎฐิ ทำให้คนไม่กลัวความทุกข์ กระโจนเข้าหาทุกข์ไม่ต่างจากแมงเม่าบินเข้ากองไฟ

๗. “คิดให้เป็น เตียวเห็นเอง”

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ พ.ศ. ๒๕๔๘ หน้า ๒๔๐ หน้า

“เด็ดดอกไม้ดอกเดียว สะเทือนทั่วจักรวาล”

สำนวนเหมือนนกวิ อ่านแล้วราวไร้แก่นสาร แท้ที่จริง หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดดับในสิ่งมีเอง ภาษาปากเรียกอมตะธรรม หรือ โลกุตระธรรม

นักวิทยาศาสตร์และนักปราชญ์ตะวันออก ต่างเข้าถึงสิ่งมีเอง แต่ทว่าบัญญัติและใช้ประโยชน์จากสิ่งมีเองคนละแนว

นักปราชญ์ตะวันออก รวมพระพุทธรเจ้า ต้องการให้พุทธบริษัทใช้สิ่งมีเองเป็นที่พึ่งของทุกคน ที่อยู่ในโลกของความผันแปร เพื่อให้อยู่ได้ในโลกด้วยการถูกลูกโลกที่มแทงน้อยที่สุด

นักวิทยาศาสตร์ใช้สิ่งมีเองสร้างความพอใจให้มนุษย์ในโลก ในรูปของโทรศัพท์มือถือที่รวมเครื่องล่อต่างๆ มากมาย ประโยชน์มีอยู่ แต่ถูกใช้น้อย ส่วนมากจะใช้สิ่งมีเองในทางเพิ่มตัณหา และอุปาทาน

ไม่ใช่ความผิดของนักวิทยาศาสตร์ แต่ทว่าเป็นชะตากรรมของโลกที่ไม่มีใครเห็นโทษภัยของสิ่งประดิษฐ์เหล่านั้น ตรงตามจริงที่มันเป็นกลีบชักชวนกันพุดในแง่เป็นประโยชน์เท่านั้น

๑๒๖ โพรญาณ

หนังสือเล่มนี้ จึงพยายามเขียนให้ใช้ความคิด และความรู้เชิงกุศล เพื่อเข้าไปสร้างดุลยภาพแห่งกุศลที่มนุษย์กำลังตกจมอยู่

สาระภายในเล่ม ชี้ชวนให้สำนึกถึงดุลยภาพของความรู้และความคิด ในแง่ของวิทยาศาสตร์และพุทธศาสตร์ พยายามจะถ่ายทอดประสบการณ์ มองโลกในแง่พุทธศาสตร์ว่าแตกต่างอย่างไรกับวิทยาศาสตร์

อรรถธรรมที่ดำเนินเรื่องเป็นนามธรรมล้วนๆ เหมือนที่คนปัจจุบัน ชอบลงทุนหุ้นบุญ หรือ สร้างมิตรภาพผ่านอินเทอร์เน็ต หรือ ทำกิจกรรม ต่างๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือ คอมพิวเตอร์

มีหลายคนบอกว่า หนังสือเล่มนี้อ่านแล้วเข้าใจง่ายกว่าทุกเล่ม

สำหรับข้าพเจ้าแล้ว สาระในหนังสือเล่มนี้คือการชี้ชวนให้รู้จักปรับ ความคิดภายใน เพื่อให้ปรับเปลี่ยนความคิดทำร้าย ทำลายตนเองให้มี น้อยลง หรือเพื่อให้รู้จักวิธีใช้ความคิดหักล้างความคิด หรือวิธีคิดให้เพิ่ม สุขลดทุกข์

อุปมาสาระของหนังสือเล่มนี้ดูจะเป็นยาหอม ยาม ยามหอม ทาง ความคิดหรือเป็นสมุนไพรทางความคิด ช่วยเพิ่มภูมิต้านทานทางจิตได้ดี

๘. “คิดให้ถูก ทุกข์ดับได้ ด้วยอุปนิสธรรม”

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ พ.ศ. ๒๕๕๘ หน้า ๒๐๘

หนังสือเล่มนี้ได้นำ “ธรรมโฆษณ์” ของท่านพุทธทาสภิกขุ มา เรียบเรียงในแนวความคิดของ อุปนิสธรรม และใช้ความเข้าใจของ

ตนเองเป็นตัวสาริตหรือนำเรื่อง

เป็นเสมือนการนำเที่ยวทางอารมณ์จิตของมนุษย์ ที่มีอยู่ในจิตของทุกคนที่เป็นมนุษย์ เป็นแก่นแท้ของพุทธธรรม เป็นหัวใจของการตรัสรู้ เป็นความยิ่งใหญ่ของการนิรันดร์ที่ไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่กว่า

หนังสือเล่มนี้เป็นสัจธรรม จะไม่มีวันตาย และจะเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติอย่างหาที่สุตมิได้

ข้าพเจ้ามิได้พูดอวดดีเพื่อยกย่องตนเองแต่เป็นการประกาศสัจธรรมของพระสัพพัญญูของพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ในรูปแบบเป็นภาษาร่วมสมัย

เป็นหนังสือที่ดีที่สุดของการเรียบเรียงธรรมจาก “ธรรมโฆษณ์” ของท่านพุทธทาสภิกขุ ที่ข้าพเจ้าเคยเขียนผ่านมา

๙. “อุปสมานุสติ นิพพานที่นี้และเตี๋ยวนี”

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

โดยผู้เขียนเอง ไม่มีวางจำหน่ายตามท้องตลาด

หนังสือเล่มนี้เป็นดุจวิทยานิพนธ์การนั่งภาวนาของข้าพเจ้า เป็นหนังสือที่มาจากกรวิจัยทางจิตของตนเอง เป็นการพบวิธีการใช้นิพพานเป็นอารมณ์ เพื่อให้จิตสงบ ซึ่งท่านพุทธทาส เรียกว่า นิพพานที่นี้และเตี๋ยวนี แต่ในตำราจะเรียกว่า “อุปสมานุสติ”

ข้าพเจ้าพบว่า การใช้นิพพานเป็นอารมณ์ เหมาะกับจิตของข้าพเจ้ามากที่สุด เป็นวิธีการที่ข้าพเจ้าได้จากการปฏิบัติภาวนาคล้าทางมายี่สิบปี และคิดว่าน่าจะเหมาะกับคนสมัยใหม่ที่ชอบ การใช้ความคิดเช่นกัน

๑๐. “กาลามสูตรสิบ มหาปรัชญา มหามัชฌิมาปฏิปทา”

สำหรับผู้ที่ชอบความท้าทายทางนามธรรม กาลามสูตรสิบเป็นหัวข้อธรรมที่โดดเด่นและน่าสนใจที่สุด

หัวข้อธรรมชุดนี้อาจแยกคนได้ ๓ กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่ง ที่ในพระปัญญาธิคุณของพระพุทธเจ้าที่ทรงวางหลักความรู้ไว้สิบแนวทาง กลุ่มที่สองอาจหมายความว่านี่คือการมองโลกในแง่ลบของพุทธปรัชญา กลุ่มที่สามคือ ผู้ที่มองเห็นพ้องกับข้าพเจ้าว่า กาลามสูตรสิบ คือ มหาปรัชญา ไม่มีปรัชญาใดจะยิ่งใหญ่ได้มากกว่านี้ และนี่คือ “ปริศนาธรรม” ที่บอกวิธีวางใจให้แยกคายว่า มัชฌิมาปฏิปทา นั้นมีอยู่แล้วในทุกขณะจิต ถ้าใจของผู้นั้นมีสติปัญญา่องไว เข้าถึงกระแสของเหตุปัจจัย ตามกฎธรรมชาติธรรมดา

แท้จริง “กาลามสูตรสิบ” คือ บทกลับของ “อิทัปปัจจยตา” เพราะสภาวะธรรมทั้งสองชนิดต่างก็เป็น “มหามัชฌิมาปฏิปทา” ทั้งคู่ เพียงแต่ว่าผู้ที่เข้าถึงสภาวะดังกล่าว เข้ามาด้วยการกำหนดจิตขึ้นหรือกำหนดจิตล่อง

ความหมายของการกำหนดจิตขึ้น หมายถึง ผู้ใช้โลกุตระธรรมเป็นอารมณ์ ในการทำสมาธิภาวนา ส่วนกำหนดจิตล่อง คือ ผู้ที่ใช้โลกียธรรมเป็นอารมณ์ในการปฏิบัติกัมมัฏฐาน

อุปมาดุจเดียวกับนักวิทยาศาสตร์แหงนหน้ามองดูท้องฟ้า มองผ่านกล้องโทรทรรศน์ เพื่อค้นหาสิ่งที่เหนือความสามารถของสายตา และบางคนก็ก้มลงมองผ่านกล้องจุลทรรศน์ เพื่อมองดูสิ่งเล็กๆ ที่มองไม่เห็นด้วยตาเนื้อกาแล็กซี่ จักรวาลต้องค้นผ่านกล้องโทรทรรศน์ ส่วนแบคทีเรียไวรัส และโมเลกุลต่างๆ ต้องค้นผ่านกล้องจุลทรรศน์

ทั้งสองมิติต่างก็เปิดเผยความจริงที่ขยายโลกทัศน์ของมนุษย์
อย่างมโหฬาร

ถ้ากำหนดจิตผ่าน อุปสมานุสติ ก็จะเข้าถึงอำนาจของอิทัปปัจจยตา
ถ้ากำหนดจิตผ่านวิธีการที่ใช้โลกีย์ธรรมธรรมดา ก็จะเข้าถึงอำนาจของ
สักแต่ว่า ซึ่งคือ “กาลามสูตรสิบ” นั่นเอง

เมื่อใดที่จิตของผู้ใด ไม่ยึดและไม่โยนทิ้ง แต่พร้อมที่จะปรับตาม
เหตุปัจจัย เมื่อนั้น ก็คือ สภาพจิตของผู้มีปัญญาอย่างยิ่งใหญ่ คือ “มหา
มัชฌิมาปฏิปทา”

ผู้นั้นต้องแทงทะลุ “กาลามสูตรสิบ” อย่างทั่วถึงดีแล้ว

กาลามสูตรสิบจึงเป็นมหากรุณาที่พระพุทธเจ้าทรงวางปริศนา
ธรรมไว้ให้มนุษย์ที่ตกอยู่ในยุคของความคิดสร้างสรรค์ จนกระทั่งจับตัน
ชนปลายอะไรไม่ถูก

ตถตาของผู้เข้าถึงกาลามสูตรสิบ ไม่ใช่ผู้วางเฉย หรือปล่อยโลก
ไปตามกระแส แต่ตถตาของผู้ที่เข้าถึงกาลามสูตรสิบ คือ ผู้พร้อมที่จะ
เป็นผู้นำเพื่อให้โลกได้พัฒนาอย่างมีทางสายกลาง

นำโลกโดยไม่ถูกโลกกั้มแทงนั้นแหละ เรียกว่า มหามัชฌิมา
ปฏิปทา

กาลามสูตรสิบจึงนับเป็นสุดยอดของมหาปรัชญา และสุดยอดของ
ปริศนาธรรมในขณะเดียวกัน

ข้าพเจ้าเขียนกาลามสูตรสิบ เพื่อถวายเป็นรัตนตรัยบูชา ทั้งหมด
เป็นที่สุดของความรู้และความคิดของตัวเอง

๑๑. ธรรมกับมาตรฐานการผลิตบัณฑิตของ สกอ. และ หลักการบูรณาการคุณธรรมในสังคมไทย

สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๕๔ หน้า ๑๐๐ หน้า หนังสือเล่มนี้เป็นบทความ
วิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อประกอบการอบรมคุณธรรมในรูปแบบต่างๆ จัด
โดยหน่วยงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖-
๒๕๕๔

หนังสือนี้รวมพิมพ์เป็นเล่มเพื่อแจกจ่ายคณาจารย์ที่สนใจ การ
สอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในชั้นเรียนปกติทั่วประเทศ ผู้ใดสนใจ
ขอรับได้ที่สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

๑๒. วิธีพุทธวิถีโลกาภิวัตน์

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ พ.ศ. ๒๕๕๔

เป็นการตกผลึกความคิดในฐานะนักวิจัยพันธูวิศวกรรมนาน สอง
ทศวรรษ และในฐานะนักปฏิบัติธรรมยาวนานในเวลาประมาณกัน

เป็นการเปรียบเทียบปรัชญาพุทธศาสตร์และปรัชญาวิทยาศาสตร์
ตามประสบการณ์ของผู้เขียนซึ่งสนใจความหมายของการค้นหาความ
จริงของชีวิตมากกว่าปรัชญาในความหมายของนิยามและความสัมพันธ์
กับตรรกศาสตร์

๑๓. พุทธิวิถี, วิถีแห่งการตื่นรับความเป็นจริง สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๕๖

แท้จริงสาระของหนังสือเล่มนี้ คือ วิทยานิพนธ์ ที่ตอบโจทย์ “*ความรู้คืออะไร*” ปัญหาค้างคาใจของข้าพเจ้า ซึ่งติดตัวมาตั้งแต่เยาว์วัย โดยสงสัยมาตลอดว่า การเรียนเก่งของตนเองกับสมรรถนะในการช่วยตนเองในวัยเด็ก ไม่เห็นจะสัมพันธ์กัน กว่าจะเข้าถึงธาตุแท้ของวิทยาศาสตร์ ว่าคืออะไร เกิดเมื่อไรทำไมคนจึงเชื่อว่าเป็นความรู้ ต้องใช้เวลาพัฒนาปัญญาว่าครึ่งศตวรรษ จนกระทั่งแน่ใจว่า ที่เชื่อกันว่าความรู้วิทยาศาสตร์มีมากมายเรียนอีกก็ชาติก็ไม่รู้จบ เนื่องจากนักวิทยาศาสตร์ หรือนักวิชาการทุกสาขาต่างช่วยกันเพิ่ม “*นิยาม*” จากปรากฏการณ์เดิมด้วยความเชื่อหรือเพิ่มมโนภาพใหม่ๆ ยิ่งถ้าอุปมากับขั้นห้าแล้ว ความรู้ทั้งหมดของวิทยาศาสตร์ คือความวิจิตรของสังขารขั้นห้าเท่านั้นเอง

คุณธรรม จริยธรรม พุดกันมากเท่าไรเอาลงได้ในกรอบของศีลห้าธรรมห้า ซึ่งเป็นของแท้แต่โบราณแต่โบราณกาลได้หมด ความคิดสร้างสรรค์ทุกชนิด ถ้าใช้อย่างขาดสติ คือ ความหลง (โมหะกรรม) เป็นความหลงในมิติเส้นตรงที่เป็นความซ้ำซ้อนซึ่งติดมากับการท่องเทียวในสังสารวัฏ

ถ้าตื่นรับความจริงแท้ที่ขมวดไว้ในหนังสือเล่มนี้ได้ น่าจะแหงทะลุ “*ทุกศาสตร์*” ของโลกาภิวัตน์ (ตถาคต) แต่ต้องไม่ใช่ความรู้ที่ตัดต่อจากอินเทอร์เน็ต จนมีสภาพของขยะความรู้ ไร้วิภังชวาทะ ไร้ศิลป์แห่งไวยากรณ์ซึ่งไม่เหมาะแก่ตื่นรับความเป็นจริง แต่ต้องดีลึทึงไปจากความจำจึงเหมาะที่สุด (อตัมมยตา)

ถ้าเข้าถึงศาสตร์โดยความเป็นสังขธรรม ก็สามารถจะเพิ่มปัญญาญาณได้ ไม่ว่าจะเป็นวินยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ หรือพุทธศาสตร์ (สญญา) กล่าวคือ สมมุติมาอย่างใดต้องรู้เท่าทัน เหนือจากสมมุติเป็นอย่างไรก็เข้าใจแจ่มแจ้ง (สญญา)

๑๔. ลานธรรมของพุทธ,

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ พ.ศ. ๒๕๕๖

หนังสือเล่มนี้ เป็นศึลาจารึกทางจิตวิญญาณที่ถ่ายทอดด้วยภาษาไทย เพื่อท่านผู้อ่านที่สามารถถอดรหัสปริศนาธรรมที่แทรกอยู่มากมาย หลายนัยยะ ทั้งที่เปิดเผยและซ่อนไว้ในการออกแบบกิจกรรม เพื่อเป้าหมายสูงสุด คือ การเข้าถึง “ความเป็นเช่นนั้นเอง” (ตถาคตา)

ถือว่า ข้าพเจ้าได้แสดงความกตัญญูตเวทิตาต่อบุพการี ที่อบรมความเป็นนักคิดด้วยหลักการคิดแยกคายของวิทยาศาสตร์ บ่มเพาะจิตวิญญาณการเป็นคนพูดตรงลัดสั้นชัดเจน

ถือว่า ข้าพเจ้าได้แสดงการบูชาต่อคุณของพระรัตนตรัยที่ทำให้ข้าพเจ้ารังสรรค์ปัญญาญาณจากการเสี่ยสละทุกรูปแบบ บ่มเพาะสมรรถนะที่จะทำให้เข้าถึง “จิตตสังขาร” ของมนุษย์

ถือว่า อักษรระภาคภาษาไทยเล่มนี้เป็นมรดกชิ้นที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของข้าพเจ้า ที่ถอดรหัสความเป็นโลกาภิวัตน์ผสานกับความเป็นเช่นนั้นเองออกมาเป็น วรรณกรรมทางภาษา ที่แสดงพฤติกรรมศาสตร์ของมนุษย์ยุคโลกาภิวัตน์

ถือว่า อักขระในหนังสือเล่มนี้สรรสร้างเป็นแอนิเมชันของเหตุ
ปัจจัยทั้งทางโลกและทางธรรมคล้ายกับงานมหกรรมที่ยิ่งใหญ่ของ
มนุษย์ ยุคสมัยที่ความรู้ ความจริง ความจำ และความหลง ผสานเป็น
หนึ่งในดวงใจของมนุษย์

๑๕ พุทธานุภาพ

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ พ.ศ. ๒๕๕๗

สมัยเป็นเด็กในยุคสงครามโลกครั้งที่สอง ข้าพเจ้าถูกนับว่าเป็น
เด็กเรียนเก่ง ประพฤติตนอยู่ในกรอบของค่านิยมร่วมสมัยมาตลอด แต่มี
เป้าหมายในใจที่ติดตัวมาตั้งแต่เด็กคือความสงสัยว่าความรู้คืออะไร
ทำไมที่ท่องจำได้ สอบได้ดีแล้วลืมหมดจึงเรียกว่า “มีความรู้”

สมัยเรียนปริญญาเอก ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อราวเกือบครึ่ง
ศตวรรษที่ผ่านมา ข้าพเจ้าใช้เวลาว่าง ที่มีบุกเข้าไปในพรมแดนของ
ความรู้ เพื่อตอบให้ได้ว่ารางวัลโนเบลมีหลักการตัดสินใจอย่างไร และ
กลับมาเป็น อาจารย์ทำงานวิจัยก็บุกเข้าไปในความเชื่อ “ความเลิศของ
งานวิจัยวิทยาศาสตร์เป็นอย่างไร”

หลังจากที่ข้าพเจ้าลาออกจากราชการมาปฏิบัติธรรมในป่า
ข้าพเจ้าก็บุกเข้าไปในกิเลสอาสวะของตนเอง เพื่อถามให้ได้ว่าการบรรลุ
ธรรมคืออะไร ต่างจากงานวิจัยรางวัลโนเบลอย่างไร

หนังสือเล่มนี้นับว่าเป็นการแสดงออกซึ่งความเข้าใจของข้าพเจ้าที่
จะตอบคำถามว่า เหตุใดพระพุทธเจ้าจึงมีประวัติเช่นนั้น โดยเฉพาะเหตุ
ใดปรากฏการณ์สำคัญจึงเกิดในป่า รวมทั้งเทศนาในวันสำคัญเช่นนั้นๆ
จึงเป็นอย่างนั้นๆ

๑๓๔ โปธิญาณ

นอกจากนี้เมื่อสติถูกเน้นย้ำว่าจำเป็นในทุกลมหายใจของมนุษย์ คำถามจึงเกิดขึ้นว่า ทำไมไม่มีคำจำกัดความของสติให้ชัดเจน นอกจาก สติปัฏฐานสี่ที่เป็นส่วนของโพธิปักขยธรรม ด้วยเหตุนี้เมื่อได้พบคำถาม ของพระเจ้ามิลินทร์ และคำตอบของพระนาคเสน จึงดีใจนัก ข้าพเจ้าได้ ถอดรหัสของ “สติในมิลินทปัญหา” เป็นภาษาร่วมสมัย เสมือนการ ถอดรหัสของพุทธธรรมทุกเล่มที่เขียนผ่านมาทั้ง ๑๔ เล่ม

เพราะมีบารมีการเป็นอาจารย์ แม้ลาออกราชการ ก็ยังมาทำ หน้าที่สอนพุทธปรัชญาและวิชากรรมฐาน

ข้าพเจ้ายังหวังให้มีการปฏิรูประบบการศึกษาของไทยโดยแทรก พุทธานุภาพลงไปในชีวิต และสอดแทรกอยู่ในการเรียนการสอนของ ทุกวิชา

ขอความปรารถนาของข้าพเจ้าจงทำให้ผู้บริหารการศึกษา เห็น คุณค่าของ “ธรรมภิบาล ในระบบการศึกษาของไทย” ที่เขียนไว้เป็นบท สุดท้ายด้วยเทอญ

๑๖ จิตตานุภาพ

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ พ.ศ. ๒๕๕๗

ความรู้ของโลกาภิวัตน์ที่ถูกไหลดไว้ในอินเทอร์เน็ต นับปริมาณไม่ ถ้วนจริง ๆ ไหลดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมากมายมหาศาลรวมทั้ง หนังสือธรรมที่เขียนโดยสิริวิรุณทั้ง ๑๕ เล่มอีกด้วย

ใครผู้ใดอยากรู้เรื่องอะไร มีสาระหรือไร้สาระมากแค่ไหน ถ้าเมื่อใด เกิดสงสัยว่า ความรู้นั้นๆ ควรปลงใจเชื่อมากน้อยแค่ไหน เมื่อใดใครรู้ว่าจะ

จัดการกับความรูตรงหน้าอย่างไร ก็ขอเชิญเข้าไปอ่าน “กาลามสูตรสิบ” อันข้าพเจ้าวิเคราะห์ไว้ดีแล้ว และได้นำบทสรุปมาเป็นบทที่หนึ่งของ “จิตตานุภาพ”

มนุษย์ในโลกล้วนชื่นชมและหลงใหลในเทคโนโลยีที่ทันสมัย น้อยคนที่จะไม่ทิ้งกับการส่งดาวเทียมเพื่อส่งสัญญาณคลื่นอินเทอร์เน็ตหรือยานอวกาศที่สำรวจจักรวาลที่เหนือประสาทสัมผัสของมนุษย์ ทั้งหมดทั้งหมดก็เพราะความเชื่อในอำนาจของแม่เหล็กไฟฟ้าล้วนๆ

ไม่ว่าจะรู้สึกในความยิ่งใหญ่ของอำนาจแม่เหล็กไฟฟ้าปานใด ถ้าเมื่อใดเกิดสำนึกว่า จิตเป็นใหญ่ เป็นประธานของสรรพสิ่ง เมื่อนั้นจิตของท่านจะทิ้งวาทอำนาจของอิทัปปัจจยดาที่ขับเคลื่อนชีวิตและจักรวาลอยู่นั้น ยิ่งใหญ่กว่าอำนาจของแม่เหล็กไฟฟ้า

ข้าพเจ้าจึงนำบทสรุปของ “อิทัปปัจจยดา” ในข้ออรรถาธิบาย “ความเป็นพระเจ้าของพระเจ้า” หมายความว่าอย่างไร นำมาเป็นบทที่สองของ “จิตตานุภาพ”

มัชฌิมาปฏิปทาหรือทางสายกลางที่เป็นหนทางแห่งการดับทุกข์ จะชั่วคราวหรือถาวรก็ตาม มีถึงสิบหนทาง ข้าพเจ้าเคยวิเคราะห์ไว้แล้วใน “อริยสัจสิบเสี้ยว” เส้นทางใดเหมาะกับใคร อย่างไร ย่อมขึ้นกับบุพกรรมของเขาแต่ละคนนั้น

ประมวลพรหมจรรย์สิบประการซึ่งเป็นแนวทางที่จะเข้าถึงโลกุตระธรรม ข้าพเจ้าได้นำมาเขียนไว้เป็นบทที่สาม ใครจะใช้แนวทางใดในสิบแนวทาง ก็อาจเข้าถึงโลกุตระธรรมได้ ถ้าถอดรหัสภาษาไทยเป็นสภาวะธรรมได้ด้วยตนเอง

ในบทที่สี่ เป็นการนำเสนอการเข้าสู่โลกุตรธรรมหรือเรียกว่า “นิพพานที่นี้และเตี้ยวนี้” ด้วยวิธีการที่ได้มาจากประสบการณ์ของตนเองทั้งหมด ๖ แนวทาง แน่นนอนแนวทางอื่นๆ ก็ย่อมมีอีก แต่ที่นำเสนอเป็นการใช้ฐานของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งวัฒนธรรมของโลกาภิวัตน์เป็นตัวตั้งต้น เพื่อเข้าถึง “ความรู้แจ้งโลกาภิวัตน์”

บทที่ห้า เป็นปาฏิหาริย์แห่งความพอใจในฐานะนักปฏิบัติธรรม “ธรรมฉันทะ” ความพอใจในสภาวะธรรมย่อมนำไปสู่กลุ่มธรรมที่เรียกว่า “อิทธิบาทสี่” ซึ่งไม่ว่าจะนำไปใช้กับงานเล็กจิ๋วหรืองานยักษ์ขนาดใดก็สำเร็จได้ตั้งใจหมาย ข้าพเจ้าได้วิเคราะห์ลักษณะของ “ธรรมฉันทะ” ย่อมแตกต่างจากลักษณะของ “ตัณหา” ผู้มีธรรมฉันทะจะไม่ดูหมิ่นงาน แม้จะเล็กจิ๋ว เมื่อไม่ดูหมิ่นในงานได้มากแค่ไหน ก็ขจัดภัยในการเกิดมานะทิฎฐิไปได้มากเพียงนั้น หนทางของอิทธิบาทสี่ จึงเป็นต้นทางแห่งการบรรลุธรรมได้

“จิตตานุภาพ” ที่ปรากฏในมือของท่านผู้อ่านเล่มนี้ เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าเขียนและพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นมรดกธรรมร่วมสมัย “จิตตานุภาพ” ย่อมเป็นเครื่องหมายแสดงกตเวทีตาธรรมที่ข้าพเจ้าซาบซึ้งใจในภาษาไทยเริ่มประดิษฐ์โดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช “จิตตานุภาพ” ย่อมเป็นเสมือนเครื่องบูชาธรรมที่ข้าพเจ้ามีต่อคุณพระศรีรัตนตรัย และย่อมเป็นศักดิ์ต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ที่มีคนไทยคนหนึ่ง แสดงความคารวะธรรมต่อสถาบันทั้งสามด้วยความซาบซึ้งใจ

๑๗ อนุตรจริยธรรม

สำนักพิมพ์สุภาพใจ พ.ศ. 2557

ไม่ต่างจากเพื่อนร่วมโลกทั้งหลายที่อยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สิ่งที่ยอดเยียมที่สุดในความรู้สึกของข้าพเจ้าในสมัยก่อนหน้าศึกษาแก่นแท้ของพุทธธรรม ก็คือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นกามวัตถุ ตัวอย่างเช่นการได้สำเร็จปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งประสบการณ์ได้ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติที่ยิ่งใหญ่ของโลก ได้ชมมหกรรมสุดยอดของโลก.....ได้ชมทัชมาฮาล.....เช่นนี้ เคยรู้สึกว่าได้เสพสิ่งที่สุดยอดของโลกไว้มากมาย แต่ความรู้สึกอึมเอมใจเต็มที บริบูรณ์ในทุกกิจกรรมที่ทำแม้ว่าจะเป็เพียงแค่นั่งเงียบ ๆ กับธรรมชาติยามเช้า รับประทานอาหารเช้าที่รู้สึกสุดยอดของบุญบารมี ได้กระทำการที่ดีๆ เช่น ได้รู้สึกปราโมทย์ คุ่มค้ำกับการเกิดเป็นมนุษย์ ก็ต่อเมื่อได้ทำความรู้จักกับวิถีคิดแยกกายเชิงพุทธ โดยเฉพาะความสามารถเข้าถึงความจริงแท้ที่เป็นขณะ หรือสามารถเข้าถึงความจริงอันประเสริฐสืออย่าง โดยเฉพาะการได้มีความแจ่มแจ้งในความคิดชอบและความดำริชอบ

อนุตรจริยธรรมคือ ความรู้สึกยอดเยียมที่สุดที่มนุษย์คนหนึ่งจะรู้สึกได้ ตามหลักของพุทธธรรมมีอยู่ ๖ ประการซึ่งแต่ละข้อธรรมล้วนแล้วแต่ประกาศความประเสริฐของการได้เกิดเป็นมนุษย์ทั้งสิ้น

๑) แค่นั่งเฉยๆ ก็สงบกาย สบายจิตไร้ข้อกังวล

๒) แคเห็นธรรมชาติดั่งดงาม เสียงหิ่งเรไรก็รู้ได้ถึงความอัศจรรย์ของจิต ที่สะสมประสบการณ์ยาวนานจากสังสารวัฏ

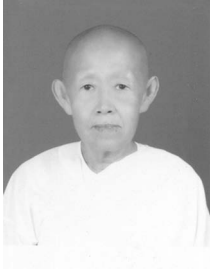
๓) แค่มองเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ง่าย ๆ ตรงหน้า เช่น อาหารแต่ละมื้อ จิตก็สามารถแทงทะลุถึงความพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษย์ด้วยกัน สัตว์ด้วยกันธรรมชาติอื่นๆ ด้วยกัน ไม่ใช่ญาติก็เป็นญาติกรรมผูกพันกันโดยตรงและ โดยอ้อม

๔) ยินดีกับความคิดที่เป็นกุศลและยินดีกับกรรมทานอันตั้งไว้ดีแล้ว แค่นั่งอยู่เฉยๆ ก็เป็นโลกุตระกุศลเรียบร้อยแล้ว

๕) รู้สึกถึงพระคุณของบุพการี มิใช่แค่บุพการีโดยนัยโลกแต่บุพการีโดยนัยธรรม ได้แก่ ผู้เขียน ผู้บรรยายธรรมไว้ตั้งแต่สมัยประเทศไทยมีโรงพิมพ์ใหม่ๆ เมื่อประมาณร้อยปีที่ผ่านมา รวมทั้ง ชาวซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณขององค์พระมหากษัตริย์โดยเฉพาะพ่อขุนรามคำแหงมหาราชผู้ประดิษฐ์อักษรไทย

๖) กราบแม่พระธรณีของแผ่นดินไทยอันเป็นเสมือนมารดาที่ประดับประดาชีวิต และเป็นผู้ให้ปัจจัยที่จำเป็นแก่ชีวิตตลอดช่วงเวลาที่ข้าพเจ้ายังไม่พ้นความทุกข์ยากลำบากจากความไม่รู้ (อวิชชา) แม้จวบจนปัจจุบันขณะ

ขอบคุณนามรูปและ กายใจของตนเองที่เป็นที่ผลิตฉันท์ะ วิริยะ จิตตะและวิมังสาจนสามารถสกัดภาษาไทยออกเป็นภาษาธรรมได้ ขออนุตตริยธรรมที่ยอดเยียมดังบรรยายมานี้ จงปกป้องคุ้มครองและชี้แนะสัมมาทิฏฐิให้เกิดในใจของพุทธบริษัททุกคน ขอกราบมอบน้อมต่ออนุตตริยสัมมาทิฏฐิ อันข้าพเจ้าได้ค้นพบตามรอยบาทพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

ประวัติแม่ชี รศ. ดร. ไพเราะ ทิพยทัศน์

- พ.ศ. ๒๕๐๗   ปริญญาตรี (เคมี) เกียรตินิยมอันดับสอง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๑๐   ปริญญาโท (ชีวเคมี) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๑๙   ปริญญาเอก UC Sandiego ประเทศ
สหรัฐอเมริกา Post Doc. Training UC Davis
ประเทศสหรัฐอเมริกา
- พ.ศ. ๒๕๓๕   ลาออกจากราชการไปปฏิบัติธรรม
สำนักปฏิบัติธรรมแม่ชีเขาภูหลวง
อ. ปักธงชัย จ. นครราชสีมา
- พ.ศ. ๒๕๔๐ - ปัจจุบัน   เขียนหนังสือธรรมะในนามสิริวิรุณ รวม ๑๖ เล่ม
- พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๒๕๕๐   สอนธรรมะให้ชาวต่างประเทศที่สวนโมกข์ ๘ ปี
- พ.ศ. ๒๕๔๑ - ปัจจุบัน   สอนวิชาพุทธศาสนาที่วิทยาลัยแม่ชี
มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย ในสังกัด มมร.
- พ.ศ. ๒๕๕๖   ได้รับปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
กิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสตรศึกษา
จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.)
- พ.ศ. ๒๕๕๒ - ปัจจุบัน   พำนักที่สถานปฏิบัติธรรมอาศรมมาตา
ต. ภูหลวง อ. ปักธงชัย จ. นครราชสีมา

